

การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษาศาสตร์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974 – 03 - 1201 - 2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS OF
HEADS OF ACADEMIC DIVISIONS IN ACCREDITED
SECONDARY SCHOOLS WITH EDUCATIONAL QUALITY STANDARDS
UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION ,
BANGKOK METROPOLIS

Miss Sudarat Chirasuksiri

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Supervision and Curriculum Development

Department of Educational Administration

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974 – 03 -1201 - 2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, กรุงเทพมหานคร
โดย นางสาวสุดารัตน์ จิรสุนทร
สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา)

สุดารัตน์ จิรสุขศิริ : การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ,
กรุงเทพมหานคร (A STUDY OF THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS OF
HEADS OF ACADEMIC DIVISIONS IN ACCREDITED SECONDARY SCHOOLS WITH
EDUCATIONAL QUALITY STANDARDS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE
EDUCATION COMMISSION , BANGKOK METROPOLIS) อาจารย์ที่ปรึกษา :
รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. 144 pp. ISBN 974 – 03 - 1201 – 2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ,
กรุงเทพมหานคร . โดยมีประชากร จำนวน 252 คน ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดวิชา เครื่องมือที่ใช้ใน
การวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ ประชุมก่อนการสังเกตการสอนโดยกำหนดพฤติกรรมที่
จะสังเกตการสอนโดยให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตัวครูเอง กำหนดเกณฑ์
พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอนใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรม กำหนดเครื่องมือสังเกตการสอนเป็นเครื่องมือที่
ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกันซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการและบันทึกได้โดยง่าย

การสังเกตการสอน ส่วนใหญ่สังเกตการสอนเรื่องกิจกรรมการสอนของครู ขณะสังเกตการสอนนั้นครู
นั่งในที่มองเห็นทั่วห้องโดยไม่รบกวนการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ ส่วนใหญ่วิเคราะห์ผลโดยการนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน
การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงนั้นพิจารณาจากพฤติกรรมการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง
การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การประชุมหลังการสังเกตการสอน ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนโดยการพูดคุยและชื่นชม
พฤติกรรมที่ดี การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีนั้นให้อิสระกับครูผู้สอนในการเลือก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา บริหารการศึกษา

สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาลักษณ์

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

#4383792427 : MAJOR : SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORD : INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS / HEADS OF ACADEMIC DIVISIONS / PRIVATE SCHOOL

SUDARAT CHIRASUKSIRI : A STUDY OF THE INSTRUCTIONAL SUPERVISION PROCESS OF HEADS OF ACADEMIC DIVISIONS IN ACCREDITED SECONDARY SCHOOLS WITH EDUCATIONAL QUALITY STANDARDS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION , BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.VALAIRAT BOONSWASDI, 144 pp. ISBN 974 – 03 - 1201 – 2

The aim of this research was to study the instructional supervision process of heads of academic divisions in accredited secondary schools with educational quality standards under the office of the private education commission, Bangkok metropolis. The population is 252 ,heads of all academic divisions. Questionnaire was used as the research instrument It have been returned for data analysis through frequency distribution and percentage computation.

It was found that most of the heads a preobservation conference by behaviorally define the area of concern by providing teacher autonomy to select their own teaching problems; base rate or criterion by using the base rate of behaviors; select or construct observation instrument which was accepted by supervisors and teachers as an easily recorded checklist.

Observation, most of the heads observed teaching methods and sat in the area that they could see the whole classroom and not disturb teaching and learning processes.

Analysis was clearly presented to the teachers .Behaviors to maintain or change were according to the objectives and criterion.

Most of the heads, in the postobservation conference gave feedbacks to the teachers by talking and praising positive behaviors and allowing them to choose their own teaching strategies.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department Educational Administration

Student's signature.....

Field of study Supervision and Curriculum Development

Advisor's signature.....

Academic year 2001

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแนวทางในการวิจัย ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด รองศาสตราจารย์ ดร.ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ และอาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ชมวัฒนา ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำอันมีคุณค่า ยิ่งตลอดเวลาที่ได้ศึกษาอยู่

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 8 ท่าน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัย โดยเฉพาะ อาจารย์ ดร.วัชรา เล่าเรียนดี ได้กรุณาตรวจแก้ไขเครื่องมือให้ถึง 2 ครั้ง ตลอดจนหัวหน้าหมวดวิชาทุกท่านในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนครูและลูกศิษย์โรงเรียนราชินี ญาติพี่น้องและเพื่อนๆทุกคน รวมทั้งเพื่อนนิสิตภาควิชา บริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร รุ่น 38 ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านผู้ซึ่งประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยรวมทั้งผู้เขียนเอกสารตำราต่างๆที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมารดาและพี่น้อง ซึ่งให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา หากงานวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาขอมอบความดีนี้ให้แก่ทุกท่านที่กล่าวมา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุดารัตน์ จิรสุนศิริ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
2 ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	8
- ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน.....	8
- ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน.....	9
- ผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	10
การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน.....	12
- ความหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน.....	12
- จุดมุ่งหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน.....	12
- ขอบข่ายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน.....	13
- ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน.....	13
การนิเทศการสอนในชั้นเรียน.....	14
- ความหมายของการนิเทศการสอน.....	14
- ความจำเป็นในการนิเทศการสอน.....	15
- จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน.....	17
- บุคลากรทางการนิเทศการสอน.....	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
กระบวนการการนิเทศการสอนในชั้นเรียน.....	22
- การประชุมก่อนการสังเกตการสอน.....	24
- การสังเกตการสอน.....	37
- การวิเคราะห์.....	43
- การประชุมหลังการสังเกตการสอน.....	46
การรับรองคุณภาพ.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากร.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	75
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา.....	77
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	101
อภิปรายผลการวิจัย.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	116
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	117
รายการอ้างอิง.....	118
ภาคผนวก.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	144

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืนเป็นฉบับสมบูรณ์.....	69
2 จำนวนและร้อยละสถานภาพของหัวหน้าหมวดวิชา.....	72
3 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนดพฤติกรรม78	
4 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ พฤติกรรม.....	83
5 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนดเครื่องมือ สังเกตการสอน.....	84
6 จำนวนและร้อยละของการสังเกตการสอน.....	87
7 จำนวนและร้อยละของการวิเคราะห์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน.....	91
8 จำนวนและร้อยละของการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือ เปลี่ยนแปลง.....	94
9 จำนวนและร้อยละของการประชุมหลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ครูผู้สอน.....	95
10 จำนวนและร้อยละของการประชุมหลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการพิจารณาเลือก ยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม.....	98

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ ทั้งยังสร้างความสมดุล ความกลมกลืนของการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อ นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมไทยได้ รัฐจึงตระหนักว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2542)

การปฏิรูปสังคมไทยเพื่อสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนหยั่งรากอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความรู้พื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษา เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา หรือปฏิรูป การเรียนรู้ยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญ ที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี ที่กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการ เรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือ ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือ เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด

การปฏิรูปการเรียนรู้มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ ให้ มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อ สังคม รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ด้วยเจตนารมณ์ และหลักการที่สำคัญดังกล่าว กรมวิชาการได้ตระหนักว่าการปฏิรูปครูเป็นเงื่อนไขความสำเร็จ ของการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนั้นครูนับว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างมากในการสร้างคุณภาพ การศึกษาแต่คุณภาพและประสิทธิภาพของครูก็ต้องอาศัยการนิเทศการศึกษา เพราะการ นิเทศการศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่จะช่วยให้ครูได้มีการ พัฒนา

การจัดการเรียนการสอน ดังที่ Good (1973) กล่าวว่า “ การนิเทศการศึกษา เป็นความ พยายามของผู้มีหน้าที่นิเทศที่จะช่วยให้คำแนะนำแก่ครูหรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น การนิเทศการศึกษาก่อให้เกิดความเจริญอกงาม

ในวิชาชีพพัฒนาความสามารถของครูในการคัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษาช่วยในการเลือกและจัดสรรอุปกรณ์การสอน” โดยปกติการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ แต่ในปัจจุบันการขยายตัวในด้านจำนวนโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนทำให้มีจำนวนนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าแต่ก่อน แต่จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามสัดส่วนอันสมควร ดังนั้นการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยศึกษานิเทศก์จึงไม่เพียงพอและทำการนิเทศไม่ทั่วถึง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาไปสู่ระดับห้องเรียนได้ครบทุกโรงเรียน จึงต้องอาศัยวิธีการนิเทศการศึกษาอีกแบบหนึ่ง คือ การนิเทศภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศภายในโรงเรียน จะเป็นความร่วมมือกันของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) ที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียน คือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา โดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนร่วมมือปรึกษาหารือ เพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น

ครูเป็นผู้มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ครูจึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ ต้องได้รับการพัฒนาพฤติกรรมกรปฏิบัติงานในเรื่องการเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน วิเคราะห์และปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ประเมินผลการเรียนการสอน และปรับปรุงการวัดผลให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครู ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรต้องการและสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จได้ คือ การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาซึ่ง Glickman (1990) และสันต์ ธรรมบำรุง (2526) ยังได้กล่าวว่า การนิเทศการสอนมุ่งในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง สอดคล้องกับ Eye, Netzer and Krey (1971, อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช 2535) กล่าวถึงนิเทศการสอนไว้ว่า การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ซึ่งจุดประสงค์เบื้องต้นนั้นเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนที่เหมาะสม นักการศึกษาหลายท่านกล่าวว่า การนิเทศการศึกษานั้นจะมีผู้ให้ความสนใจต่อการนิเทศการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนกันมากขึ้น ดังที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) ได้กล่าวว่า แนวโน้มและความต้องการของการนิเทศการศึกษาในเมืองไทยในอนาคตนั้น จะหันมาให้ความสนใจการนิเทศการสอนเพิ่มมากขึ้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ สัจด์ อุทราพันธ์ (2531) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนยังไม่สามารถดำเนินการถึงขั้นของการนิเทศการสอนได้อย่างจริงจัง จึงน่าจะมีการศึกษาถึงสภาพและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน เพื่อจะ

ได้แสวงหาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมให้มีการจัดการนิเทศการสอนในโอกาสต่อไป (สงัด อุทรานันท์ , 2531)

การปฏิบัติงานนิเทศการสอนภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชา เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนแยกเฉพาะเป็นหมวดวิชา หัวหน้าหมวดวิชา มีความใกล้ชิดกับครูมากกว่าผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้นจึงสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากผู้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ทำให้การนิเทศโดยหัวหน้าหมวดวิชา มีความเป็นกันเองกับครู การแก้ปัญหาทำได้ตรงจุด การนิเทศติดตามผลสามารถทำได้ตลอดเวลา โดยไม่ขาดความต่อเนื่อง และส่งผลไปยังงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งเป็นงานหลักที่สำคัญของการศึกษา ถ้าหัวหน้าหมวดวิชา ใช้ความรู้ ความสามารถเอาใจใส่หน้าที่เป็นอย่างดี งานวิชาการจะมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาเกี่ยวกับการนิเทศเพื่อพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนดังกล่าว จึงสมควรที่จะได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา และเนื่องจากโรงเรียนเอกชนกลุ่มหนึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งมาตรฐานคุณภาพการศึกษาต้องพัฒนาอีกมาก ในปีการศึกษา 2544 มีโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนที่ผ่านการรับรอง 30 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวต้องมีการนิเทศภายในที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 โรงเรียน

2. การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาจะยึดตามหลักทฤษฎีของ Boyan and Copeland (1978) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน (Preobservation Conference)

1.1 กำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน (Behaviorally Define Area of Concern)

1.2 กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน (Base Rate or criterion)

1.3 กำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน (Select or construct observation Instrument)

2. การสังเกตการสอน (Observation)

2.1 การสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เฉพาะเจาะจง (Observe Behaviors)

3. การวิเคราะห์ (Analysis)

3.1 วิเคราะห์ผลจากการสังเกตการสอน (Analyze Results)

3.2 การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง (Behaviors to Maintain or change)

4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน (Postobservation Conference)

4.1 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน (Feedback Results)

4.2 พิจารณาเลือกยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Determine strategies)

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการ หมายถึง การปฏิบัติงานที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การนิเทศการสอน หมายถึง การพยายามใดๆของผู้นิเทศการสอนโดยร่วมมือปรึกษาหารือกับครู เพื่อให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอันเป็นแนวทางให้แก่ครูนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระบวนการนิเทศการสอน หมายถึง ขั้นตอนของการปฏิบัติงาน อันประกอบด้วย การประชุมก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ และการประชุมหลัง การสังเกตการสอน

หมวดวิชา หมายถึง กลุ่มวิชาต่างๆที่จัดสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา 11 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาภาษาต่างประเทศ หมวดวิชาสังคมศึกษา หมวดวิชา วิทยาศาสตร์ หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาพลานามัย หมวดวิชาอุตสาหกรรม หมวดวิชา เกษตรกรรม หมวดวิชาคหกรรม หมวดวิชาศิลปศึกษา หมวดวิชาธุรกิจ

หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษาให้ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าหมวดวิชา หรือผู้ทำการแทนในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา

หัวหน้าหมวดวิชาสามัญ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษาให้ดำรง ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาสามัญ หรือผู้ทำการแทนในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาสามัญ ซึ่ง รวมกลุ่มวิชาภาษาไทย วิชาภาษาต่างประเทศ วิชาสังคมศึกษา วิชาวิทยาศาสตร์ วิชา คณิตศาสตร์ เป็นหมวดวิชาสามัญ

หัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถานศึกษาให้ดำรง ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ หรือผู้ทำการแทนในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ ซึ่ง รวมกลุ่มวิชาอุตสาหกรรม วิชาเกษตรกรรม วิชาคหกรรม วิชาศิลปศึกษา วิชาธุรกิจ เป็นหมวด วิชาอาชีพ

การรับรองมาตรฐาน หมายถึง การประเมินให้การรับรองโรงเรียนเอกชนที่ปฏิบัติตาม แนวทางการดำเนินงาน เพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่ผ่านการประเมินและได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ตาม ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2544 จำนวน 30 โรงเรียน

การประชุมก่อนการสังเกตการสอน หมายถึง การประชุมปรึกษาระหว่างครูผู้สอนกับผู้ นิเทศเพื่อเลือกพฤติกรรมที่เป็นปัญหา กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพฤติกรรม และเลือกหรือสร้าง เครื่องมือสังเกตการสอน

การสังเกตการสอน หมายถึง ผู้นิเทศสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ เฉพาะที่ได้ตกลงกันแล้วโดยใช้เครื่องมือสังเกตการสอนที่ได้ตกลงกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศ

การวิเคราะห์ หมายถึง การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการสอน และร่วมพิจารณา พฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง

การประชุมหลังการสังเกตการสอน หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผล
การสังเกตการสอนและพิจารณาเลือกยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียงตามลำดับดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
 - 1.1 ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.2 ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.3 ผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
2. การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
 - 2.3 ขอบข่ายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
 - 2.4 ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
3. การนิเทศการสอนในชั้นเรียน
 - 3.1 ความหมายของการนิเทศการสอน
 - 3.2 ความจำเป็นในการนิเทศการสอน
 - 3.3 จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน
 - 3.4 บุคลากรทางการนิเทศการสอน
4. กระบวนการการนิเทศการสอนในชั้นเรียน
 - 4.1 การประชุมก่อนการสังเกตการสอน
 - 4.2 การสังเกตการสอน
 - 4.3 การวิเคราะห์
 - 4.4 การประชุมหลังการสังเกตการสอน
5. การรับรองคุณภาพ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

ลีปนนท์ เกตุทัต (2518) การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศการศึกษาโดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็นผู้นิเทศ ได้แก่ ครูใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ตลอดจนมี ประสบการณ์ในการสอนเฉพาะวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียน ในรูปของการเป็นที่เลี้ยง การปรึกษา งานในหมู่คณะ การให้ความรู้เพิ่มเติม โดยยึดหลักการเน้นกำลังปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดีได้

อาคม จันทสุนทร (2527) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษา โดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่างๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น

ชาวี มณีศรี (2538) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาครูให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน คือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชาโดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันปรึกษาหารือเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนอาจเชิญวิทยากรและศึกษานิเทศก์มาร่วมงานด้วย

จากความหมายดังกล่าวนี้พอสรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันเพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

ความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียน

ฉลอง ปิ่นทอง (2527) ได้กล่าวถึงว่า การนิเทศภายในจะช่วยให้เกิดผลในการดำเนินงานของโรงเรียนหลายประการ คือ

1. เป็นการช่วยส่งเสริมกำลังของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีไม่พอที่จะนิเทศการศึกษาได้อย่างทั่วถึง
2. การนิเทศโดยบุคลากรของโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียนย่อมเป็นผู้รู้ปัญหาได้ดี และแก้ปัญหาได้ตรงจุดกว่าการที่จะให้คนภายนอกมานิเทศ
3. ผู้นิเทศในโรงเรียนมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ทำให้บรรยากาศในการนิเทศทำได้อย่างเป็นกันเอง ไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคยเหมือนศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารภายนอกโรงเรียน
4. ผู้นิเทศสามารถติดตามการปฏิบัติงานหรือผลการนิเทศได้ตลอดเวลา เพราะอยู่ใกล้ชิดกัน และสามารถทำให้งานดำเนินไปถึงจุดมุ่งหมายโดยไม่ขาดความต่อเนื่อง

สุนทร ไคลมี (2528) ได้สรุปความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ว่า

1. การนิเทศจากภายนอกประกอบกับสิ่งสนับสนุนต่อการนิเทศไม่เพียงพอ
2. เป็นการนิเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เพราะผู้นิเทศอยู่ภายในโรงเรียนรู้ปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง
3. บุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถมากกว่าเดิมจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการนิเทศเป็นอย่างดี
4. ส่งเสริมให้ครูเกิดการทำงานโดยรู้จักคิด และแก้ปัญหาตนเองแทนการช่วยเหลือจากบุคลากรที่อยู่ภายนอกโรงเรียน

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน การนิเทศจากบุคคลภายนอกอาจจะลดความจำเป็นลงในเมื่อสภาพปัจจุบันขาดแคลนผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษา ตลอดจนสิ่งสนับสนุนอื่นๆ ประกอบกับปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถเพียงพอ เป็นผู้รู้ปัญหาที่แท้จริงในการเรียนการสอนภายในโรงเรียนของตนมากที่สุด

จากความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การที่ต้องจัดการนิเทศภายในโรงเรียน ขึ้นนั้นเนื่องมาจาก

1. เป็นการนิเทศที่ตรงต่อความต้องการ ผู้นิเทศรู้ปัญหาภายในโรงเรียนและการส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน
2. ความจำกัดในการให้บริการของผู้นิเทศจากภายนอกโรงเรียน
3. ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนมีมากพอจึงเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการนิเทศ
4. การนิเทศติดตามผลเป็นไปอย่างใกล้ชิด เพราะว่าผู้นิเทศอยู่ภายในโรงเรียน

ผู้นิเทศและบทบาทหน้าที่ในการนิเทศภายในโรงเรียน

มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ไว้หลายท่าน ดังยกมากล่าวดังนี้

ยง วัชชวัลคุ (2524) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ครูใหญ่ จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของโรงเรียนด้วย ครูใหญ่จึงต้องมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนงานนี้เป็นงานในหน้าที่โดยตรงจะโยนไปให้เป็นภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ หรือผู้บริหารระดับสูงต่อไปหาได้ไม่ อันที่จริงบุคคลดังกล่าวนี้มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่

อาคม จันทสุนทร (2526) ได้กล่าวสนับสนุนในเรื่องผู้นิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. ผู้นิเทศการศึกษา คือ ผู้บริหารการศึกษาทุกชั้น ทุกระดับ
2. ศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาโดยตรง
3. ผู้เชี่ยวชาญต่างๆ จะมานิเทศในลักษณะการแนะนำและให้ความรู้ ข้อคิดหรือแนวทางปฏิบัติในเรื่องเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
4. หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน จะเป็นผู้นิเทศการปฏิบัติงานของครูในข่ายหรือหมวดวิชานั้นๆ
5. โดยได้เน้นบทบาทสำคัญที่หัวหน้าหมวดวิชาตามแนวคิดในวงการอุตสาหกรรมที่ถือว่าผู้นิเทศ คือ ผู้บริหารระดับแรก (First Line Manager) ของผู้รับการนิเทศ จึงกล่าวได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้บริหารระดับแรกของครู ถ้าหัวหน้าหมวดวิชา ทุกคนทำงานนิเทศหรือทำงานบริหารระดับแรกอย่างมีหลักการและชำนาญในกลวิธีนิเทศแล้วจะเกิดผลในด้าน

ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนอย่างเห็นได้ชัด การช่วยให้หมวดวิชามีความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเรื่องของการนิเทศให้กว้างขวางมากขึ้น จะทำให้หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดี

สมาคมศึกษานิเทศก์ (2525) กล่าวถึงผู้ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาว่าประกอบด้วย

1. ผู้บริหารการศึกษา นับตั้งแต่อธิบดีลงมา จนถึงผู้บริหารในสถานศึกษาและคณะผู้บริหารในโรงเรียน
 2. นักวิชาการ ได้แก่ นักวิชาการและนักศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติงานหน่วยงานต่างๆ ซึ่งถือว่าบุคคลเหล่านี้ทำหน้าที่เฉพาะตามลักษณะของงาน
- นอกจากนี้ยังถือว่าผู้ปฏิบัติก็คือ ครูเองก็เป็นบุคคลสำคัญในการนิเทศการศึกษาด้วย เพียงแต่ว่า นิเทศในวงจำกัดหรือภายในห้องเรียนเท่านั้น

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า สำหรับผู้นิเทศภายในโรงเรียนก็คือ บุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าสายวิชาต่างๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่โรงเรียนได้คัดเลือกหรือแต่งตั้ง เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนได้ดีขึ้น

ดังที่ได้กล่าวถึงผู้นิเทศและบทบาทหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนสรุปได้ว่าผู้นิเทศภายในโรงเรียนได้แก่ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกันไปดังนี้

1. ผู้บริหารมีบทบาทเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้สนับสนุนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน
2. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นผู้นิเทศงานวิชาการทั่วไป
3. หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้นิเทศครูในหมวดวิชาของตน
4. ครู ผู้มีประสบการณ์เฉพาะ หรือครูผู้ผ่านการอบรมทางวิชาการเป็นผู้นิเทศเฉพาะกรณีในโรงเรียน ซึ่งบุคคลทุกฝ่าย โดยบทบาทหน้าที่แล้วจะต้องประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้งานนิเทศการศึกษามีผลได้ดีที่สุด

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศขึ้นโดยบุคลากรในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานวิชาการของครูโดยเฉพาะ ดังที่ มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ชาวี มณีศรี (2538) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริม และสร้างสรรค์ให้เกิดการปรับปรุง และพัฒนางานวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น โดยอาศัยบุคลากรของโรงเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2532) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการทำงานที่บุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือกันคิดค้น จัดขึ้นในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ และเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานวิชาการ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป การนิเทศงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันของผู้นิเทศซึ่งหมายถึง หัวหน้าหมวดวิชากับครูภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู อันจะเป็นผลทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดทางการเรียนของนักเรียน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อแก้ปัญหาที่พัฒนาการปฏิบัติงาน ประสานสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงานและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนทั้งในด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียน เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติงานในเรื่องต่อไปนี้

1. วิเคราะห์และปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้
2. เลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
3. วิธีการสอน
4. ใช้สื่อประกอบการสอน

5. ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
6. ประเมินผลการเรียนการสอนและปรับปรุงกระบวนการวัดผลให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2532)

ขอบข่ายการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมีขอบข่ายการดำเนินงานเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การนิเทศงานวิชาการทั่วไป หมายถึง กระบวนการที่บุคลากรภายในโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้มีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติงานวิชาการ
2. การนิเทศปฏิบัติการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างครูกับผู้นิเทศในการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยอาศัยข้อมูลจากการสอนของครูเป็นพื้นฐานในการพัฒนา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2532)

ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมีความสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย จึงมีผู้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับผู้นิเทศงานวิชาการในโรงเรียนไว้ ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2532) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนเป็นกระบวนการในการทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากบุคลากร 3 ฝ่าย ดังต่อไปนี้

1. ผู้นิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง บุคลากรที่อยู่ภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาต่างๆ รวมไปถึงครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์สูงในสาขาใดสาขาหนึ่งที่โรงเรียนมอบหมายให้ทำหน้าที่ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น
2. ผู้รับการนิเทศหมายถึงครูหรือผู้ได้รับประโยชน์จากการนิเทศทั้งโดยตรงหรือทางอ้อม ซึ่งจะทำให้มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น
3. ผู้สนับสนุนการนิเทศ หมายถึง ผู้ที่จะช่วยให้การดำเนินงานการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ศักขานิเทศก์

คณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันต่างๆ และวิทยากรในชุมชน

อาคม จันทสุนทร (2519) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนควรเป็น บุคคลากรภายในโรงเรียนเอง ได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชาและหัวหน้าฝ่ายต่างๆที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น

Wiles (1967) กล่าวว่า การนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนไม่จำเป็นต้องเป็นศึกษานิเทศก์ โดยตำแหน่งจึงจะทำการนิเทศได้ บุคลากรในโรงเรียนคนใดคนหนึ่งที่มีส่วนช่วยครูให้ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ก็ถือเป็นกรนิเทศงานนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนได้ โดยสรุปแล้ว ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่

1. ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
2. หัวหน้าหมวดวิชา
3. ครูนิเทศ ที่ได้รับมอบหมาย หรือได้รับการแต่งตั้ง

การนิเทศการสอนในชั้นเรียน

ความหมายการนิเทศการสอน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้ให้ทัศนะว่า การนิเทศการสอน หมายถึง ความพยายามใดๆ ที่จะช่วยเหลือ ปรับปรุง แก้ไขสภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น โดยวิธีจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวก (Facility of Teaching) แก่ครู เพื่อให้ครูปฏิบัติภารกิจการสอนได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมายยิ่งขึ้น

นิพนธ์ ไทยพานิช (2532) ให้คำจำกัดความว่า “การนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการและความคิดรวบยอด (Concept) เพื่อที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น” นอกจากนี้การนิเทศการสอนเป็นการเกี่ยวข้องกับครูโดยตรง ด้วยการใช้กิจกรรมการนิเทศที่ผสมผสานกันทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

Harris (1985) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึงสิ่งที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาได้กระทำลงกับผู้ใหญ่และกับวัสดุสิ่งของ เพื่อที่จะรักษาไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียนในวิถีทางตรงที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสอนที่กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

Glickman (1990) ให้ทัศนะว่า การนิเทศการสอนเป็นชุดย่อยของการนิเทศการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการสำหรับปรับปรุงงานและพันธกิจในชั้นเรียน และกิจกรรมที่ดำเนินในโรงเรียนโดยที่กระทำหรือทำงานโดยตรงกับครู

จากหลายๆ ทัศนะดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานของผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับครูโดยตรง ทั้งในชั้นเรียน และนอกห้องเรียน ในอันที่จะปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อส่งผลไปยังคุณภาพการศึกษาของนักเรียน

การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาในสมัยก่อนการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการสอนมีความหมายคล้ายคลึงกัน คือ ปรับปรุงการสอนหรือวิธีสอนของครูเท่านั้น แต่ในภายหลัง การนิเทศการศึกษารวมไปถึงการทำให้ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น การพัฒนาหลักสูตร การเลือกและการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนการบริการต่างๆที่จะทำให้ครู ทำงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น ขณะที่การนิเทศการสอนเน้นที่การช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง บริการและปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การนิเทศการสอนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา คือ มุ่งในด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง มิได้หมายถึงปรับปรุงการศึกษาทั้งระบบ ซึ่งเป็นงานวิชาการผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการสอนจึงมีภารกิจและหน้าที่น้อยกว่าผู้นิเทศการศึกษา (สันต์ ธรรมบำรุง, 2526)

ความจำเป็นของการนิเทศการสอน

ในปัจจุบัน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ย่อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาด้วย โดยจะต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เมื่อมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตรด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมา คือ ครูจำเป็น

จะต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ ต้องได้รับการนิเทศ แนะนำ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. หน้าที่ของครูผู้สอนเปลี่ยนไปจากเดิม ครูสมัยก่อนมีหน้าที่ไม่มากนักเพราะผู้ปกครองช่วยเหลือ ในปัจจุบันผู้ปกครองยกภาระให้แก่ครูทั้งหมด ครูจึงเป็นผู้ชี้แนะและทำหน้าที่หลายอย่าง
2. ช่วยให้ครูเข้าใจอย่างถ่องแท้ของวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และวัตถุประสงค์ของการสอน
3. ช่วยสร้างให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ
4. ครูต้องมีความรู้ความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ๆ เสมอ เพื่อเป็นความภาคภูมิใจของครูจะส่งผลถึงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนจะช่วยในเรื่องนี้ได้
5. ขนาดของโรงเรียนใหญ่ขึ้น มีครูมากขึ้น มีกิจกรรมและชั่วโมงการสอนมากขึ้น หน้าที่ในการนิเทศจึงมีมากขึ้น เช่น การประชุมนิเทศ เพื่อประหยัดเวลา ครูใหญ่ที่จะไปศึกษาด้วยตนเองครูบางคนไม่ถนัดสอนบางวิชา การนิเทศการสอนจะช่วยให้มีหลักการและมีความมั่นใจมากขึ้น
6. เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนการสอน
7. ช่วยลดภาระผู้สอน ทำให้มีเวลาค้นคว้า ทดลอง วิจัย หาวิธีการใหม่ๆ
8. ช่วยเสริมขวัญของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดี และเข้มแข็ง และรวมหมู่คณะให้เป็นทีมที่จะปฏิบัติงานร่วมด้วยสติปัญญาอันสูง เพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกัน
9. ช่วยพิจารณาความเหมาะสมของงาน ให้ถูกต้องกับความสามารถของครูแต่ละคน และมอบหมายงานนั้นให้ครูแต่ละคน ช่วยกันประคับประคองให้ครูนั้นใช้ความสามารถของตนปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
10. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักจุดลำบากในการเรียนรู้อันของเด็กแต่ละคน และช่วยครูวางแผนการสอนให้เหมาะสมและแก้ไข
11. ช่วยประเมินผลการสอนของครู

จากแนวคิดความจำเป็นของการนิเทศการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการนิเทศการสอนมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ เพื่อปรับปรุงการสอนของครูในปัจจุบัน ดังที่ อนันต์ ระเบียบทุกซ์ (2529) สรุปได้ว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการสอน มาจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ถ้าครูไม่มีความรู้หรือความเข้าใจก็อาจจะทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการนิเทศการสอนขึ้น

จึงกล่าวได้ว่า การนิเทศการสอนมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ เพื่อปรับปรุง การสอน ของครูในปัจจุบัน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน

ในการปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุได้อย่างรวดเร็ว จุดมุ่งหมายจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศในการทำงาน ดังนั้นการนิเทศการสอนซึ่งเป็นงานปรับปรุง คุณภาพการเรียนการสอนโดยตรง จึงต้องมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานแน่นอน

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้กล่าวสรุปว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการนิเทศการสอน คือ การปรับปรุง พัฒนา ซึ่งแนวทางในด้านการเรียนการสอน เพื่อส่งผลไปที่ผู้เรียนให้มีคุณภาพ ตามปกติแล้วการนิเทศการสอน จะช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาครูหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “ณ ที่ใดมีการสอน ณ ที่นั้นจะต้องมีการนิเทศ” ซึ่ง พันธ์ หันนาคินทร์ (2524) ได้กล่าวว่า การนิเทศ การสอนมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศไม่ใช่ เป็นการบังคับหรือเป็นการจับผิด การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่การนิเทศอย่างแน่นอน การนิเทศเป็น การช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้นการนิเทศการ สอนจึงตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์อันดี

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2524) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. ช่วยเหลือครูในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์การสอน
2. การช่วยเหลือครูเลือกและปรับปรุงเนื้อหาการสอน
3. การช่วยเหลือครูให้รู้จักใช้วิธีสอน
4. การช่วยเหลือครูให้รู้จักการเลือกและปรับปรุงการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน
5. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวิธีการสอน ใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรใน การสอน
6. การช่วยเหลือครูให้รู้จักเลือกและปรับปรุงวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน

รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์ (2532) กล่าวว่า การนิเทศการสอน มุ่งที่จะช่วยให้ครูทำการสอน ตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผลผลิต คือ เยาวชนชายหญิง เป็นเยาวชนที่สมบูรณ์พร้อม มีความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายสุขภาพจิต

สมบูรณ์ มีความประพฤติดี ขณะเดียวกันการนิเทศการสอนจะช่วยเสริมสมรรถภาพ ผู้สอนให้เป็นผู้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางการสอนอยู่เสมอ

จุดมุ่งหมายการนิเทศการสอนดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอน ซึ่งก็มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น

บุคลากรทางการนิเทศการสอน

ในการดำเนินงานการบริหารทางการศึกษา หรือการดำเนินการ การจัดการทางธุรกิจ จะมีปัจจัยที่สำคัญเป็นองค์ประกอบจะทำให้งานนั้นสำเร็จไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล คือ คน (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) เวลา (Minute) และขวัญกำลังใจ (Moral) ในการนิเทศการสอนก็เช่นเดียวกัน การที่จะดำเนินงานการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบระเบียบนั้น จะต้องอาศัยปัจจัยทั้ง 6 ประการ เช่นเดียวกัน และปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ คน (Man) เพราะคนจะเป็นผู้ควบคุมปัจจัยทั้ง 5 ประการ ให้บังเกิดผลสำเร็จในการนิเทศการสอน คนที่จะมาทำการนิเทศการสอนเพื่อให้งานบรรลุเป้าประสงค์และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้ที่เป็นบุคคลสำคัญในการทำหน้าที่นิเทศการสอน มีดังนี้คือ

1. ศึกษานิเทศก์
2. ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
3. หัวหน้าหมวดวิชา
4. ครูผู้สอน

ศึกษานิเทศก์

การนิเทศการสอนเพิ่งเริ่มปรับปรุงที่ตัวครู พยายามที่จะปรับปรุงครูที่ยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตั้งแต่การนำหลักสูตรไปใช้ สื่อการเรียนการสอน วิธีสอนของครู สภาพการดำเนินการสอนหรือการจัดสิ่งแวดล้อมของครูและของเด็กขณะที่เรียน หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน มีผู้ให้ทัศนะไว้หลายท่าน คือ

สุภากร ราชากรกิจ (2515) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่สัมพันธ์กับการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. การวางแผนร่วมกับครูทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนานโยบาย การศึกษาร่วมวางแผนโครงการดำเนินงานให้บรรลุผล โดยทำหน้าที่ปรึกษาและแนะนำการจัดปัญหา ของครูแต่ละคน
2. ร่วมมือด้านบริหาร ช่วยในการตัดสินใจ ดำเนินการแนะแนวทางการจัดกิจกรรม ต่างๆที่เกี่ยวกับการศึกษา
3. การจัดให้มีการประชุมปรึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูแสวงหา วิชาการใหม่ๆ และนำมาปรับปรุงวิธีสอน
4. จัดพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนโดยช่วยคณะครูตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนทุก วิชาเลือกประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่เด็ก เลือกวิธีสอนและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม
5. จัดการเกี่ยวกับการสถิติวิธีการสอนและใช้อุปกรณ์การสอน ใช้หนังสือแบบเรียน รวมทั้งเอกสารทางวิชาการ
6. มีส่วนร่วมในการวัดผล และประเมินผลการศึกษา รวมทั้งวิจัยโครงการต่างๆ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น

ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การนิเทศการสอนเกิดขึ้นในโรงเรียน และดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การจัดการเรียนการสอนของครู ดำเนินไปได้ด้วยดี ซึ่ง สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้บริหารโรงเรียนนิเทศการสอนคือ

1. ช่วยให้ครูแต่ละคนทำการสอนได้ดี แก้ปัญหาครูแต่ละคนด้านการสอนเสริม ให้ครูมีความเจริญงอกงามในวิชาชีพ
2. เป็นผู้ประสานงานและให้บริการแก่ครูทุกคนในด้านการสอน คือ ต้องช่วยเหลือ ครูทั้งด้านเนื้อหาที่จะสอน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมต่างๆ การวัดผลการสอน
3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีที่สุดของครูในทุกโอกาส คือ สามารถให้คำแนะนำ ปรึกษาหรือชี้แนะแหล่งวิทยากรต่างๆ
4. เป็นผู้ประเมินผลการเรียนการสอน และโปรแกรมของโรงเรียนทั้งหมดเพื่อ ปรับปรุงให้ดีขึ้น

อู๋ย บัญประเสริฐ (2525) กล่าวถึงการนิเทศการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนว่า ผู้บริหารสามารถศึกษาทำความเข้าใจงานนิเทศการเรียนการสอน และผูกเรื่องเข้ากับระบบงานได้เร็วกว่าครูในโรงเรียนจุดสำคัญคือในห้องเรียน ในชั้นเรียนหรือในที่ที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสำคัญคือการเรียนการสอนในโรงเรียนต้องบรรลุจุดหมายและหลักการของหลักสูตร ผู้บริหารต้องไม่ไขว่ไขว่ สับสนในเรื่องนี้จะหันไปดำเนินการที่เกี่ยวกับการนิเทศแบบเพื่อเจอ เพื่อฝัน สร้างวิมานในอากาศ การปรับปรุงการเรียนการสอน จะต้องส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาโดยตรง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการนิเทศการสอน และจะเป็นผู้ที่นิเทศการสอนได้ผลดีที่สุด เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับคณะครู ทราบความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคของครูเป็นอย่างดี สามารถที่จะจัดบริการสื่อการเรียนการสอนให้แก่ครูได้ ผู้บริหารทราบลักษณะพื้นฐานของครูแต่ละคนดีจะได้แก้ปัญหาได้ถูกต้อง สภาพต่างๆ ของโรงเรียนนั้น ผู้บริหารมีความรู้และเข้าใจได้ดีกว่าผู้นิเทศภายนอก และผู้นิเทศภายนอก (ศึกษานิเทศก์) มีจำนวนจำกัดไม่สามารถจะบริการครูได้อย่างทั่วถึง ฉะนั้นตามแนวโน้มของการนิเทศการสอนที่ดีนั้น ควรจะให้ผู้บริหารทำการนิเทศการสอน เพราะเหตุผลดังกล่าว นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีทั้งอำนาจและการบริการในบุคคลเดียว และผู้บริหารพึงระลึกเสมอว่างานด้านวิชาการ โดยเฉพาะด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร

หัวหน้าหมวดวิชา

หัวหน้าหมวดวิชา เป็นบุคคลที่จะทำความคุ้นเคยหรือมีสัมพันธภาพกันในสายวิชาหรือกลุ่มวิชาของตัวเอง เพราะหัวหน้าหมวดวิชามีความรับผิดชอบในด้านการสอน ครูใหม่ที่เข้ามาสอนจะต้องขอคำแนะนำปรึกษาจากหัวหน้าหมวดวิชาของตน และครูเหล่านั้นจะมีความเคารพในความสามารถในฐานะเป็นครูและผู้นำ สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้สรุปหัวหน้าหมวดวิชามีส่วนร่วมในการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเหลือสนับสนุนในการปฐมนิเทศครูใหม่
2. คอยตักเตือนหรือสนับสนุนให้ครูเห็นความเจริญงอกงามในวิชาชีพ
3. ช่วยจัดโปรแกรมการสอนของครูที่ประสบความล้มเหลวในการสอน
4. จัดตัวอย่างการสอนที่ดีของแผนกวิชาของตน เพื่อที่จะนำไปสาธิตให้ครูที่มาขอคำปรึกษาหรือด้วยวิธีการสอนที่เป็นของตนเอง
5. หาข้อมูลและวัสดุอุปกรณ์ซึ่งจะนำมาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น
6. สร้างขวัญหรือให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

7. จัดให้ครูมีการพบปะกันเป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
8. เข้าไปเยี่ยมในห้องเรียน ทำงานร่วมกันกับครู แนะนำแหล่งความรู้เฉพาะสาขาวิชามาให้ครูในหมวดวิชาของตน
9. สนับสนุนให้ครูในหมวดมีผลงานในการค้นคว้าวิจัย

ครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นผู้นิเทศการสอนได้ 2 ทาง คือ

1. นิเทศการสอน ให้แก่เพื่อนครูด้วยกัน ตลอดจนครูผู้ช่วยสอน เพราะหลักการนิเทศการสอนที่ดีเป็นการทำงานร่วมกัน แสดงความเห็นร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อที่จะได้ปรับปรุงในสิ่งที่แต่ละบุคคลยังบกพร่องอยู่หรือช่วยครูผู้สอนที่มีประสบการณ์น้อยกว่าให้เป็นครูที่ดีขึ้นในอนาคต
2. นิเทศการสอนให้แก่ผู้เรียนเพราะหน้าที่และบทบาทของครูตามแนวใหม่ควรจะเป็นผู้เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนได้มากกว่าผลที่ได้รับ หรือเน้นที่จะเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตามกว่าจะเรียนรู้อะไร (Learn how to Learn Than Learn how to Know) ครูจึงมีหน้าที่ในการชี้แนะ ช่วยเหลือ สนับสนุน ปรับปรุง และจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่คล้ายที่ปรึกษา (สันต์ ธรรมบำรุง, 2526)

สรุปการนิเทศการสอนจะสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ คือ การปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพจำเป็นจะต้องมีคณะบุคคลดำเนินการ ซึ่งเรียกคณะบุคคลนี้ว่าผู้นิเทศการสอน จะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยทางวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้สอน และการดำเนินงานจะต้องอาศัยความร่วมมือประสานงาน วางแผนร่วมกันทั้งผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ จะต้องมีความจริงจังต่อกันในการทำงาน ทำงานเสมอกัน การนิเทศการสอนต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับความต้องการของสภาพนิเทศการสอนของแต่ละแห่งไป

จากข้อคิดเห็นของนักวิชาการดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอนก็ตาม จะมีบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง 4 ฝ่ายด้วยกัน คือ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน โดยแต่ละฝ่ายจะเกี่ยวข้องกับการนิเทศในลักษณะที่แตกต่างกันตามบทบาทหน้าที่ของตนแต่เนื่องจากหัวหน้าหมวดวิชาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับครูในหมวดวิชามากที่สุด จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องทำหน้าที่โดยตรงในการทำหน้าที่เป็นการสอนให้แก่ครูในหมวดวิชา เพราะจะเป็นผู้ที่เข้าใจสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในหมวดวิชาได้ชัดเจน

กว่าใคร ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาจึงเป็นตำแหน่งทางวิชาการที่จะต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนา
งานในหมวดวิชาที่ตนเป็นหัวหน้าหมวดอยู่ทุกระดับชั้นในโรงเรียน ได้มีผู้กล่าวถึงหัวหน้าหมวดวิชา
ไว้ดังนี้

ภิญโญ สาร (2519) กล่าวถึงหัวหน้าหมวดวิชา สรุปได้ว่า เป็นบุคคลหนึ่งซึ่งมี
ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเพราะเป็นผู้ดูแล และใกล้ชิดกับครูผู้สอนในแต่
ละหมวดวิชาที่ตนรับผิดชอบมากที่สุด ถ้าหัวหน้าหมวดวิชามีความสามารถ และเอาใจใส่ต่อ
หน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี งานวิชาการจะมีประสิทธิภาพเพราะครูผู้สอนจะปฏิบัติงานในหน้าที่
เต็มความสามารถ

Douglass (1964) กล่าวว่า ครูในโรงเรียนจะเชื่อฟังหัวหน้าหมวดวิชา เพราะหัวหน้า
หมวดวิชาจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำ เป็นผู้บริหารงานในหมวดวิชาและเป็น
ผู้ประสานงานกับหมวดวิชาอื่นๆ

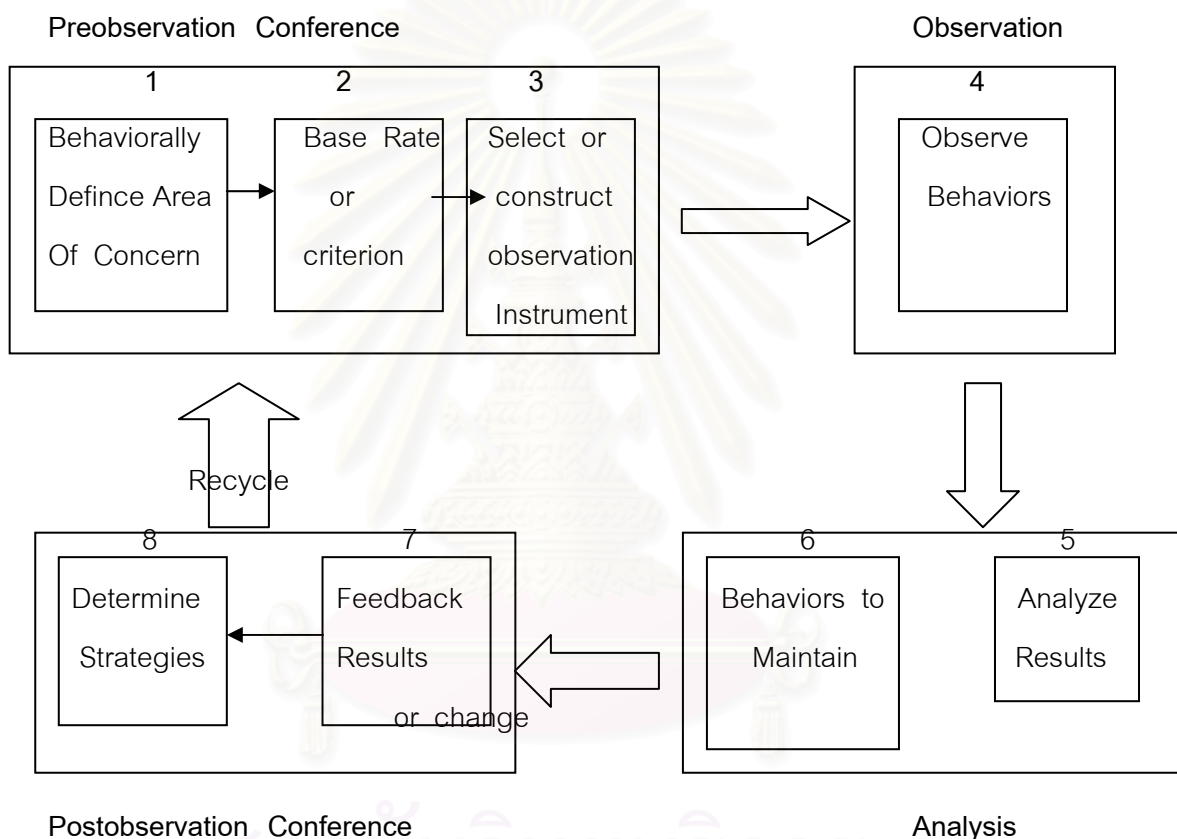
Ross L. Neagley and N. Dean Evans (1964) ได้กล่าวถึงบุคคลที่จะดำรงตำแหน่ง
หัวหน้าหมวดวิชาไว้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่ได้รับความเชื่อถือในโรงเรียนมัธยมใหญ่ๆ
มาหลายปีแล้ว เป็นตำแหน่งที่มีบทบาทต่อโครงการนิเทศการสอน หัวหน้าหมวดวิชาต้องเป็นผู้ที่
มีสัมพันธภาพอันดีกับครูในหมวดวิชา ครูส่วนมากจะเคารพความสามารถของหัวหน้าหมวดวิชา
ทั้งในฐานะผู้สอน และผู้นำ ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาต้องมีความสามารถหลายด้านมี
ความรับผิดชอบ เข้าใจและเห็นคุณค่าของงานของตนอย่างแท้จริง

กระบวนการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนนั้นเป็นความสัมพันธ์แบบเปิด แบบเป็นมิตร แบบร่วมมือกันระหว่าง
ผู้นิเทศและครู และกระบวนการนิเทศการสอนนั้น มุ่งเน้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียน
การสอนโดยเฉพาะ ดังนั้น จึงใช้ข้อมูลจริงที่ได้จากการสังเกตการสอนในห้องเรียน วิธีการนิเทศ
จึงยึดหลักความเชื่อที่ว่า การปรับปรุงการสอนของครูอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นผล
จากระบบการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ โดยมีความสัมพันธ์ที่มุ่งช่วยเหลือกันและกัน
และการผสมผสานกันระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับวิธีการนิเทศที่เป็นระบบ ซึ่ง
ขณะเดียวกันจะทำให้มองเห็นว่า ผู้นิเทศนั้นหรือผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศนั้น ต้องเป็นนักการศึกษาที่
มีศักยภาพ มีความเชื่อถือและความรักในความเป็นมนุษย์ด้วยกัน

จากแผนภูมิกระบวนการการนิเทศการสอนของ Boyan และ Copeland นั้น จะเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนย่อย ใน 4 ขั้นตอนหลัก คือ จะเรียงตามลำดับตั้งแต่ขั้นตอนย่อยที่ 1 - 8 ทุกขั้นตอนจะต้องเป็นการร่วมกันปฏิบัติระหว่างผู้นิเทศและครู นอกจากนี้ขั้นตอนที่ 5 และ 6 ผู้นิเทศอาจต้องดำเนินการคนเดียว จากแผนภูมิสามารถอธิบายขั้นตอนของกระบวนการปฏิบัติดังนี้

A Model of The Instructional Supervision Process

(Boyan N.J. and Copeland, W.D. Instructional Supervision Training Program. Charles E. Merrill Publishing Company, Columbus, Ohio, 1978)

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน (Preobservation Conference)

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการประสานระหว่างผู้นิเทศและครู คือการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพหลักการก็คือ จะต้องมีการกำหนดขั้นตอนที่จะเริ่มต้นการติดต่อสื่อสารครูจะเห็นถึงความจำเป็นและเหตุผลในการนิเทศและโปรแกรมการประเมินต่างๆ ซึ่งครูควรจะต้องได้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้การสร้างสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศก็เป็นเป็นจุดเริ่มต้นของการประชุมก่อนการสังเกตการสอน กล่าวคือ

การสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นระหว่างครู และผู้นิเทศนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นงานที่จำเป็นที่ผู้นิเทศต้องนำสร้างขึ้นมาก่อนกับครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้นิเทศไม่เคยมีความสัมพันธ์คุ้นเคยมาก่อน ต้องสร้างขึ้นมาจากความว่างเปล่า ถ้าเป็นในลักษณะนี้ผู้นิเทศต้องตั้งสติและสำนึกถึงความสำคัญของการสร้าง “ความมีไมตรีและการสมานจิตใจ” กันกับครูเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้เกิดการจัดสรรความมีกำลังใจซึ่งกันและกัน และกันที่จะตามมาในภายหลัง

ดังนั้น ก่อนที่จะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในเรื่องของการสร้าง “ความมีไมตรีและการสมานจิตใจ” นั้น จะขอกล่าวถึงความคิดและคำแนะนำที่สำคัญบางประการสำหรับผู้นิเทศ ที่จะส่งเสริมให้ครูมีสุขภาพจิตที่ดี มีความเชื่อมั่น และความคิดที่ดีต่อตัวเอง

ความสำคัญประการหนึ่งที่ผู้นิเทศจะต้องเข้าใจและพึงปฏิบัติให้ได้ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการนิเทศ คือ การช่วยเหลือครูให้รักษาและเพิ่มพูนซึ่งสุขภาพจิตที่ดี ความเชื่อมั่น และความคิดที่ดีต่อตัวเองของเขาเอง ให้มั่นคงถาวรและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งผลที่ตามมาคือทำให้ครูมีความรู้สึกในทางที่ดีต่อนักเรียนด้วย

โดยธรรมชาติของการสังเกตการสอนในชั้นเรียนนั้น ผู้นิเทศจะมีส่วนเกี่ยวพันไปถึงตัวนักเรียน และถึงตัวครูที่กำลังสอนอยู่ และสิ่งอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อขวัญและกำลังใจและผลผลิตของแต่ละบุคคล ที่ร่วมอยู่ในกระบวนการของการนิเทศ (คือครู ผู้นิเทศและนักเรียน) ดังนั้น ผู้นิเทศจึงอยู่ในฐานะที่เป็นบุคคลหนึ่งในกลุ่มนั้น ซึ่งผู้นิเทศจะเข้าไปปรากฏอยู่ในภาพพจน์เกี่ยวกับขวัญและกำลังใจของครูและนักเรียนในชั้น และผลของการให้คำแนะนำ การปฏิสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้นิเทศ ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งที่อยู่ชั้นเรียนนั้น อาจจะมีส่วนทำให้ครูและนักเรียนเกิดความรู้สึกต่อเนื้อหาวิชาที่สอนที่เรียน ความรู้สึกต่อความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและต่อตัวของเขาเอง

ดังนั้น ในจุดเริ่มต้นของการทำงานนั้น ผู้นิเทศควรส่งเสริมให้ “ครู” พัฒนา “ความรู้สึกในทางบวก” ต่อความรู้สึกเหล่านั้น ก่อนที่จะจัดการนิเทศร่วมกัน ซึ่งมีแนวทางที่จะกระทำได้

ดังต่อไปนี้

1. ผู้นิเทศ ต้องใช้ความพยายามทุกวิถีทาง ที่จะลดความกังวลหวาดกลัวของคุณ เกี่ยวกับการนิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศนั้น ต้องกระทำร่วมกันแบบทางตรงตัวต่อตัว (face-to-face contact) ครูส่วนมากจะเกิดความกังวลหวาดกลัวว่าผลของการนิเทศที่ออกมาจะเป็นไปในทางลบ ผู้นิเทศคลีนิกจะช่วยลดความหวาดกลัวของคุณลงได้โดยให้ความเห็นอกเห็นใจต่อครู ไม่ใช้การตัดสินใจล่วงหน้าเกี่ยวกับครู ทำตนให้เป็นประโยชน์ให้กำลังใจสนับสนุน และยกย่องชมเชยผลงานของคุณ

2. ผู้นิเทศ ต้องพยายามส่งเสริมให้คุณเกิดความรู้สึกที่เป็นอิสระในวิชาชีพของเขา ครูจะมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ต่อเมื่อเขามีความรู้สึกและเห็นความสำคัญของตัวเขาเองว่าเขาสามารถจะให้และสนับสนุนองค์การได้ ครูต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเขาเองว่า เป็นบุคคลเช่นไรและเรียนรู้ที่จะ นับถือ และ ชื่นชม ซาบซึ้งต่อตัวเขาเอง ดังนั้น ครูต้องมีอิสรภาพที่จะคิดสำหรับตัวเขาที่จะสร้าง รวบรวมและแสดงออกซึ่งความคิดของเขา รู้จักตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติได้จากสิ่งที่เขาตัดสินใจ ทักษะและความมีอิสระของครูที่สามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้ จะช่วยสร้างให้คุณเกิดความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งจะมีผลสนองต่อการ ปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้นิเทศสามารถส่งเสริมให้คุณเกิดทักษะ ดังกล่าวและมีอิสรภาพได้ ผู้นิเทศคลีนิกต้องมีศรัทธาและมีความนับถือในตัวครูตามสภาพที่เขาเป็นอยู่และคุณภาพของงานที่เขาทำอยู่ ในทำนองเดียวกัน ผู้นิเทศจะต้องรู้จักตนเองเป็นอย่างดีเคารพและซาบซึ้งในตนเอง เพื่อที่จะมีสิ่งเหล่านี้ให้กับผู้อื่นได้

3. ผู้นิเทศ จะต้องส่งเสริมให้คุณเกิดความคิดสร้างสรรค์ และแสดงความคิดเห็น ยกย่อง ที่ครูได้ใช้ความพยายามคิดค้นสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ขึ้นมา การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ในโรงเรียนเกิดขึ้น เกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนนั้น จะเป็นผลจากความพยายามของครูที่มีความ กล้าคิด และมีอิทธิพลต่อนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นสภาวะและสิ่งแวดล้อมจะต้องจัดสรรให้ ครูได้มีโอกาส มีความคิดสร้างสรรค์ให้มากที่สุด และยินดีที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของเขา ผู้นิเทศสามารถสนับสนุนให้คุณจัดทำสิ่งที่สร้างสรรค์ได้ โดยการให้คุณได้ตั้งมาตรฐานของ สมรรถภาพในตัวเองให้สูงเอาไว้ เพื่อคุณจะได้พยายามปรับปรุงตัวเองให้ได้มาตรฐานที่ได้ตั้งเอาไว้ การที่ผู้นิเทศ สามารถสร้าง ความมีไมตรีและการสมานจิต ให้เกิดขึ้นกับครูได้นั้น

ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีของการบริหารและการนิเทศ ปัจจัยที่สำคัญในทฤษฎีที่กล่าวนี้คือ “ความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจ” และ การมองตัวเองในทางที่ดีงาม” ปัจจัยสอง ประการนี้ ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้าง “ความมีไมตรีและการสมานจิต” โดยนัยของ ความหมาย “ความมีไมตรีและการสมานจิต” หมายถึง บุคคลมีทัศนคติ และความรู้สึกในทาง สูงส่งต่อกัน ซึ่งจะเห็นได้จากความจริงที่เขามีความผูกพันและทำงานร่วมกัน หรืออยู่อาศัย ร่วมกันด้วยดี และเต็มไปด้วยความผาสุก

การที่ผู้นิเทศจะฟื้นฟูและปลุกฝังให้เกิดขึ้น ซึ่งสัมพันธ์ภาพอันกลมกลืนกันกับครู และระหว่างครูได้นั้นผู้นิเทศต้องใช้ความรู้ทางทฤษฎีการนิเทศ ซึ่งมีองค์ประกอบจากทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีของแรงจูงใจ และ ทฤษฎีทางการบริหาร นอกจากนี้แล้ว ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในปัจจัยที่สำคัญที่สุดอีก 2 ประการ ที่สามารถจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

1. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีการเรียนการสอน
2. มีทักษะอย่างเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์พฤติกรรม การเรียนการสอน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการสอนต่อครูได้

ความมีเมตตา และสมานจิต มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องทะนุถนอม และรักษาไว้ให้ได้ ตลอดในกระบวนการของการนิเทศ

ผู้นิเทศ ต้องมีความสามารถในการสังเกตว่าคุณครูแสดงออกซึ่งความกลัวความหวาดระแวง และวิตกกังวลใจหรือไม่ ถ้าครูมีลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้นิเทศต้องช่วยเหลือให้ครูลดสิ่งเหล่านี้ให้ได้ และผู้นิเทศต้องมีความรอบรู้ที่จะประเมินสิ่งเหล่านี้ ที่จะหาแนวทางและช่วยให้ครูได้มีโอกาสปรับปรุง “การวิเคราะห์และประเมินตนเอง” ทั้งในด้านส่วนตัว และในด้านวิชาชีพ ดังที่ครูได้ปรากฏให้เห็น เพื่อให้การปฏิบัติการนิเทศดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ตัวของผู้นิเทศเองต้องมีความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ มีความคิดและมองตัวเองในทางบวก (positive self-concept) ในฐานะที่เป็นผู้นิเทศที่มีความรู้สึก และมองตัวเองในทางสูงส่ง ภูมิใจและเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนกระทำอยู่นั้น (ทั้งในเชิงส่วนตัว และวิชาชีพ) ถ้าเป็นเช่นนี้แล้วผู้นิเทศสามารถจะทำงานกับครูได้อย่างผสมกลมกลืนและมีประสิทธิภาพที่สูงปราศจากการยอมรับตัวเอง (self-acceptance) ผู้นิเทศจะไม่สามารถทำงานกับครูได้อย่างผสมกลมกลืน และไร้ประสิทธิภาพ

หลังจากผู้นิเทศได้สร้างคุณสมบัติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้นิเทศต้องมีทักษะที่จะช่วยให้ตนเองสามารถทำงานกับครู หลังจากนั้นก็ต้องมีการวางแผนการประชุมก่อนสังเกตการสอน ดังนี้

การวางแผนการประชุมร่วมกันก่อนการสังเกตการสอนจะเป็นขั้นตอนที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการนิเทศแบบคลินิก ซึ่งจะเป็นช่องทางให้ผู้นิเทศและครูได้มีโอกาสได้ชี้แจงระบุสิ่งที่ครูรู้สึกเป็นกังวลหรือห่วงใยอยู่ โดยผู้นิเทศและครูช่วยกันแปลความหมายของความรู้สึกกังวลนั้นออกมาเป็นรายการของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ อีกสิ่งหนึ่งในการประชุมร่วมกันนี้เป็นโอกาสให้ผู้นิเทศและครูได้ตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลในการสอน

จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการประชุมวางแผนร่วมกันคือ การให้โอกาสแก่ครูและผู้นิเทศได้ปรึกษาต่อกันเกี่ยวกับสถานะและสถานการณ์ของชั้นเรียนและรูปแบบการสอนของครู การประชุมร่วมกันนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เวลาให้ยาวนานเกินไปนัก ผู้นิเทศอาจใช้เวลาเพียง 20 – 30 นาที

สำหรับการประชุมร่วมกันในครั้งแรก นอกจากในกรณีที่มีปัญหาบางประการที่ต้องการจะอภิปรายกับผู้นิเทศให้ลึกซึ้งไปอีก อาจจะใช้เวลาเพิ่มเติมได้ สำหรับการประชุมร่วมกันในการนิเทศครั้งต่อไป อาจจะใช้เวลาน้อยลงเหลือเพียงประมาณ 5 – 10 นาที

การประชุมก่อนการสังเกตการสอน อาจเกิดขึ้นในบรรยากาศที่เป็นกันเองอย่างเป็นธรรมชาติ เช่น ในห้องพักรับประทานอาหารของโรงเรียน มากกว่าที่จะเป็นการจัดหรือเรียนครูมาพบผู้นิเทศในห้องประชุม

การประชุมก่อนการสังเกตการสอนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะมีส่วนกำหนดว่าการนิเทศการสอนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร

1.1 กำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

ผู้นิเทศพูดปรึกษาหารือกับครูผู้สอน เกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มองเห็นชัดเจน เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนหรือพฤติกรรมนักเรียนที่เป็นปัญหาและที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ที่สำคัญพฤติกรรมดังกล่าวควรระบุในรูปพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ (Define the area of concern behaviorally)

1.1.1 พฤติกรรมการนิเทศการสอน

พฤติกรรมทางการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นพฤติกรรมเฉพาะชนิดหนึ่งเรียกว่า พฤติกรรมการนิเทศการสอน (instructional supervisory behavior) พฤติกรรมนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ในองค์การทางการศึกษา และในองค์การทางการศึกษามีระบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนอยู่หลายระบบ ได้แก่

1. ระบบพฤติกรรมการแนะแนว (guidance behavior system)
2. ระบบพฤติกรรมการจัดการหรือการบริหาร (administration behavior system)
3. ระบบพฤติกรรมการสอน (teaching behavior system)
4. ระบบพฤติกรรมการนิเทศการสอน (instructional supervisory behavior system)

ระบบพฤติกรรมต่างๆ นี้ เป็นระบบย่อยขององค์การทางการศึกษา และเป็นระบบเปิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกันอยู่ตลอดเวลา

พฤติกรรมการนิเทศการสอนและพฤติกรรมการสอน เกี่ยวข้องกันดังนี้

พฤติกรรมการนิเทศการสอนเป็นพฤติกรรมที่พยายามมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนของครูเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ระบบพฤติกรรมทั้งสองจึงมีความเกี่ยวข้องกันอยู่ตลอดเวลา

พฤติกรรมการณ์เทศการสอน สามารถเปลี่ยนแปลง ชี้นำ พฤติกรรมการสอนของครูได้ อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการณ์เทศจักต้องเข้าใจพฤติกรรมการสอนของครูให้ถ่องแท้จึงจะสามารถทำงานได้อย่างเกิดผล

ระบบพฤติกรรมการณ์เทศของครูมีมิติ (dimensions) หลายมิติที่ผู้ניתเทศการสอนพึงศึกษาได้แก่ (Lovell, and Wiles 1983 : 6)

1. การวางแผน (planning dimension) คือการออกแบบการสอนของครู
2. การนำไปใช้จริง (actualizing dimension) คือการนำแผนไปใช้
3. การบรรยาย (describing dimension) คือ การสังเกตและบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน
4. การวิเคราะห์ (analyzing dimension) คือการศึกษาและจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะเหตุใด และเกิดอย่างไร
5. การสรุปสู่กว้าง (generalizing dimension) คือการตัดสินใจว่าจะวางแผนการสอนต่อไปในอนาคตอย่างไรบ้าง แต่ละมิติของพฤติกรรมการณ์เทศนี้จะสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์เทศการสอนอยู่เสมอ เช่น ในมิติการวางแผน ผู้ניתเทศสามารถช่วยในการวางแผนการสอนได้อย่างดี สามารถให้ข้อมูล แนวคิดการสนับสนุนได้อย่างกว้างขวาง ในมิติการวิเคราะห์ผู้ניתเทศสามารถให้ข้อมูลบ่อนหลังช่วยชี้จุดดีจุดบกพร่องต่างๆ ได้ จาก Lovell and Wiles (1983:7)

1.1.2 พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ (Observable Behaviors)

การสังเกตการณ์เทศนั้นจะต้องมีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่ก็มีพฤติกรรมมากมายที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ จึงจำเป็นที่จะต้องพยายามแปลความหมาย หรือแปลงพฤติกรรมเหล่านั้นให้เป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่สังเกตเห็นได้ เพื่อจะได้สังเกตและบันทึกได้ตรงและชัดเจนมากที่สุด ผู้ניתเทศจะต้องช่วยครูให้สามารถแปลพฤติกรรมต่างๆ ที่สังเกตเห็นไม่ได้ให้เป็นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ ให้ได้ เพราะมีพฤติกรรมต่างๆ มากมายในการจัดการเรียนการสอนที่เป็น “nonobservable behaviors” แต่มีผลกระทบต่อการสอนและการเรียนรู้ หรือแม้กระทั่งจากคำพูด การอธิบายที่ไม่ชัดเจน ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแปลความหรือตีความหมายที่ระบุถึงพฤติกรรมที่ชัดเจนด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วการช่วยแก้ไข หรือการช่วยเหลือจะไม่ตรงประเด็น หรือแก้ปัญหาได้ ดังตัวอย่างคำพูดของครูคนใหม่คนหนึ่ง ที่พูดว่า “ฉันไม่แน่ใจว่าฉันมีความเชื่อมั่นในการที่จะเป็นครูได้” นั่นคือ ครูได้แสดงให้เห็นว่าตนเองขาดความมั่นใจที่จะเป็นครู แต่ผู้ניתเทศอาจจะต้องถามคำถามต่อไป เพราะคิดว่า “ความเชื่อมั่น” ของครู อาจมีความหมายที่แตกต่างจากความเชื่อมั่นตามความเข้าใจของผู้ניתเทศ นั่นคือ ผู้ניתเทศจะต้องตั้งใจ

ฟังอย่างตั้งใจ ใส่ใจในคำพูด วลีต่างๆ ที่เป็นนามธรรม คลุ่มเครือ

ตัวอย่างคำพูดบางประโยคที่แสดงความคลุมเครือไม่ชัดเจน เช่น

- ฉันอาจจะเป็นผู้เผด็จการก็ได้นะ
- ตามความคิดของฉันแล้วนักเรียนควรจะมี ความเข้าใจในตัวเองสูง
- เด็กบางคนชนยังกับสัตว์ป่า
- ฉันสงสัยว่าฉันน่าจะเข้มงวดกับนักเรียนเกินไป?
- ฉันคิดว่าฉันอาจจะไม่ชอบความอบอุ่น? ฯลฯ

ตัวอย่างประโยคดังกล่าวเกิดขึ้นมากมาย บ่อยครั้งในการจัดการเรียนการสอน แต่ก็ เป็นประโยคที่เปิดโอกาสให้ผู้นิเทศได้ถามต่อไปเกี่ยวกับประโยคต่างๆ เพื่อความเข้าใจที่ เฉพาะเจาะจงชัดเจนตรงประเด็น

หลังจากที่แปลงประเด็นปัญหาการสอนของครูให้อยู่ในรูปของพฤติกรรมที่ สังเกตเห็นได้แล้ว หน้าที่ของผู้นิเทศในขั้นตอนต่อไปก็คือ การระบุขั้นตอนในการปรับปรุงการสอน ของครูซึ่งจะต้องมาพิจารณาว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนอย่างไร เช่น ประเด็นปัญหาใน การสอนคือครูไม่มีความกระตือรือร้นหลังจากผู้นิเทศได้ช่วยระบุพฤติกรรมที่แสดงถึงความ กระตือรือร้นแล้ว ก็เกิดปัญหาขึ้นกับครูว่า เขาจะแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นได้อย่างไร ผู้นิเทศ จะต้องสนับสนุนช่วยเหลือโดยร่วมกันคิดพิจารณาว่าจะมีขั้นตอนในการใช้พฤติกรรมเหล่านั้นได้ อย่างไร วิธีการง่ายที่สุดก็คือ การฝึกพฤติกรรมอย่างอิสระ โดยผู้นิเทศอาจจะพูดแนะนำให้ครูทำ รายการพฤติกรรมความกระตือรือร้นในแผ่นการ์ดเล็กๆ ในขณะที่ดำเนินการสอน ประมาณ 1-2 สัปดาห์ ผู้นิเทศจะมาถ่ายวิดีโอการสอนของครู เพื่อครูจะได้เห็นว่าตัวเองสอนอย่างไรบ้าง แต่ถ้า ครูต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน การดำเนินการควรประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ระบุพฤติกรรมเฉพาะของผู้เรียนที่ครูต้องการให้เกิดขึ้น
2. ระบุขั้นตอนการสอนที่จะต้องใช้ในการเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้เรียนตาม

ที่กำหนดและให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมถูกต้อง

3. ระบุยุทธวิธีในการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติในกระบวนการสอน เช่น การให้ฝึก ปฏิบัติในห้องเรียน หรือเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ

1.2 กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

เป็นขั้นตอนการตกลงกันในเรื่องพฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพฤติกรรมที่ใช้ได้หรือต้องปรับปรุง ถ้าผู้นิเทศและครูไม่ได้พูดคุยปรึกษากันหรือเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหามาก่อน ผู้นิเทศก็จะกำหนดเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อจะได้บันทึกได้ตรง แต่ถ้าครูและผู้นิเทศได้พูดคุยตกลงกันก่อนแล้วเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหาในขั้นตอนที่สองนี้ ก็จะต้องพยายามนิยามพฤติกรรมนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อจะได้หาทางแก้ไขจุดที่เป็นปัญหานั้น แต่ในขั้นตอนนี้ ทั้งผู้นิเทศและครูจะต้องช่วยกันกำหนดเกณฑ์มาตรฐานพื้นฐาน การปฏิบัติที่ครูควรจะทำปฏิบัติได้ เช่น ครูควรถามคำถามประเภทความคิดอย่างน้อย 5 คำถาม ใน 30 นาที เป็นต้น

1.3 กำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน

เป็นขั้นตอนการเลือกเครื่องมือ หรือสร้างเครื่องมือในการสังเกตการสอน โดยที่ผู้นิเทศอาจจะเสนอเครื่องมือในการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ให้ครูได้รับรู้ที่จะใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูลพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนด และเกี่ยวข้องกับประเด็นที่เป็นปัญหาและเกิดขึ้นในห้องเรียน

1.3.1 เครื่องมือการสังเกตการสอน

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการสังเกตการสอนนั้น ไม่ใช่เครื่องมือสำหรับนำไปใช้ในการประเมินผลครู เพราะเครื่องมือสังเกตการสอนมีจุดมุ่งหมายหลักในการใช้เพื่อบรรยายพรรณนาเหตุการณ์เรื่องราวสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนหรือในขณะที่ครูกำลังดำเนินการสอน และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะได้นำไปวิเคราะห์และแปลความหมายร่วมกันระหว่างครู และผู้สังเกต หรือผู้นิเทศต่อไป เครื่องมือสังเกตการสอน และการสังเกตการสอนเป็นวิธีการหรือวิถีทาง หรือตัวกลางนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ และการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน ดังนั้น การใช้เครื่องมือการสังเกตการสอนจึงต้องมีเงื่อนไข มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูผู้สอน และผู้สังเกตการสอน หรือผู้นิเทศในประเด็นที่ว่ามีอะไรบ้างที่สำคัญ เหมาะสมที่จะต้องเรียนรู้หรือเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในกระบวนการจัดการเรียนการสอน หรือเป็นความต้องการของครูที่จะให้รู้จักและเข้าใจตนเอง มองเห็นตนเองมากขึ้นว่าเป็นอย่างไรในขณะที่มีการดำเนินการสอน หรือการนำรูปแบบวิธีการสอน สื่อการสอนใหม่ๆ มาใช้ เป็นต้น ส่วนเครื่องมือการประเมินผลนั้น ส่วนใหญ่จะกำหนดเครื่องมือและวิธีการใช้จากภายนอก มีแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการวัดที่แน่นอน มีจุดมุ่งหมายในการใช้เพื่อตัดสินและพิจารณาให้คุณค่าแก่ครู โดยใช้เกณฑ์ที่คล้ายกัน เพื่อพิจารณาความดีความมีคุณค่าหรือสมรรถภาพของผู้ถูกประเมิน เช่น การประเมินผลลูกจ้างภายในองค์กรเดียวกัน การประเมินผลครูเพื่อให้ความดีความชอบ หรือเพื่อการเลื่อนระดับ สรุปก็คือ เครื่องมือการประเมินผลใช้เพื่อสรุปผล ตัดสินความสามารถ หรือสมรรถภาพของบุคคล ส่วนเครื่องมือการสังเกตการสอนใช้เพื่อให้ข้อมูลต่างๆ แก่ครู เพื่อนำไปสู่วิธีการแก้ไข

ปรับปรุงการสอนของตนเองต่อไป การตัดสินความสามารถหรือสมรรถภาพของครูจึงไม่ใช่เป้าหมายสำคัญในการใช้เครื่องมือการสังเกตการสอน ดังนั้นเครื่องมือการประเมินผลจึงมักจะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) หรือมาตราประมาณค่า (Rating Scale) หรือการพรรณนาเกี่ยวกับสมรรถภาพของครู เป็นต้น ส่วนเครื่องมือการสังเกตการสอนจะมีลักษณะเป็นการบรรยายหรือพรรณนา ระบุสิ่งที่พบเห็นและมีการร่วมกันแปลความหมายข้อมูลที่ได้จากการสังเกต โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือการเรียนรู้และพัฒนาในอาชีพยิ่งขึ้นของครู และเครื่องมือการสังเกตนั้นจะได้มาจากการเลือกใช้ของผู้สังเกตและครูร่วมกัน (ผู้ถูกสังเกต) หรือครูกับผู้นิเทศ ส่วนเครื่องมือการประเมินผลผู้เลือกใช้ คือผู้บริหารหรือผู้ทำหน้าที่ประเมินผลเท่านั้น

ดังนั้น ผู้ที่จะทำหน้าที่นิเทศเพื่อพัฒนาปรับปรุงการสอนของครู จึงควรระวังในการใช้เครื่องมือการสังเกตการสอน และไม่ควรสับสนกับการใช้เครื่องมือเพื่อการประเมินผล เพราะในบางกรณีอาจจะมีการใช้เครื่องมือชนิดเดียวกัน หรือวิธีการแบบเดียวกัน แต่จุดมุ่งหมายของการใช้เครื่องมือเหล่านั้นต่างกัน

1.3.2 การเลือกเครื่องมือสังเกตการสอน

เป็นอีกเทคนิคหนึ่งในการนิเทศการสอน ในกระบวนการของการสังเกตการสอน ซึ่งจะอยู่ในขั้นตอนของการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือก่อนการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ผู้นิเทศและครูจะต้องร่วมกันพิจารณาว่าข้อมูลการสังเกตใดบ้างที่ควรค่าแก่การบันทึกรวบรวม การสังเกตการสอนนั้นสามารถใช้เครื่องมือหลายๆประเภท ซึ่งผู้นิเทศจะต้องรู้จักคุ้นเคยกับเครื่องมือเหล่านั้นเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้ครูสามารถเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมกับปัญหาการสอนของตนเองได้ เพราะเครื่องมือที่ใช้ต้องเหมาะสมกับประเด็นปัญหา หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่จะบันทึกด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าหากครูสนใจอยากรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ใช่การพูด แต่เป็นกิริยาท่าทาง การใช้ การบันทึกภาพ หรือบันทึกด้วยวิดีโอ น่าจะเหมาะสม แต่ถ้าหากสนใจประเด็นเด็กมีปัญหาในห้องเรียน การบันทึกแบบ Anecdotal record จะช่วยได้มาก ถ้าสนใจระดับความสับสนวุ่นวายในห้อง การบันทึกทิศทางการเคลื่อนไหวของนักเรียนจะเหมาะสม

การเลือกเครื่องมือการสังเกตการสอนนั้น ช่วยให้ครูได้คิดทบทวนเกี่ยวกับการสอนของตนเองมากยิ่งขึ้น บางครั้งการพูดคุยกันระหว่างผู้นิเทศกับครูอาจจะสื่อความหมายกันได้ไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปธรรม การร่วมกันเลือกเครื่องมือจะช่วยให้มีการเน้นความเป็นไปในห้องเรียนต่างๆ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ ทั้งครูและผู้นิเทศสามารถจะเป็นผู้ชี้แนะเครื่องมือการสังเกตการสอนที่เหมาะสม รวมทั้งพฤติกรรมที่จะบันทึกด้วย แต่ถ้าครูไม่คุ้นเคยกับวิธีการสังเกตการสอนต่างๆ ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นแนะนำ และเมื่อใดที่ครูเริ่มรู้จักวิธีการสังเกตสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ในการอภิปรายหรือพูดเกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนและการสังเกตการสอนนั้นจะต้องเน้นที่การสังเกตบันทึกข้อมูล โดยไม่ปนกับการประเมิน

ใดๆ (non evaluative) เครื่องมือจะต้องบันทึกอย่างเป็นกลาง ตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ข้อมูลต้องมีความเป็นปรนัย โดยครูจะสามารถทราบได้ว่าข้อมูลที่ถูกสังเกตและบันทึกของตนเองนั้นเป็นการประเมินผลหรือไม่ จากการประชุมหารือหลังจากการสังเกตการสอนของตน ครูสามารถที่จะประเมินผลประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตนเองได้ในภายหลัง และจากการให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้สังเกต สิ่งที่คุณครูจะสามารถปฏิบัติได้ ก็คือ

1. อธิบายพรรณนาบทเรียนที่มีการสังเกต
2. อธิบายว่าเขาจะทำอะไรบ้างในระหว่างสอนบทเรียน
3. บอก อธิบายพฤติกรรมที่คาดหวังของนักเรียน
4. คาดคะเน ทำนาย ปัญหา หรือประเด็นปัญหาต่างๆ
5. ตกลงร่วมกันกับผู้สังเกตว่าจะสังเกตอะไรบ้าง และเก็บบันทึกอย่างไร

1.3.3 การสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน

หลักการและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน

1.การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ เป็นขั้นตอนที่หนึ่งในการสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน ผู้สร้างเครื่องมือจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ให้ชัดเจน กล่าวคือ ต้องตั้งเป้าประสงค์ของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการของเนื้อหา ซึ่งอยู่ในขั้นต่อไป

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้นั้น โดยทั่วไป จะกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมในลักษณะดังต่อไปนี้ เช่น

- 1) สังเกตพฤติกรรมการสอนขั้นพื้นฐาน
- 2) สังเกตพฤติกรรมการสอนในเนื้อหาวิชา
- 3) สังเกตพฤติกรรมการสอนมิติเดียวที่จำแนกประเภทเป็นรายการพฤติกรรมย่อย (Category System)
- 4) สังเกตพฤติกรรมบ่งชี้ (Sign System) เพื่อสังเกตพฤติกรรมหลายมิติ (Multiple Dimension)

การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้นั้น จะกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ที่จะใช้สังเกตพฤติกรรมในมิติด้านใด พฤติกรรมการสอนอะไร? ที่มีความเฉพาะชัดเจน เช่น ต้องการสร้างเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการสอนเนื้อหา ก็จะกำหนดชัดเจนลงไปว่า พฤติกรรมการสอนเนื้อหาในวิชาอะไร? หรือต้องการสังเกตพฤติกรรมการสอนมิติเดียว ก็จะต้องกำหนดให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจงว่าเป็นพฤติกรรมมิติใด เช่น พฤติกรรมคำถามคำถาม แล้วจึงสามารถกำหนดชื่อ

ของเครื่องมือสังเกตได้ ในตัวอย่างนี้สามารถตั้งชื่อเครื่องมือได้ว่า “เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการถามคำถามของครูในชั้นเรียน”

ผู้สร้างเครื่องมือควรศึกษารายละเอียดของเนื้อหา ในหัวข้อ 2 เนื้อหาของเครื่องมือสังเกตการสอนที่เป็นเป้าประสงค์ของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดในการตัดสินใจเลือกสร้างเครื่องมือที่จะใช้สังเกตพฤติกรรมในมิติใด ซึ่งรายละเอียดของเนื้อหาในหัวข้อ 2 นี้ จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้เครื่องมือ

2. การกำหนดมาตรฐานของเนื้อหา

เนื้อหาเป็นรายการเชิงพฤติกรรมเหตุการณ์ หรือวัสดุสิ่งของ ฯลฯ ที่ต้องการบรรจุไว้เป็นรายการในเครื่องมือสังเกตการสอน ซึ่งเป็นเป้าประสงค์ของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตนั้น เราเรียกว่า “เนื้อหา” ของเครื่องมือสังเกตการสอนชิ้นนั้นๆ

ดังนั้นเมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ ชั้นที่ 1 ของขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (คือ การตั้งเป้าประสงค์ของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกต) แล้วจึงต้องดำเนินการศึกษา ค้นคว้า หาเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชา เพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจำแนกออกเป็นรายการพฤติกรรมใหญ่ และรายการพฤติกรรมย่อยที่มีความเหมาะสมต่อไป (คือ การกำหนดคุณลักษณะของรายการพฤติกรรม ซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่ 3)

วิธีการกำหนดมาตรฐานของเนื้อหา

ผู้สร้างเครื่องมือจำเป็นต้องค้นหาเนื้อหาของพฤติกรรมนั้นๆ ให้มีมาตรฐาน เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ แนวทางการศึกษาค้นคว้า หาเนื้อหานั้น จัดทำได้ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่สามารถศึกษาได้เพื่อกำหนดเนื้อหา

โดยทำการศึกษาจากทฤษฎีต่างๆ เพื่อพิจารณาขอบข่ายของปรัชญา กฎเกณฑ์ ที่จะพิจารณาถึงคุณลักษณะของพฤติกรรมการสอนของครูในลักษณะต่างๆ เช่น ศึกษาทฤษฎี หรือปรัชญาที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการสอนของครู ศึกษาตัวแปรต่างๆ ที่มีผลเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี ปรัชญา แนวความคิด หลักการและเหตุผลที่เกี่ยวข้อง ประสิทธิภาพในการสอนของครู พฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์ของครู ฯลฯ สามารถค้นหา ศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1) การหาข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ

ศึกษาจากตำรา บทความ เอกสารทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เอกสารหลักสูตร ฯลฯ

2) การหาข้อมูลจากแหล่งภายใน (Internal influence)

เป็นการหาข้อมูลจากภายในโรงเรียนจากกลุ่มโรงเรียนหรือจากต้นสังกัด ถึงระบบความคิด ความเชื่อ ปรัชญา ปณิธาน จุดมุ่งหมาย และหลักการในการจัดการศึกษา

รวมทั้งค่านิยม ความคิดเห็นต่างๆ จากผู้บริหาร คณะครูผู้สอน และข้อมูลป้อนกลับจากนักเรียน ทั้งที่เป็นศิษย์เก่า และนักเรียนปัจจุบัน ฯลฯ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งภายในดังกล่าวมานี้ จะได้อารมณ์เห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนต่างๆ ที่พึงประสงค์ของผู้สอนอย่างกว้างขวาง การหาข้อมูลจากแหล่งภายในอาจกระทำได้โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ฯลฯ

3) การหาข้อมูลจากแหล่งภายนอก (External influence)

เป็นการหาข้อมูลจากแหล่งภายนอกโรงเรียน เช่น จากคณะผู้ปกครอง นักเรียน หรือผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายคน สมาคมทางวิชาชีพครูต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร สถาบันทางด้านการศึกษาเพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มของการฝึกหัดครูของชาติในอนาคต ฯลฯ

4) การหาข้อมูลจากงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน

เป็นการหาข้อมูล โดยการศึกษาจากงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ ในสาขาวิชาต่างๆ ที่ครูสอน หรือพฤติกรรมการสอนทั่วไป และศึกษาได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพของการสอน

การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทั้ง 4 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้ว จะช่วยให้ผู้สร้างเครื่องมือได้รวบรวมหาข้อมูลทางทฤษฎีที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาแนวทางการเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมถูกต้องเพื่อกำหนดคุณลักษณะของรายการพฤติกรรมที่จะสังเกตซึ่งจะบรรจุไว้ในเครื่องมือที่จะกล่าวในรายละเอียดต่อไปในข้อ 3

3. กำหนดคุณลักษณะของรายการพฤติกรรมที่จะสังเกต

เมื่อได้รวบรวมเป็นเนื้อหาเชิงพรรณนาของพฤติกรรมการสอนซึ่งเป็นเป้าประสงค์ที่ต้องการสังเกตอย่างถูกต้องได้มาเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการกำหนดคุณลักษณะ (การกำหนดตัวแปรที่ต้องการของพฤติกรรมที่ต้องการ)

ในขั้นตอนนี้ ผู้สร้างเครื่องมือจำเป็นต้องพิจารณาเลือกทฤษฎี แนวคิด หรือหลักการโดยพิจารณาจากแนวคิด ปรัชญา งานวิจัย กฎเกณฑ์ต่างๆ ตามที่ค้นคว้ามาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้ง 4 ประเด็น ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อพิจารณากำหนดคุณลักษณะของพฤติกรรม โดยพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมของครูผู้สอน กับผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ของนักเรียน หลังจากนั้นจึงเลือกพฤติกรรมหรือทักษะที่สำคัญในการพิจารณาต่อไปในการเตรียมพฤติกรรม หรือทักษะที่จะสังเกต จำเป็นต้องดูผลสืบเนื่องก่อนหลังของพฤติกรรมนั้นๆ ด้วยว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้สร้างเครื่องมือจำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่า พฤติกรรมและทักษะต่างๆ เหล่านี้มีความเหมาะสม สอดคล้องและสนองตอบต่อจุดมุ่งหมายในการใช้ของเครื่องมือและการนิเทศหรือไม่

เทคนิคการกำหนดคุณลักษณะของรายการพฤติกรรม มีดังนี้

การกำหนดพฤติกรรม หรือทักษะที่ต้องการสังเกตจะจัดเป็นมิติของพฤติกรรม (เป็นหัวข้อ หรือเป็นประเภทของพฤติกรรม) ที่เป็นมิติใหญ่หรือประเภทใหญ่ แล้วจึงพิจารณา ออกเป็นรายการพฤติกรรมย่อยๆ ที่เหมาะสมต่อไป การกำหนดรายการพฤติกรรมนั้นมีเทคนิค วิธีการดังนี้

- 1) วิธีการกำหนดรายการพฤติกรรมที่ต้องใช้การวินิจฉัยสูง (High-inference system)
- 2) วิธีการกำหนดรายการพฤติกรรมที่ใช้การวินิจฉัยต่ำ (Low-inference system)

4. การกำหนดรูปแบบการใช้งานสำหรับใช้ในการบันทึกพฤติกรรม

4.1 การวางแผนหรือออกแบบรูปแบบสังเกตการสอน

การออกแบบการใช้งาน สำหรับใช้บันทึกพฤติกรรมในเครื่องมือสังเกต การสอนนั้นจำเป็นต้อง มีการวางแผนหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และ การประเมินที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของพฤติกรรมการสอนที่สร้างขึ้น หรือ เครื่องมือที่เลือกใช้นั้น มีเกณฑ์การออกแบบการใช้งานที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1) มีความน่าเชื่อถือได้ (Reliability)

หมายถึงความเชื่อมั่น หรือความเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างการสังเกต การสอนร่วมกันของผู้สังเกตหลายคน โดยใช้เครื่องมือสังเกตการสอนอย่างเดียวกัน หรือระบบ เดียวกัน โดยพิจารณาจากการหาค่าสหสัมพันธ์หรือวิธีการอื่นๆ

2) มีความแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน (Accuracy)

เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลของพฤติกรรมการสอนที่ สังเกตมาได้นั้น ให้เกิดความแม่นยำได้ผลตามจุดประสงค์

3) มีความเที่ยงตรง (Validity)

หมายถึงเครื่องมือสังเกตการสอนที่สร้างขึ้นสามารถสังเกตสมรรถภาพ การสอนของผู้สอน ประเมินสมรรถภาพการสอนได้ครบตามจุดมุ่งหมาย ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ สามารถวิเคราะห์ ค้นหากระบวนพฤติกรรมการสอนของครูได้ สามารถวิเคราะห์ ประเมิน พฤติกรรมตัวแปรที่บ่งชี้สมรรถภาพการสอนที่เป็นจุดเด่นและจุดอ่อนที่ต้องรับการปรับปรุงได้

4) ความเป็นปรนัย (Objectivity)

พฤติกรรมที่ต้องการสังเกต ควรจะมีความชัดเจน การให้รายละเอียด เกี่ยวกับพฤติกรรม หรือทักษะที่เข้าใจได้ง่าย ใช้ภาษาที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ มีคำจำกัดความ หรือตัวอย่างชี้แจงประกอบเพื่อทำให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น

5) ใช้บันทึกได้สะดวก (Feasibility)

เครื่องมือสังเกตการสอน ควรออกแบบ และวางกฎเกณฑ์ในการใช้ การบันทึกการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สะดวกต่อการนำไปใช้ การออกแบบการปฏิบัติงานที่ดีและมีความเหมาะสมนั้น จะสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนได้ที่มีความน่าเชื่อถือ

4.2 เทคนิคและวิธีการกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานสำหรับใช้ในการบันทึก พฤติกรรมการออกแบบการปฏิบัติงานของเครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการสอนสำหรับใช้บันทึก เก็บรวบรวมข้อมูลในการสังเกตนั้น สามารถออกแบบการปฏิบัติงานได้ 5 วิธีการดังต่อไปนี้

- 1) วิธีการบันทึกที่ขึ้นกับเวลา (Time – dependent System)
- 2) วิธีการบันทึกที่ขึ้นกับเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่กำหนดเอาไว้ใน เครื่องมือ (Event – dependent)
- 3) วิธีการบันทึกที่ขึ้นกับเวลา และขึ้นกับเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่ กำหนดเอาไว้ในเครื่องมือ (Time – dependent and Event -dependent Systems)
- 4) วิธีการบันทึกโดยนับจำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น (Frequency count system)
- 5) วิธีการบันทึกพฤติกรรมต่อเนื่องที่เกิดขึ้น (Sequential Record)

5. การทดลองใช้

ภายหลังจากสร้างเครื่องมือเสร็จแล้ว คือ การนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เช่น ในการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนในการฝึกอบรม

6. การประเมินผลการใช้เครื่องมือ

จากการทดลองใช้เครื่องมือในสถานการณ์จริงจะทำให้ทราบว่า เครื่องมือที่สร้างขึ้นนั้นมีความสะดวกเพียงใด ในการบันทึก การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามที่คาดหมายหรือไม่ ความชัดเจนในรายการพฤติกรรมที่กำหนดไว้สามารถสังเกตได้และบันทึกได้ หรือยังอยู่ในระดับที่เป็นนามธรรม ความแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน มีความเที่ยงตรง มีความเป็นปรนัยในรายการพฤติกรรมมากน้อยเพียงใด ฯลฯ

7. การปรับปรุงเครื่องมือ

การสรุปผลการประเมินการทดลองใช้เครื่องมือตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ ใช้ได้ผลเพียงใด ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้ค้นพบจากการทดลองใช้เครื่องมือ นั้น สามารถนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. การสังเกตการสอน (Observation)

2.1 การสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เฉพาะเจาะจง (Observe Behaviors)

การสังเกตการสอนในชั้นเรียน โดยผู้นิเทศในชั้นตอนที่ 2 นี้ มีขั้นตอนย่อย เป็นขั้นตอนการสังเกตพฤติกรรมการสอนเฉพาะที่ได้ตกลงกันแล้ว โดยที่ผู้นิเทศจะดำเนินการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ตั้งแต่ต้นจนจบหรือในช่วงเวลาที่เหมาะสมตามที่ตกลงกันได้ ระหว่างครูและผู้นิเทศ โดยใช้เครื่องมือที่ได้เลือกหรือสร้างขึ้นในขั้นตอนย่อยที่ 3 ทำการบันทึกข้อมูลจากการสังเกต เช่น พฤติกรรมการสอนของครูตามรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ หรือ การถามคำถามของครู ประเภทของคำถาม ตามที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนหน้านี้ว่าจะสังเกตอะไร เป็นต้น (ขั้นตอนที่ 4 ตามแผนภูมิ)

การสังเกต คือ การมองหรือการดูอย่างพิจารณา ซึ่งต่างจากการมองหรือการดูโดยทั่วไป โดยเฉพาะการสังเกตในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้น เป็นเทคนิควิธีการที่ต้องมีการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ เพราะการสังเกตการสอนนั้น เป็นวิธีการเชิงระบบ เป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์ในการเรียนรู้ และพัฒนาในวิชาชีพของบุคคลต่างๆ หลายๆ อาชีพ ดังนั้นการสังเกตและ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ในอาชีพต่างๆ อย่างหนึ่ง การสังเกตจะช่วยให้เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติได้ดีขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น ดังนั้นการสังเกตในทุกสาขาวิชาชีพจึงเป็นที่ยอมรับและมีการใช้อย่างแพร่หลายอยู่เสมอ เพราะการสังเกตนั้นเป็นวิธีการที่ปฏิบัติได้จริงสำหรับทุกคน เพื่อจะได้ตระหนักรู้ถึงเทคนิควิธีที่บุคคลในอาชีพต่างๆ ปฏิบัติอยู่ เพราะการสังเกตจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ได้จากการได้สังเกตเห็นการปฏิบัติจริงต่างๆ โดยเฉพาะในวงการศึกษาสถาบันการผลิตครูต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันต่างก็ให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ด้านการสอนด้วยการสังเกตการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพต่างๆ ได้ฝึกเทคนิควิธีการสังเกต เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์สูงสุด การสังเกตการสอนจึงจัดเป็นเทคนิควิธีการที่ต้องเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ

การสังเกตจะช่วยให้ผู้สังเกตได้มีการวิเคราะห์ตนเอง (Self Analysis) โดยเปรียบเทียบการปฏิบัติของตนเองกับผู้สังเกต ดังนั้น การสังเกตการสอนจะช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ด้านเทคนิค ทักษะ และวิธีการสอนต่างๆ ได้ ขั้นตอนในการสังเกตการสอนหรือกระบวนการสังเกตการสอนไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. เลือกประเด็นที่จะสังเกต
2. เลือกเทคนิควิธีการสังเกตและบันทึกที่เหมาะสม 1 – 2 วิธี
3. สังเกตและบันทึก
4. นำเสนอข้อมูล ร่วมกันวิเคราะห์ แปลผลข้อมูล

5. อภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นจากการสังเกตและบันทึก
6. สรุปข้อค้นพบประเด็นที่สำคัญ หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อการแก้ไขปรับปรุง
7. พิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายและสาระสำคัญเพื่อการสังเกตในครั้งต่อไป

การสังเกตการสอนเป็นเทคนิควิธีที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพราะการสังเกตการสอนนั้นย่อมมีจุดมุ่งหมายสำคัญเฉพาะไม่ใช่การสังเกตธรรมดา ที่เป็นที่คุ้นเคยและรู้จักกันดี เพราะเมื่อมีการสังเกตการสอนก็ย่อมจะต้องมีการบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแปลความหมายข้อมูล แจ้งให้กับผู้รับการสังเกตได้ทราบความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ในการสังเกตการสอนในกระบวนการนิเทศต่างๆ นั้นจำเป็นจะต้องมีกิจกรรมในขั้นตอนการสังเกตเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของการพรรณนาหรืออธิบายตามสภาพที่เป็นจริง ที่เห็นจริง Describing และส่วนที่เป็นการแปลความหมายหรือการตีความ Interpreting ของข้อมูลนั้น โดยทั่วไปแล้วกระบวนการที่เป็นไปโดยอัตโนมัติของมนุษย์เรา ก็คือ มองเห็นภาพ และผนวกกับภาพเดิมที่เคยเก็บเอาไว้ที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะประกอบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม แล้วจึงอ้างเป็นเหตุผลของค่านิยม หรือความหมายของสิ่งที่เห็นหรือภาพที่เห็นนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เช่น ถ้าเด็กนักเรียนนั่งแล้วหาวนอนในห้องเรียน ความรู้สึกความคิดก็บอกทันทีว่า “กำลังเบื่อหน่าย” หรือถ้าครูตะโกนใส่เด็กความคิดความรู้สึกก็บอกทันทีว่า “ควบคุมตัวเองไม่ได้” การตัดสินใจนั้นย่อมมาจากการเห็นภาพหรือการแปลความเหตุการณ์ ดังนั้น เราหรือผู้นิเทศ (ผู้สังเกตการสอน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องตระหนักถึงการแยกแยะกระบวนการที่เป็นไปโดยอัตโนมัติดังกล่าว โดยการแยกการพรรณนาหรือการอธิบายจากการตีความหรือการแปลความหมายโดยเด็ดขาด เพราะเมื่อใดที่เราละทิ้งการพรรณนาหรือการอธิบายเหตุการณ์ แต่คงไว้เพียงการตีความหรือแปลความหมายแต่เพียงอย่างเดียวแล้วเราได้สร้างความยุ่งยากและปัญหาในการสื่อสารสื่อความหมายระหว่างกันและกันขึ้นซึ่งก็คืออุปสรรคสำคัญในการที่จะปรับปรุงในเรื่องต่างๆ ต่อไป ยกตัวอย่างในกรณีหนึ่งคือ การตีความของศึกษานิเทศจังหวัดคนหนึ่ง ถ้าหากการสังเกตพฤติกรรมดังต่อไปนี้ของท่านคล้ายกับของศึกษานิเทศจังหวัดคนหนึ่ง ถ้าหากการสังเกตพฤติกรรมดังต่อไปนี้ของท่านคล้ายกับของศึกษานิเทศจังหวัดคนนี้ ท่านกำลังตกหลุมพรางของการแปลความหมาย (Interpretation trap) ซึ่งจะเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพยายามช่วยบุคคลให้ปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง ดังตัวอย่าง คือ มีการจัดประชุมคณะครูที่โรงเรียนโดยมีศึกษานิเทศจังหวัดเป็นประธาน ปรากฏว่าการประชุมเริ่มขึ้นแล้ว แต่ยังมีครู 5-6 คนทยอยกันเข้ามาในห้องประชุมในวันนั้น ซึ่งศึกษานิเทศจังหวัดได้สังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและพูดกับผู้อำนวยการหลังจากจบการประชุมว่า “ครูขาดความเคารพนับถือในตัวผู้อำนวยการ” ซึ่งถ้าท่านเป็นผู้บริหารโรงเรียน การตอบสนองของ ท่านอาจจะเป็นการผสมผสานกับความรู้สึกต่อต้าน (ไม่ใช่ตามที่พูด) สับสน(ศึกษานิเทศจังหวัดพูด

หมายความว่าอย่างไร?) และต่อต้านเป็นศัตรูจริงๆ (คุณเป็นใครที่พูดอย่างนี้กับผม?) วิธีการพูดของศึกษานิเทศกรจังหวัดนั้นได้สร้างความรู้สึกละแวกไม่เป็นมิตรให้เกิดขึ้นกับผู้อำนวยความสะดวกโดยไม่ได้ตั้งใจ และสร้างความขุ่นเคืองไม่ยอมรับให้เกิดขึ้นในตัวผู้ฟังหรือผู้ถูกกล่าวหา เพราะการพูดดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เป็นการตีความหรือแปลความหมายโดยขาดการพรรณนา อธิบายข้อเท็จจริงก่อน แต่อย่างไรก็ตามการตอบสนองของผู้อำนวยความสะดวกอาจจะแตกต่างจากครั้งแรก ถ้าหากการอธิบายหรือพรรณนาเหตุการณ์นั้นมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างศึกษานิเทศกรจังหวัดกับผู้อำนวยความสะดวก ก่อนที่จะมีการแปลความหมายเหตุการณ์ว่า “ครูขาดความเคารพนับถือ” ผู้อำนวยความสะดวก เช่น ถ้าพูดว่า “ผมสังเกตเห็นอาจารย์ 6 คน จากอาจารย์ทั้งหมด 16 คน มาร่วมประชุมซ้ำ ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการพูดที่ว่า “ครูขาดความเคารพนับถือในตัวผู้อำนวยความสะดวก” แต่อาจจะยอมรับเห็นด้วยว่า มีอาจารย์ 6 คน มาสาย และมีอะไรบางอย่างเบื้องหลังการมาสายด้วย ตัวผู้อำนวยความสะดวกเองไม่สามารถจะทำอะไรได้เกี่ยวกับการขาดความเคารพนับถือของครูที่มีต่อตนเอง เพราะไม่ทราบว่าจะเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง ในอีกด้านหนึ่ง ท่านอาจจะสามารถแก้ไขการมาสายมาซ้ำของครูได้ หรือแก้ไขข้อกล่าวหาของศึกษานิเทศกรจังหวัดว่า ครูขาดความเคารพนับถือในที่สุดไม่ได้

การที่ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเหตุการณ์ต่างๆ เป็นสิ่งมาก่อนการปรับปรุงในอาชีพ การแปลความหมายหรือการตีความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ (Interpretation) นำไปสู่การต่อต้าน แต่ถ้า 2 ฝ่าย มีโอกาสแลกเปลี่ยนสิ่งที่เห็น สิ่งที่เกิดขึ้น หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกฝ่ายหนึ่งก็มีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยและต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องของการนิเทศการสอนนั้น ผู้นิเทศจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ถ้าหากเป้าหมายของการนิเทศคือ การส่งเสริมพัฒนาความคิดของครู และการยอมรับผูกพันในภาระหน้าที่ (commitment) ในการปรับปรุงการสอนในห้องเรียน และปรับปรุงโรงเรียน การสังเกตการสอนควรจะนำมาใช้เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานในการสร้าง การสนทนาทางวิชาการระหว่างครูกับผู้นิเทศต่อไป นั่นคือ ใช้ข้อมูลจากการสังเกตการสอนมาเป็นข้อมูลในการสร้างบทสนทนา ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอนนั่นเอง โดยการใช้การพรรณนาอธิบายก่อน เมื่อพูดคุยกับครูเกี่ยวกับชั้นเรียนที่ครูสอน เพื่อสร้างบทสนทนาในด้านการสอนและการเรียนรู้ต่อไป การพูดที่ใช้การแปลความหมาย หรือการประเมินผลก่อนนั้น ย่อมก่อให้เกิดการต่อต้าน การต่อสู้ หรือความรู้สึกโกรธขุ่นเคือง ไม่พอใจแก่ครูและจะเป็นอุปสรรคต่อการอภิปรายร่วมกันต่อไปในอนาคต (Glickman and Jones, 1986 อ้างถึงในวัชรวิภา เถาเรียนดี ,2541)

การสังเกตการสอนในห้องเรียน (Classroom Observation)

จากการศึกษาและทบทวนงานในหน้าที่ต่างๆ ในด้านการนิเทศการเรียนการสอน ที่จำเป็นต้องใช้ทักษะเฉพาะอย่าง จะเห็นว่าการสังเกตการสอนในห้องเรียนนั้นเป็นเรื่องสำคัญมากเป็นอันดับต้นๆ ที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะอย่าง (specialized skills) ที่ผู้ใช้จะต้องมีความเชี่ยวชาญมากพอสมควร โดยพิจารณาตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า การสังเกตฟังดูง่ายและเป็นธรรมดาที่ทุกคนมีการสังเกตสิ่งต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ ตลอดเวลาที่ยังตื่นอยู่ เช่นเดียวกัน อาจคิดว่า ผู้นิเทศนั้นสังเกตการสอนโดยเดินเข้าไปในห้องเรียนโดยปกติจะทำการสังเกตตอนครูเริ่มสอน นั่งหลังห้อง ดูหรือสังเกตการสอนประมาณครึ่งชั่วโมง – หนึ่งชั่วโมง จดบันทึกลุกขึ้น และเดินออกจากห้องไป แต่ที่ถูกต้องนั้น การสังเกตการสอนจะต้องใช้เทคนิคและทักษะในการวิเคราะห์ที่ค่อนข้างสูงมาก ผู้นิเทศที่จะสังเกตการสอนจะต้องรู้ว่า จะสังเกตอะไรบ้าง สังเกตอย่างไร (วิธีการ) เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่สังเกตอย่างไร วิเคราะห์แปลผลข้อมูลและให้ข้อมูลย้อนกลับนั้นอย่างไร

- What to look for (อะไร?)
- How to look (อย่างไร)
- How to collect, analyze and interpret the data (รวบรวม วิเคราะห์แปลความข้อมูลอย่างไร)

Garman (อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี, 2541) ได้กล่าวไว้ว่า งานการนิเทศการสอนนั้น เป็นงานที่สลับซับซ้อนเป็นงานที่ ผู้นิเทศต้องปฏิบัติงานร่วมกับครูในห้องเรียนจริงๆ เขาจึงได้เสนอแนะว่า ผู้นิเทศจะต้องฝึกวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อนำเสนอให้ครูได้รับทราบและยอมรับ คือ Discovery การแสวงหา การค้นคว้า, verification การพิสูจน์, Explanation การอธิบาย, Interpretation การแปลความหมาย และ Evaluation การประเมินผล แต่ละขั้นตอนมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ กัน บางวิธีใช้วิธีการเชิงปริมาณ บางทีวิธีใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการจัดการกับข้อมูลเหล่านั้นต่างกันด้วย (treatments)

การสังเกตทุกครั้งเป็นการสังเกตสถานการณ์ใหม่ เพราะปฏิสัมพันธ์ความเป็นไปในห้องเรียนไม่เคยเหมือนเดิม เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้นิเทศจึงต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างยิ่งในการที่จะสังเกตพฤติกรรมของครูและนักเรียนแต่ครั้ง

What to Observe จะสังเกตอะไร ผู้นิเทศหรือผู้สังเกตจะสังเกตอะไรนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการไปเยี่ยมเยียนหรือไปสังเกตการสอนในครั้งนั้นของผู้นิเทศ แต่อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งการสังเกตออกเป็น 2 วิธีใหญ่ๆ คือ Global Approach การสังเกตอย่างกว้างๆ

ทั่วๆ ไปและการสังเกตอย่างเฉพาะเจาะจง เฉพาะเรื่อง เฉพาะประเด็นซึ่งแต่ละวิธีจะมีวิธีการ ย่อยๆ ในการสังเกตและบันทึกต่อไป

Global Approach วิธีการสังเกตอย่างคร่าวๆ กว้างๆ ถ้าเป็นการประเมินผลครูก็จะ เป็นการประเมินผลตามการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมกว้างๆ เช่น ในด้านทักษะการสอน โดยปกติแล้วจะสังเกตในเรื่องเดียวกัน วิธีการแบบ Global Approach เป็นที่รู้จักและใช้กัน แพร่หลายในกลุ่มบุคลากรสายเสริมหรือผู้นิเทศ เพราะมักจะใช้วิธีการสังเกตดังกล่าวเพื่อ ประเมินผลการสอนของครู ถึงแม้ว่าจะมีการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน แต่ไม่ได้ใช้ เครื่องมือสังเกตการสอนโดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตามจะใช้ระบบใด เครื่องมือใด ในการสังเกต การสอนของครู ครูจะต้องคุ้นเคยและรู้จักระบบหรือเครื่องมือที่ดีด้วย วิธีการสังเกตโดยกว้างๆ นั้นเป็นเทคนิคที่มีประโยชน์ เมื่อผู้นิเทศและครูมีความประสงค์ที่จะประเมินผลการสอนโดยทั่วๆ ไป ของครู โดยภาพรวมของการสอนทั้งหมด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงหรือประเมินผลการ ปฏิบัติงานแต่ละครั้ง และนำมาประเมินโดยภาพรวมอีกครั้งหนึ่ง ในระยะ 2 ศตวรรษที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพ ศักยภาพทางด้านการสอนของครู โดยพยายามทำให้การสอนเป็น วิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด นั่นก็คือ จะต้องมีการวิเคราะห์หรือวินิจฉัยครู การปฏิบัติงานด้าน การสอนของครู เพื่อจะได้พฤติกรรมการสอนที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสามารถจะให้ ความหมายได้ แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการนิเทศต่างๆ นั้นควรเป็นศิลปะด้วย เพราะจะต้องคำนึงถึง ความรู้ลึกทางด้านจิตใจ การรับรู้ การยอมรับของบุคคลที่ผู้นิเทศจะต้องทำงานร่วมด้วย แทนที่ จะมุ่งสังเกตพฤติกรรมการสอนเฉพาะเท่านั้น ผู้นิเทศควรพยายามพัฒนาคุณภาพของชีวิตใน การศึกษาอยู่ในโรงเรียนด้วย และผู้นิเทศนั้นควรระวังเสียงดนตรีไปด้วย ในขณะที่สังเกตการ ปฏิบัติการสอนของครู ควรตัดสินใจคุณลักษณะ คุณภาพ การปฏิบัติงานของครู ร่วมกับการตัดสินใจ โดยใช้เครื่องมือ การวัดในเชิงปริมาณด้วย เพื่อเป็นประเด็นที่จะศึกษาและโต้แย้งกันอีกต่อไป เพราะในเรื่องของการนิเทศที่ดี การสังเกตการสอนต่างๆ ก็ดี ย่อมไม่มีวิธีใดดีที่สุดเหมาะสมที่สุด ซึ่งสำคัญอยู่ที่การปรับใช้ผสมผสานใช้ร่วมกันหลายๆ วิธี เพื่อให้ได้ผลตามจุดประสงค์ให้มากที่สุด ถูกต้องและตรงตามที่ต้องการมากที่สุด

How to Record จะจดบันทึกข้อมูลอย่างไร? การสังเกตและบันทึกข้อมูลขึ้นอยู่กับ ข้อตกลงระหว่างครู และผู้นิเทศที่ตกลงร่วมกันว่าจะสังเกตอะไรบ้าง และทั้งคู่ก็มีโอกาสที่จะเลือก วิธีการบันทึกเหตุการณ์พฤติกรรมต่างๆ ในห้องเรียน ซึ่งอาจใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เช่น VCR เทปบันทึกเสียง Computer note book การถ่ายภาพยนตร์ filming แต่ที่ใช้มากคือ เทป บันทึกเสียงกับการถ่าย VDO (audio and videotaping) การใช้เครื่องบันทึกเสียงอัดเทปก็จะ สามารถอัดคำพูดต่างๆ ได้หมด เพียงแต่ไม่สามารถมองเห็นการเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมที่ไม่ใช่ เสียง (ภาษาท่าทาง) ได้ ดังนั้น วิธีการแก้ไขคือ ผู้นิเทศควรอยู่ในห้องเรียนหรือด้วย ในขณะที่ใช้

เทปบันทึกเสียง การถ่ายทำวิดีโอ (Vediotaping) เป็นเครื่องมือที่นำใช้ มีประโยชน์มากเก็บได้ทั้งระบบทั้งภาพและเสียง ถ้ากลุ่มเล็ก การบันทึกภาพและเสียงจะเก็บได้หมดทุกส่วนทุกตอน และที่สำคัญผู้นิเทศไม่ต้องอยู่ในห้องเรียนด้วย ก็ยังสามารถและเสียงจะเก็บได้หมดทุกส่วนทุกตอน และที่สำคัญผู้นิเทศไม่ต้องอยู่ในห้องเรียนด้วย ก็ยังสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนได้ ไม่ว่าจะใช้วิธีการบันทึกข้อมูลอย่างไร จะต้องเป็นข้อตกลงระหว่างครู-ผู้นิเทศ และควรฝึกใช้เครื่องมือก่อนจะเป็นการดี เพื่อสร้างความคุ้นเคย ความเคยชิน ระหว่างครู-นักเรียน-ผู้นิเทศ กับเครื่องมือที่นำมาใช้ ถึงแม้ว่าจะมีเครื่องมือช่วยในการบันทึกข้อมูลเหตุการณ์ในห้องเรียนอย่างพอเพียงก็ตาม ผู้นิเทศจะต้องมีความคุ้นเคย มีความชำนาญ ในการบันทึกข้อมูลเหตุการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน ด้วยวิธีการจดบันทึกหรือเขียนด้วยตัวเองได้ ซึ่งเทคนิคการบันทึกด้วยการเขียนด้วยปากกา-ดินสอ คือ

1. Verbatim recording การบันทึกคำพูดต่างๆ
2. note taking การจดบันทึกสั้นๆ
3. use of instruments ใช้เครื่องมือสังเกตการสอนแบบต่างๆ (Flanders, Tuckman, SCORE, etc.)
4. Charting เขียนแผนผัง ใช้แผนผัง บันทึกข้อมูล
 - การสังเกตการสอนในห้องเรียนควรคำนึงถึงเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้
 1. ผู้สังเกตหรือผู้ทำหน้าที่สังเกตการสอนควรได้รับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการสังเกตการสอนมาเป็นอย่างดี (Trained Observer)
 2. ครูและผู้สังเกตควรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ในการสังเกตการสอนอย่างรอบคอบ (Careful Selected Purposes)
 3. ดำเนินการสังเกตการสอนอย่างเป็นระบบ (Systematic Observation)
 4. วิเคราะห์ผลการสังเกตการสอนอย่างเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ (Reliable Analysis of Results)
 5. แปลความหรือตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างเหมาะสม ถูกต้องก่อนตัดสินใจหรือสรุปผล

การสังเกตการสอนกับผู้นิเทศ เกี่ยวข้องกันดังนี้

การสังเกตการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นิเทศ เพราะตามบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นิเทศ ก็คือการช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ครูปรับปรุงพัฒนาการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง หรือพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง เพื่อเป้าหมายหลักที่สำคัญ คือ ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามที่ชาติต้องการ ผู้นิเทศจึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจปัญหาต่างๆ ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในทุกด้าน ทุกปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการ

สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน การจะตระหนักหรือเข้าใจถึงปัญหา หรือประเด็นที่ต้องพัฒนา ปรับปรุงในตัวครู หรือตัวผู้เรียนนั้น ตัวกลางหรือสื่อที่จะทำให้ทราบ ให้อำนาจ คือ การสังเกตการสอน แต่การสังเกตการสอนเป็นเทคนิควิธีการที่ต้องมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ นิเทศไม่ว่าจะเป็นผู้นิเทศ ผู้บริหาร หรือครู จำเป็นจะต้องมีความรู้ท้าวๆ ไปเกี่ยวกับการสังเกตการ สอน วิธีการสังเกตการสอน เครื่องมือต่างๆ ในการสังเกตการสอน ตลอดจนเครื่องมือสังเกตการ สอนต่างๆ ที่มีผู้สร้างขึ้น และมีการนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พอสังเขป ส่วนการฝึกใช้ อย่างชำนาญหรือการสร้างเครื่องมือเพื่อการสังเกตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพ ปัญหา ต่างๆ นั้น เป็นเรื่องของการศึกษาอย่างละเอียดและการฝึกอบรมแบบเข้มที่ผู้สนใจสามารถที่จะ ศึกษาและค้นคว้าได้ด้วยตนเอง จากเอกสารตำราต่างๆ ที่มีอยู่มากมายในสถาบันการศึกษา

3.การวิเคราะห์ (Analysis)

ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนและระบุจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไว้ ซึ่ง แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นตอนที่ 5,6 ตามแผนภูมิ

3.1 การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการสอน

การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการสอน ผู้นิเทศรวบรวมเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการ สังเกตการสอนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย พร้อมทั้งจะนำเสนอให้ครูผู้สอนทราบโดยที่ผู้นิเทศจะต้อง จัดการกับข้อมูลนั้นอย่างสมบูรณ์ที่สุด แปลผลของข้อมูลจากการสังเกตให้ครูเข้าใจอย่างชัดเจน แต่ไม่ควรให้ความคิดเห็นส่วนตัวเชิงประเมินผลหรือวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของครู เพียง เพื่อเสนอให้ครูทราบว่า จากการสังเกตการสอนนั้น พฤติกรรมที่บันทึกออกมาตามที่ได้เห็น และ ร่วมกันคิดพิจารณาจุดที่ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือคงไว้หลังจากที่ครูยอมรับความเป็นจริงที่ เกิดขึ้น

ในกรณีที่ครูและผู้นิเทศได้เคยทำงานร่วมกันมาก่อนแล้ว ในกิจกรรมที่เฉพาะเจาะจง ที่เป็นความหวังของทั้งสองฝ่าย ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว ผู้นิเทศจะต้องพิจารณาและตัดสินใจใน ประเด็นต่อไปนี้

- สิ่งที่เป็นความกังวลห่วงใยที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงนั้น ได้ทำการเปลี่ยนแปลง บรรลุไปแล้วหรือไม่ มากน้อยเพียงใด
- ถ้าได้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ พึงปรารถนาหรือไม่ ที่มีผลทำให้สิ่งที่เป็นความกังวลห่วงใยนั้น ได้เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงไป ตามความปรารถนาดังที่ได้ตั้งใจเอาไว้

3.1.1 การพิจารณาข้อมูลที่ได้บันทึกและเก็บรวบรวมมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งหมายถึงการอธิบายขยายความของข้อมูลที่บันทึกรวบรวมเอาไว้แล้ว โดยทำการวิเคราะห์ถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยพยายามหลีกเลี่ยงความคิดเห็นหรือค่านิยมส่วนตัวให้มีอิทธิพลในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ในขั้นตอนนี้ เป็นวิธีการที่ดีถ้าให้โอกาสกับครูเป็นผู้นำในการอภิปรายและตัดสินใจ

3.1.1.2. การแปลความหมายของข้อมูล

ในการแปลความหมายของข้อมูลนั้น จะครอบคลุมลักษณะต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การแปลความหมายของข้อมูลนั้น จะพิจารณาถึงความเป็นไปได้จากผลของการสังเกตการสอนที่ได้รับ หรือที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือสิ่งที่จะเป็นผลติดตามมา
- การเลือกแนะนำวิธีการและทางเลือกใหม่
- การแปล และตีความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือพฤติกรรมกลุ่ม
- การแปล และตีความหมายของพฤติกรรมการพูด (verbal behavior) และพฤติกรรมท่าที (non-verbal behavior) ของครูต่อนักเรียน

3.1.1.3 การตัดสินใจเลือก

ในกระบวนการของการตัดสินใจว่าควรจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนในอนาคตนั้น สามารถจะเสนอได้ในหลายลักษณะ เช่นในการตัดสินใจนั้น สามารถที่จะเชื่อมโยงไปยังองค์ประกอบประการหนึ่งประการใดก็ได้ ที่ได้ อภิปรายและตกลงกันไว้ในขั้นตอนของ “การวางแผนการสอน” ตัวอย่างเช่น ในการประชุมร่วมกัน นั้น อาจสรุปกันว่าสิ่งหนึ่งหรือมากกว่าในประเด็นต่อไปนี้ ควรจะพิจารณาเพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง

- ลักษณะของบทเรียน
- จุดมุ่งหมายของบทเรียน
- พฤติกรรมของครู และสิ่งที่ครูได้ปฏิบัติในระหว่างที่ทำการสอน
- สิ่งที่นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติในระหว่างการเรียนการสอน
- มีความต้องการเพิ่มเติมของข้อมูลประเภทใดเพื่อที่จะช่วยใช้ในการพิจารณา ตัดสินใจที่ฉลาดเมื่อเวลาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์

3.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะนี้ มักเป็นการวิเคราะห์เชิงสถิติ หลักสำคัญในการวิเคราะห์ก็คือการเลือกและใช้สถิติให้เหมาะสมกับข้อมูล

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ก็เพื่อต้องการสรุปผลจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มที่ได้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลมา ผลสรุปที่ได้ก็เป็นการอธิบายลักษณะของกลุ่มนั้นๆ ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร เช่น เพื่อบรรยายลักษณะหรือแบบของกลุ่มที่สังเกต แสดงให้เห็นถึงปริมาณความแตกต่างของแต่ละกลุ่มหรืออาจแสดงความถี่ เป็นต้น

สถิติอนุมาน (Inference Statistics) เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์หรือผลที่ได้สามารถใช้อ้างอิงไปยังประชากรที่เลือกตัวอย่างมา วิธีการอ้างอิงข้อมูลจากตัวแทนของประชากรไปยังประชากรนั้นกระทำได้ 2 แบบ คือ การประมาณค่าและการทดสอบสมมติฐาน

ข้อควรพิจารณาในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ก็คือ ผู้สังเกตยังใช้ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แล้วอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย โดยที่ผู้สังเกตอาจขาดความชำนาญในการใช้ค่าสถิติ มาอธิบายเหตุการณ์ เช่น เมื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าไม่แตกต่างกันจากค่าสถิติที่ได้ แต่ไม่ได้นำข้อมูลที่ได้เป็นข้อย่อมาพิจารณา

นอกจากนี้ ผู้สังเกตควรเลือกสถิติที่สำหรับการวิเคราะห์ก่อนที่จะออกไปสังเกตการสอน นั่นก็คือก่อนที่จะออกไปเก็บข้อมูลจากการสังเกตการสอน ทั้งนี้เพราะสถิติแต่ละชนิดต้องการข้อมูลที่จะนำมาใช้คำนวณในรูปแบบต่างกัน การเลือกใช้สถิติตั้งแต่ขั้นแรกของการวางแผนการสังเกต และการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะช่วยในการกำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม

หลังจากการเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ผู้สังเกตต้องตีความหมายผลการวิเคราะห์ ว่ามีความหมายว่าอย่างไร แม้ว่าจะใช้สถิติที่เหมาะสมแล้ว แต่ถ้าแปลความหมายของข้อมูลผิดพลาด ก็เกิดความสับสนได้เช่นกัน

3.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการอนุมานวิเคราะห์ (Analytical Induction) เป็นการสังเกตอย่างละเอียดเพื่อการเก็บข้อมูลเบื้องต้นและการสรุปอ้างอิงจะอาศัยข้อมูลที่เก็บได้

3.1.3.1 ผู้สังเกตมีความใกล้ชิดกับข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Proximating) คือ ผู้สังเกตจะต้องอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลักษณะการเข้าร่วม เช่น เข้าไปสังเกต มีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมนั้นๆ

3.1.3.2 เป็นการศึกษาพฤติกรรมตามปกติ (Ordinary Behavior)

กิจกรรมที่เกิดขึ้น เช่น การสังเกตการสอนในห้องเรียนที่ต้องเกิดขึ้น เมื่อครูเข้าสอน

3.1.3.3 โครงสร้างของเรื่องที่ศึกษา (Structure) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

กิจกรรมการสอน ภาวะปัจจุบัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3.1.3.4 เน้นการพรรณนา (Descriptive Focus) เป็นการบรรยาย

อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ขณะมีการสังเกตการสอนปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นอย่างไร ข้อมูลจากการสังเกตการสอนในห้องเรียน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะการสอนเป็นศิลป์และเป็นศาสตร์ การพิจารณาว่าสอนดีหรือไม่ ให้ยึดหลักการพิจารณาประสบการณ์และความเข้าใจของนักเรียน การสอนสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ โดยการให้บุคคลได้แสดงออกในทางความคิดสร้างสรรค์เพื่อการทำงาน

3.2 เลือกว่าพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง

การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลของการสังเกต ในขั้นตอนที่ 3.1 ผู้นิเทศจะพิจารณาพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งดีอยู่แล้วและควรจะคงไว้ และพฤติกรรมการสอนที่ควรจะเปลี่ยนแปลง เพื่อจะได้แก้ปัญหาการสอนของครู โดยที่ผู้นิเทศจะต้องวางแผนยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวซึ่งอาจจะพิจารณาร่วมกับครูก็ได้

4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน (Postobservation)

4.1 การให้ข้อมูลย้อนกลับ

การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน ในขั้นตอนนี้ ผู้นิเทศจะทบทวนข้อตกลงต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในการสอนของครู และวิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว ซึ่งข้อมูลนี้จะได้มาจากการสังเกตการสอนของผู้นิเทศนั่นเอง การนำเสนอข้อมูลย้อนกลับแก่ครู จะต้องเป็นไปในลักษณะที่พยายามทำให้ครูเข้าใจและกระตือรือร้น ส่งเสริมให้ครูได้ทำการพิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลนั้นด้วยตัวเอง แม้ว่าผู้นิเทศจะได้ทำการวิเคราะห์มาแล้วก็ตาม แต่ผลการวิเคราะห์ของผู้นิเทศจะยังไม่นำเสนอให้ครูทราบแต่จะใช้วิธีนำและฝึกให้ครูได้อาศัยข้อมูลจากการสังเกตเพื่อสรุปผลของประเด็นที่เป็นปัญหาหรือที่ต้องแก้ไขด้วยตัวเองให้ได้

เทคนิคการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ในการนิเทศการสอนจะต้องมีการประชุมนิเทศเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับจากการนิเทศการสอนด้วย การให้ข้อมูลย้อนกลับนี้ผู้นิเทศจะต้องมีเทคนิคที่ดีที่จะทำให้ข้อมูลย้อนกลับมีผลไปสู่การ

ปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอนต่อไป

1. ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู โดยให้ข้อมูลที่จัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบจากการสังเกตการสอนของครู หรือจากนิเทศการสอน กล่าวคือ

- 1.1 จัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ที่มีความหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
- 1.2 ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล
- 1.3 ร่วมกันแปลและตีความหมายข้อมูล
- 1.4 ร่วมกันตัดสินใจแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน

2.ซักถามถึงความรู้สึก ความคิดเห็นและการแสดงออกของครูเกี่ยวกับข้อมูลในทุกขั้นตอนของการให้ข้อมูลย้อนกลับในข้อ 1.2 – 1.4

3. สนับสนุนครูให้พิจารณาทางเลือกใหม่ เกี่ยวกับ

- 3.1 จุดมุ่งหมายของการเรียน
- 3.2 วิธีการสอน
- 3.3 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 3.4 การประเมินผล
- 3.5 บทบาทของครูและนักเรียน

4.อย่าให้ข้อมูลย้อนกลับมากเกินไปในขณะเดียวกัน

5.ควรหลีกเลี่ยงการให้คำนิยมของตนเองเข้าประกอบการตัดสินใจ และควรหลีกเลี่ยงการให้คำแนะนำที่เป็นการบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลง

6.พยายามให้ผู้รับมองเห็นประโยชน์ที่จะได้จากข้อมูลย้อนกลับสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน

7.เน้นพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ ไม่ใช่บอกอย่างกว้างๆ จนผู้รับการนิเทศไม่ทราบจุดบกพร่องที่ควรแก้ไข

8.เน้นที่พฤติกรรมการทำงานไม่ใช่บุคลิกภาพของครู กล่าวคือไม่วิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์บุคลิกภาพของครู

9.ข้อมูลย้อนกลับในลักษณะชักชวนมากกว่าบังคับ คือไม่ทำให้ผู้รับการนิเทศเกิดความกลัว หรือรู้สึกว่ามีอันตรายเกิดขึ้นกับตัวเอง

10.ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นความต้องการของทั้งผู้รับการนิเทศและผู้นิเทศ

การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ ควรจะมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ มีหลักฐานการบันทึกที่น่าเชื่อถือ ซึ่งข้อมูลจะต้องเพียงพอ ถูกต้อง ไม่ลำเอียง และเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่มีปัญหา ถ้าหากข้อมูลมีลักษณะตรงกันข้ามกับกระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับจะเริ่มขึ้นไม่ได้ เพราะจะสร้างความรู้สึกที่ต่อต้านคัดค้านขึ้นแก่ครูได้

2. การส่งเสริมให้ครูแสดงความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกเกี่ยวกับข้อมูลที่บันทึกจากการสังเกตการสอนให้ครูมองเห็น สรุปวิเคราะห์ประเด็นด้วยตัวเอง

3. กระตุ้นให้ครูพิจารณาจุดประสงค์ของบทเรียน วิธีการสอน และเหตุผลในการเลือกวัตถุประสงค์ และวิธีสอนนั้นๆ ถ้าครูไม่พอใจกับข้อมูลของบทเรียนที่ทำการสังเกต การกระตุ้นให้ครูตั้งสมมุติฐานด้วยเหตุผลจะช่วยอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกตและบันทึกได้

4. ให้โอกาสครูฝึกปฏิบัติ และเปรียบเทียบการปฏิบัติของตนเองกับครูคนอื่น ครูจะต้องใช้เวลาในการทดลองใช้วิธีการใหม่ๆ เทคนิคใหม่ๆ หรือทักษะใหม่ๆ ผู้สังเกตอาจคอยติดตามการสังเกตในภายหลัง เพื่อกระตุ้นส่งเสริมการพัฒนาของครู

ขั้นตอนการประชุมเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยทั่วไปจะดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้นิเทศหรือผู้สังเกตนำเสนอ แสดงข้อมูลที่บันทึกจากการสังเกตการสอน โดยไม่มีการประเมินใดๆ

2. ครูร่วมวิเคราะห์เหตุการณ์ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามที่ปรากฏในแบบบันทึกที่มีการนำเสนอ ผู้สังเกตช่วยอธิบายพฤติกรรมต่างๆ ให้ชัดเจนขึ้น

3. ครู โดยการช่วยเหลือของผู้นิเทศหรือผู้สังเกต ตีความหมายพฤติกรรมการสอนของครู และการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่มีการบันทึกจากข้อมูลที่สังเกตในชั้นนี้ ครูอาจจะต้องมีการประเมินผลจากการปฏิบัติของตนเอง เพราะสาเหตุผลที่เกิดขึ้นจะต้องมีการนำมาอภิปรายทั้งผลที่ต้องการ และไม่ต้องการ

4. ครู โดยการช่วยเหลือของผู้สังเกตหรือผู้นิเทศ ตัดสินใจเลือกวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม และนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ

5. ผู้สังเกตให้การเสริมกำลังใจแก่ครู เมื่อครูแสดงความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงการสอนและผู้สังเกตเห็นด้วยและพร้อมที่จะช่วยเหลือครู

นอกจากนี้ Bittle (1981, อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช, 2535) ได้เสนอแนะเทคนิคที่ชื่อว่า "Sandwich" Appraisal Techniques ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- เริ่มต้นด้วย การชมเชย ยกย่อง ยอมรับงานและผลงานที่ได้ทำสำเร็จ
- อภิปราย พูดคุยถึงพฤติกรรมการทำงานที่ไม่พึงปรารถนาที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข
- จบลงด้วยการสรุปผลงานที่ดี สรุปผลงานที่ไม่ดีหรือที่ต้องแก้ไข และแนะวิธีแก้ไข

4.2 เลือกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

เป็นขั้นตอนย่อยที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่พิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของคุณ โดยที่ผู้นิเทศจะเป็นผู้ช่วย ทั้งคู่จะร่วมกันพิจารณาในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ คือ (1) พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมควรแก่การคงไว้ (2) พฤติกรรมการสอนที่ไม่ถูกต้อง ควรต้องปรับปรุงแก้ไข (3) ยุทธวิธีต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและ (4) การดำเนินการตามกระบวนการนิเทศการสอนอีกครั้ง (Recycle) โดยใช้ยุทธวิธีตามที่ได้เลือกใช้ใน (ข้อ 3) ซึ่งการ Recycle จะเป็นการแก้ไขพฤติกรรมที่บกพร่องโดยเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ให้เป็นไปตามที่ตกลงกัน และถ้าหากพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ตกลงกัน หรือตามที่กำหนด ประเด็นที่เป็นปัญหาในการสอนของคุณก็ได้รับการแก้ไขในการปฏิบัติตามวงจรการนิเทศในครั้งที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 – 8 Recycle การดำเนินการตามกระบวนการทั้ง 8 ขั้นตอนย่อยซ้ำอีกแล้ว เป็นเรื่องควรปฏิบัติเมื่อปรากฏว่าคุณมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหาแล้วแต่ปัญหาการสอนยังคงเกิดขึ้นอยู่ ดังนั้น การดำเนินการตามกระบวนการจึงควรมีการปฏิบัติอีกครั้ง โดยเน้นประเด็นปัญหาเดิม แต่เกณฑ์ในการปฏิบัติถูกกำหนดขึ้นใหม่ รวมทั้งเครื่องมือในการสังเกตก็ควรจะต้องปรับเปลี่ยนด้วย ผู้นิเทศและครูควรร่วมกันปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการบ่อยเท่าที่จำเป็น เพื่อช่วยแก้ปัญหาในการสอนของคุณ กระบวนการการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอนอาจจะร่วมกันดำเนินการภายในโรงเรียนเดียวกันได้ สังเกตและช่วยแก้ปัญหาการสอนโดยเพื่อนครู แต่ผู้ที่จะทำหน้าที่สังเกตการสอนนั้นควรได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดีก่อน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

หลักการและจุดมุ่งหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเห็นความจำเป็นในการส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนจัดศึกษาให้เกิดคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล จึงได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เน้นหลักการให้โรงเรียนได้พัฒนาและประเมินตนเองอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องบนพื้นฐานของควมมีเสรีภาพทางวิชาการและความคล่องตัวในการบริหารและจัดการ โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้สังคมหรือหน่วยงานภายนอกเข้าไปตรวจสอบได้ ทั้งนี้ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนเอกชนได้พัฒนาตนเองถึงระดับมาตรฐานการศึกษาที่นำมาใช้เพื่อการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อให้สาธารณชน ผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับทราบ เกิดความเชื่อถือ มั่นใจต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของการศึกษาเอกชนทุกระดับ ทุกประเภท
2. เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างความมั่นใจแก่โรงเรียนเอกชนในการสร้างระบบการควบคุมคุณภาพภายในโรงเรียน และรับการตรวจสอบจากภายนอก
3. เพื่อสร้างความมั่นใจในเรื่องคุณภาพการศึกษาให้กับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าโรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
4. เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเอกชนให้เป็นที่ยอมรับทั่วไป

ปัจจัย เกณฑ์และตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษาที่โรงเรียนควรประกันและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะให้การรับรองมาตรฐาน อย่างน้อยต้องครอบคลุมเรื่อง

- คุณภาพของผลผลิต
- คุณภาพของบริการหรือสิ่งที่ดีให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน
- คุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียน ทั้งในแง่ประสิทธิภาพ

ประสิทธิผล และความคุ้มค่า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้เสนอแนะปัจจัยและเกณฑ์เบื้องต้นของสิ่งที่โรงเรียนควรที่จะพัฒนาสู่คุณภาพที่จะให้การประกัน คือ

ปัจจัยที่ 1 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนประกอบด้วย 1 เกณฑ์ 4 ตัวชี้คุณภาพ

ปัจจัยที่ 2 หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ 8 ตัวชี้คุณภาพ สำหรับระดับก่อนประถมศึกษา และ 3 เกณฑ์ 10 ตัวชี้คุณภาพ สำหรับระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบ

ปัจจัยที่ 3 บุคลากร ประกอบด้วย 3 เกณฑ์ 7 ตัวชี้คุณภาพ

ปัจจัยที่ 4 ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 4 เกณฑ์ 12 ตัวชี้คุณภาพ

ปัจจัยที่ 5 การจัดการ การบริหาร ประกอบด้วย 3 เกณฑ์ 10 ตัวชี้คุณภาพ

ปัจจัยที่ 6 กิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา ประกอบด้วย 3 เกณฑ์ 10 ตัวชี้คุณภาพ

ปัจจัยที่ 7 สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ 6 ตัวชี้คุณภาพ สำหรับระดับก่อนประถมศึกษา และ 3 เกณฑ์ 8-9 ตัวชี้คุณภาพ สำหรับระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบ

รายละเอียดของเกณฑ์ และตัวชี้คุณภาพ ดูได้จากหนังสือเรื่อง แนวดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจัดส่งให้โรงเรียนแล้ว

ขั้นตอนและวิธีการ

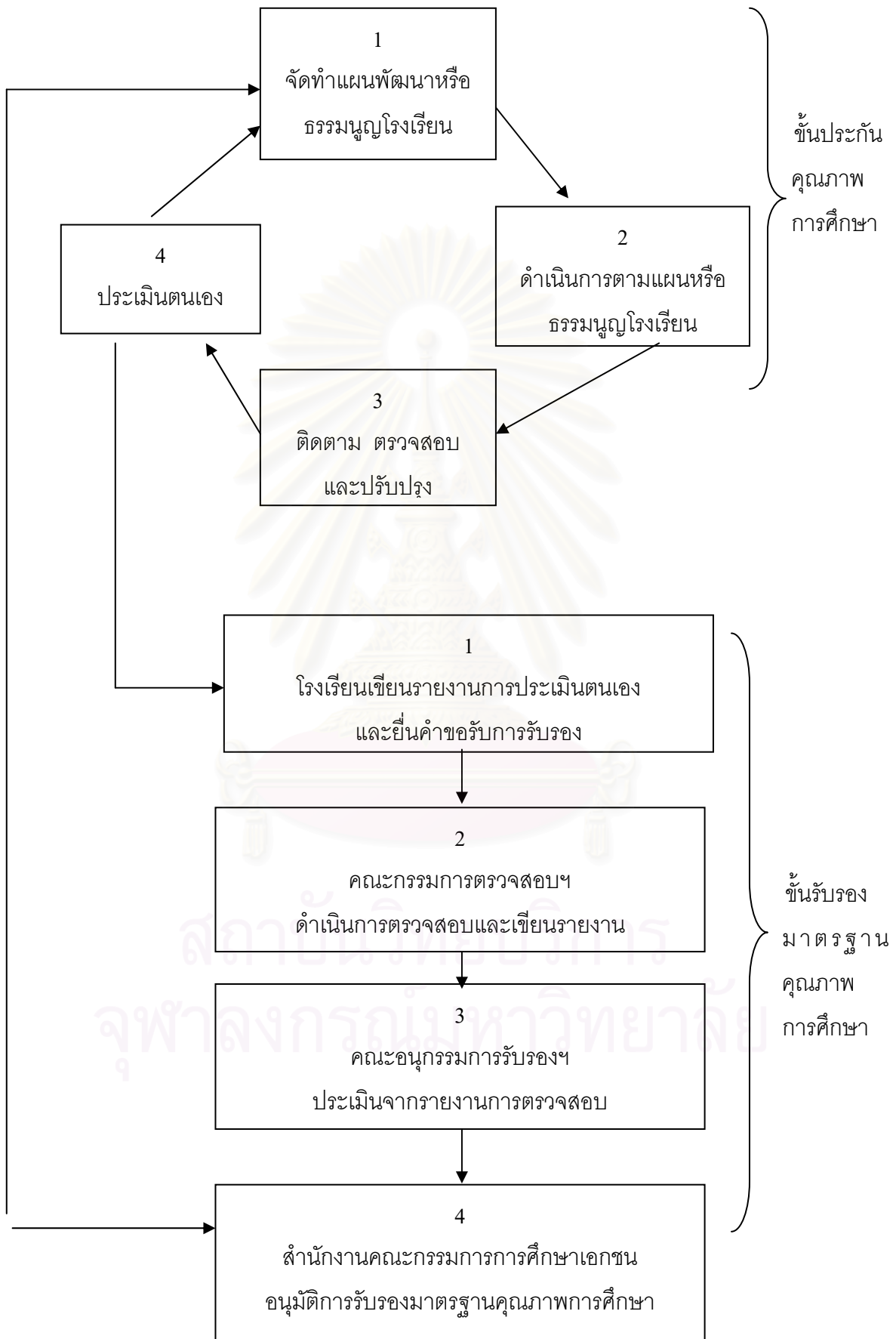
ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. โรงเรียนประกันคุณภาพทางการศึกษา ด้วยกระบวนการบริหารและจัดการอย่างมีอาชีพของโรงเรียน เช่น วางแผนพัฒนาหรือจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ดำเนินงานตามแผน กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงงาน และประเมินตนเองเพื่อสรุปแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียนและรายงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เมื่อสามารถมั่นใจได้ว่าโรงเรียนจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยโรงเรียนต้องเสนอรายงานการประเมินตนเอง มีคณะกรรมการไปตรวจสอบการดำเนินงาน และมีการประเมินจากรายงานการตรวจสอบ เพื่อพิจารณาให้การรับรองแยกแต่ละระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชา ครั้งหนึ่งๆ เป็นระยะเวลา 5 ปี

วิธีการดำเนินงานที่สำคัญๆ ของทั้งสองขั้นตอนหลัก ปรากฏตามแผนภูมิในหน้าถัดไป

แผนภูมิแสดงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐาน

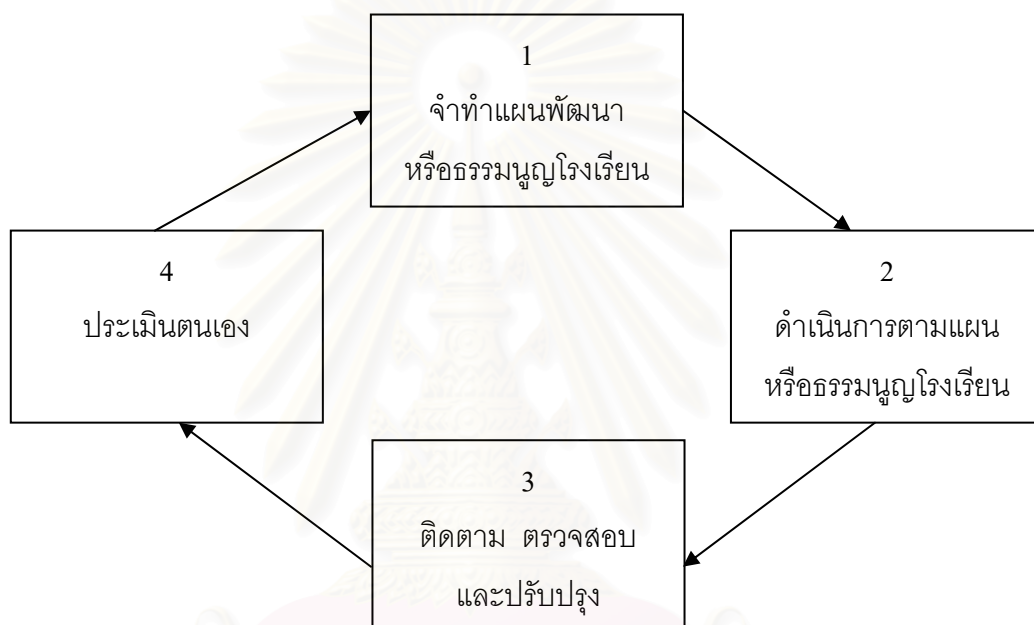

ขั้นตอนการดำเนินงานของโรงเรียน

ขั้นประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเป็นกิจกรรมการบริหารและควบคุมคุณภาพภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้บริการเกิดความมั่นใจในคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ

โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นขั้นตอนตามแผนภูมิข้างล่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมและแนวดำเนินการโดยสรุป ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาหรือจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

กิจกรรม	แนวดำเนินการ
1. เตรียมข้อมูลสำหรับจัดทำแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน	<ol style="list-style-type: none"> สำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์สภาพและความต้องการพัฒนาของโรงเรียนหรือสำรวจและวิเคราะห์ตามปัจจัยเกณฑ์ ตัวชี้คุณภาพ กำหนดความต้องการ จุดเน้น หรือจุดพัฒนา
2. จัดทำแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน (ตัวอย่างรูปแบบของแผน คำโครงการของธรรมนูญโรงเรียน อยู่ในภาคผนวก 1,2 และ 3)	<ol style="list-style-type: none"> กำหนดรูปแบบของแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน กำหนดนโยบาย/วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์/มาตรการ สภาพความสำเร็จ ให้สอดคล้องกับความต้องการ จุดเน้น หรือจุดพัฒนา กำหนดแผนงาน โครงการ งาน หรือกิจกรรม กำหนดวิธี/แนวการประเมินผลตามแผน

หมายเหตุ : โรงเรียนที่ใช้ธรรมนูญโรงเรียนเป็นแนวในการพัฒนา การลงนามในธรรมนูญโรงเรียนให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ลงนามเพียงคนเดียวในนามของคณะกรรมการโรงเรียน

2. การดำเนินงานตามแผนหรือธรรมนูญโรงเรียน

กิจกรรม	แนวดำเนินการ
1. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (ดูตัวอย่างรูปแบบของแผนปฏิบัติการประจำปีในภาคผนวก 4)	<ol style="list-style-type: none"> สรุปสาระสำคัญของแผนงานและจัดลำดับโครงการ/งาน/กิจกรรม เป็นรายปี กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี (อาจเขียนในรูปของ Gantt Chart) ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะทำงานตามแผนงานและผู้เกี่ยวข้อง
2. ลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปี	<ol style="list-style-type: none"> ดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมตามแผน อำนวยความสะดวก/ช่วยเหลือ/แนะนำ และนิเทศให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน

3. การติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงาน

กิจกรรม	แนวดำเนินการ
ติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุงการดำเนินงาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างเครื่องมือ กำหนด บุคลากร และแผนสำหรับการติดตามและตรวจสอบ 2. ควบคุม กำกับดูแลและตรวจสอบตามแผนการดำเนินงานของโรงเรียน 3. นำผลที่ได้จากการติดตาม ตรวจสอบ มาประเมินและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อรายงานภายใน 4. นำผลการประเมินมาแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนางานต่อไป

4. การประเมินตนเอง

เป็นการประเมินเพื่อสรุปสภาพและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโรงเรียนตามแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียนว่าประสบผลอย่างไร เป็นไปตามที่คาดหวังหรือวางไว้หรือไม่ อธิบายได้อย่างไร และจะดำเนินการอย่างไรต่อไป โดยใช้ปัจจัยและเกณฑ์คุณภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดเป็นกรอบในการประเมิน

กิจกรรม	แนวดำเนินการ
1. เตรียมการประเมิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชี้แจงเหตุผล ความจำเป็นเรื่องการประเมินตนเองให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบ 2. กำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมิน 3. กำหนดวัตถุประสงค์และหัวข้อของการประเมิน 4. กำหนดวิธีการ เครื่องมือการประเมิน
2. ดำเนินการประเมิน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เก็บข้อมูลตามวิธีการและเครื่องมือที่กำหนด 2. วิเคราะห์/ประมวลผลข้อมูล 3. สรุปผลการประเมิน

กิจกรรม	แนวดำเนินการ
3. รายงานการประเมินตนเอง	1. รายงานผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะอย่างน้อยปีละครั้งเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับแผนพัฒนาโรงเรียน/ธรรมนูญโรงเรียน 2. ร่างรายงานตามรูปแบบรายงานการประเมินตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (ถ้าโรงเรียนพร้อม)

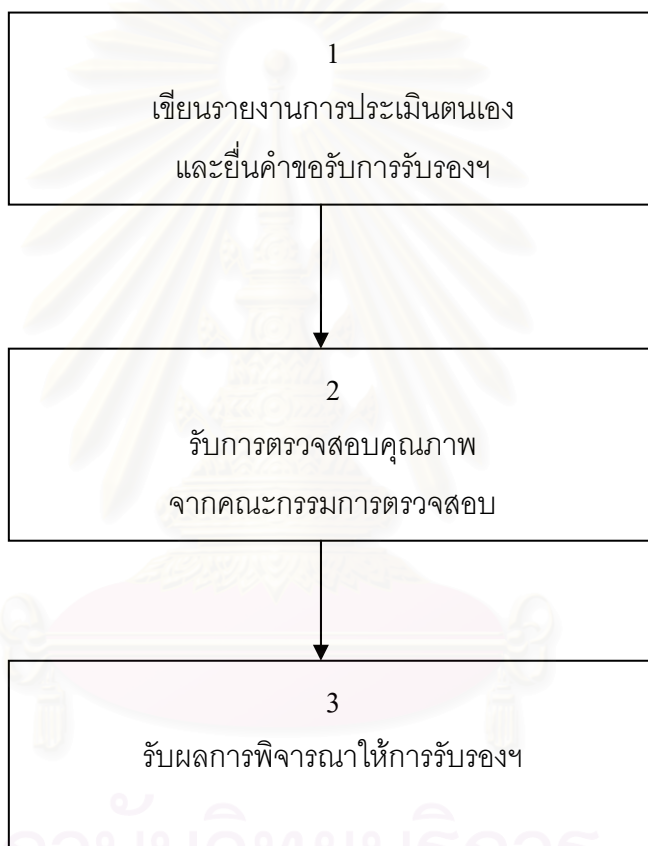
การประกันคุณภาพ โรงเรียนต้องดำเนินกิจกรรมเป็นวัฏจักรที่ต่อเนื่อง และต้องทำให้เป็นปกติ จึงจะสามารถสร้างความมั่นใจได้ตลอดเวลา

หมายเหตุ : เอกสารหลักฐานต่างๆ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพ เก็บไว้ที่โรงเรียน ไม่ต้องจัดส่งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในขั้นตอนการขอรับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก เพื่อยืนยันความมั่นใจให้กับทุกฝ่าย ว่าโรงเรียนเอกชนได้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ซึ่งในขั้นตอนนี้โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การเขียนรายงานการประเมินตนเอง และยื่นคำขอรับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

1.1 การเขียนรายงานการประเมินตนเอง

เป็นการเขียนรายงานผลการประเมินตนเองเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับทราบสภาพและผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน และใช้เป็นเอกสารประกอบคำขอรับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ดังนั้น จึงควรใช้รูปแบบและแนวการเขียนตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเสนอแนะไว้ในเอกสารนี้

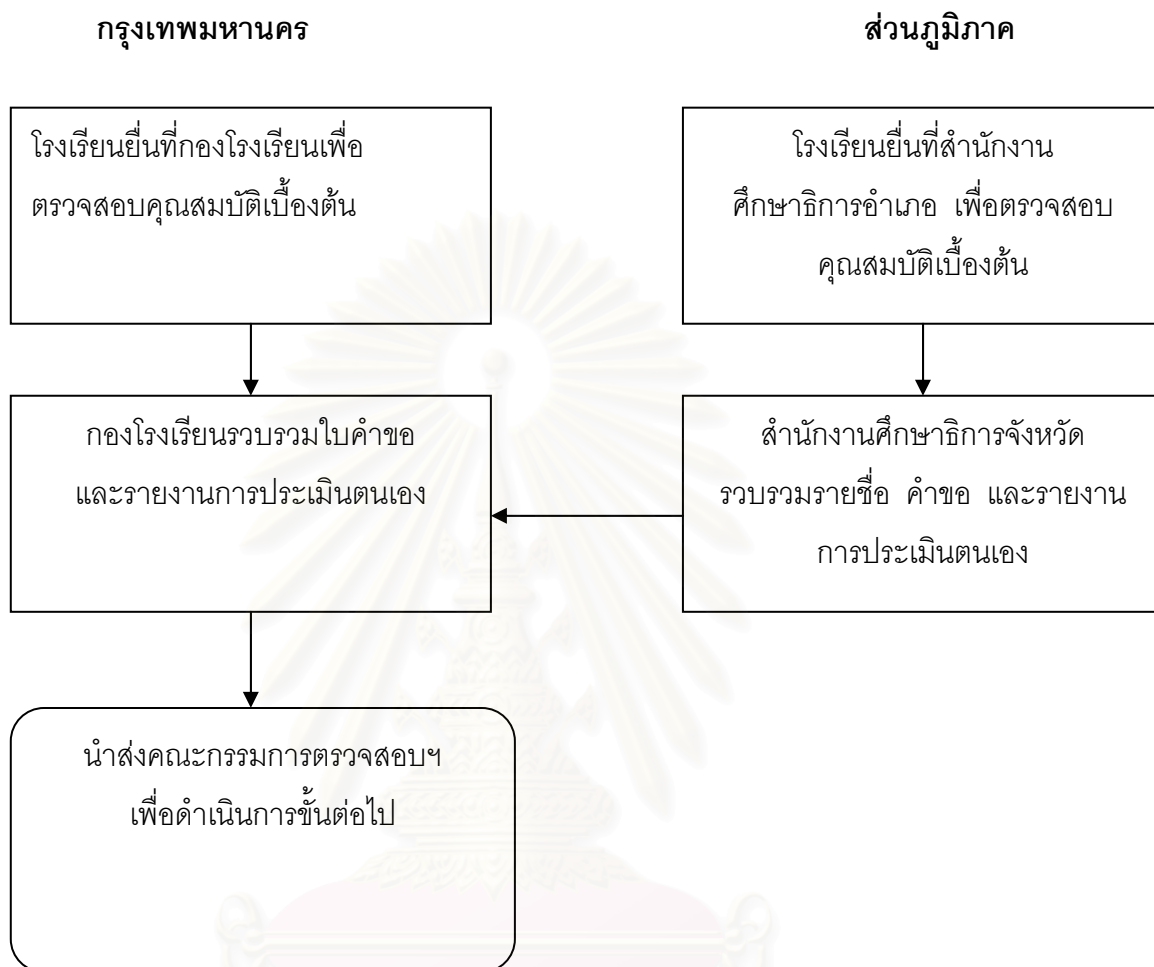
กิจกรรม	แนวดำเนินการ
1. เขียนรายงานการประเมินตนเองฉบับสมบูรณ์ตามรูปแบบที่สช. กำหนด (ดูรูปแบบรายงานการประเมินตนเอง และตัวอย่างการเขียนจากหน้า 21 – 32)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตั้งคณะทำงานรับผิดชอบการเขียนรายงาน 2. พิจารณาร่างรายงานจากขั้นการประเมินตนเอง 3. ทบทวน ตรวจสอบ แก้ไข เติมเต็มให้เป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ 4. ผู้บริหารโรงเรียนให้ความเห็นชอบรายงาน 5. จัดพิมพ์รายงานการประเมินตนเองฉบับสมบูรณ์

1.2 การยื่นคำขอ

โรงเรียนกรอกแบบคำขอรับการรับรองฯ (ใช้แบบตามหน้า 18 – 20) แล้วยื่นพร้อมเอกสาร รายงานการประเมินตนเอง จำนวน 4 – 7 ชุด ตามลักษณะและประเภทโรงเรียน (ถ้าจัดการศึกษาในระดับเดียวจัดส่ง 4 ชุด ถ้าจัดมากกว่าหนึ่งระดับให้เพิ่มอีกระดับและหนึ่งชุด)

การจัดส่งคำขอของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และในส่วนแผนภูมิภาพแสดงไว้ดังแผนภูมิข้างล่าง

แผนภูมิแสดงหน่วยงานรับผิดชอบในการยื่นคำขอรับการรับรองฯ

- ⇒ โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ยื่นคำขอที่กองโรงเรียนรับผิดชอบ
- โรงเรียนประเภทสามัญศึกษา ที่กองโรงเรียนสามัญศึกษา
 - โรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา ที่กองโรงเรียนอาชีวศึกษา
 - โรงเรียนตามนโยบายพิเศษ ที่กองโรงเรียนนโยบายพิเศษ
 - โรงเรียนประเภทการศึกษานอกระบบ ที่กองส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
- ⇒ โรงเรียนในส่วนภูมิภาค ยื่นคำขอที่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

	<p>กำหนดการยื่น : ไม่มีกำหนดเวลา ให้โรงเรียนยื่นเมื่อมี เอกสารรายงานการประเมินตนเองครบถ้วน</p>	
--	--	--

2. การรับการตรวจสอบคุณภาพจากคณะกรรมการการตรวจสอบ

เมื่อโรงเรียนจัดส่งรายงานการประเมินตนเองไปแล้ว จะมีคณะกรรมการจากบุคคลภายนอกเรียกว่า “คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนเอกชน” มาตรวจที่โรงเรียน

องค์ประกอบของคณะกรรมการมีใครบ้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนเอกชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกโรงเรียนจำนวน 4-7 คน

ประธาน

จำนวน 1 คน

พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง

ถ้าเป็นข้าราชการหรือเคยเป็น

ข้าราชการต้องดำรงตำแหน่ง

ไม่ต่ำกว่าระดับ 7 ถ้าเป็นบุคคลอื่น

ต้องดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรง

ตำแหน่งผู้บริหารองค์กรที่มีผลงานดี

ปรากฏมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี

กรรมการ	จำนวน 2-5 คน
พิจารณาจากบุคคลต่อไปนี้	
ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาเฉพาะ ระดับ/หลักสูตร/ประเภทวิชา	1-3 คน
ผู้แทนสมาคมทางการศึกษาเอกชน	1 คน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาชีพหรืออาชีพ (เฉพาะโรงเรียนอาชีวศึกษาและ การศึกษานอกระบบ)	1-3 คน
คณะกรรมการและเลขาธิการ (ข้าราชการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน)	1 คน

คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนเอกชนจะทำหน้าที่ตรวจสอบเชิงพัฒนาคุณภาพโรงเรียน คือ ศึกษา รวบรวมข้อมูล หลักฐาน และเขียนรายงานการตรวจสอบสภาพและผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในช่วงแผนพัฒนาหรือธรรมนูญโรงเรียน พร้อมทั้งชี้จุดเด่น จุดด้อย และให้ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาคุณภาพแก่โรงเรียน

คณะกรรมการจะตรวจสอบ

- ในการตรวจสอบเชิงพัฒนาคุณภาพโรงเรียนจะครอบคลุม 3 เรื่องใหญ่ คือ
1. ระดับคุณภาพของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริง โดยพิจารณาจากสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน (ปัจจัยที่ 7)
 2. คุณภาพของบริการที่จัดให้แก่ผู้เรียนในโรงเรียน โดยพิจารณาจากหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 2) และกิจกรรมนักเรียน/นักศึกษา (ปัจจัยที่ 6)

3. ประสิทธิภาพของการจัดการและการบริหาร โดยพิจารณาจากปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน (ปัจจัยที่ 1) บุคลากร (ปัจจัยที่ 3) ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (ปัจจัยที่ 4) และ
การจัดการ การบริหาร (ปัจจัยที่ 5)

โรงเรียนจะมีส่วนร่วมอย่างไรในการตรวจสอบ

ก่อนการตรวจสอบ

1. แจ้งบุคลากรและนักเรียนให้ทราบเกี่ยวกับการมาดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบฯ
2. เตรียมการประชุมคณะกรรมการโรงเรียน/คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สำหรับวันแรกของการมาปฏิบัติงานของคณะกรรมการตรวจสอบ
3. เตรียมหลักฐาน/เอกสารต่างๆ
4. เตรียมบุคลากรผู้ให้ข้อมูลต่างๆ
5. เตรียมสถานที่ปฏิบัติงานสำหรับคณะกรรมการตรวจสอบ
6. นัดหมายคณะกรรมการโรงเรียน/คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังรายงานการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบ

เอกสารที่ควรเตรียมไว้ เช่น

- (1) แผนการประกันคุณภาพการศึกษา หรือ แผนพัฒนาคุณภาพ หรือธรรมนูญโรงเรียน
- (2) นโยบายและแผนงานต่างๆของโรงเรียน (ถ้าไม่ปรากฏอยู่ในเอกสารตามข้อ 1)
- (3) เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตรและแผนการเรียน/การสอนที่ใช้จริง
- (4) เอกสารที่เกี่ยวกับบุคลากร เช่น คู่มือครู ตารางการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสัปดาห์ที่จะมีการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียน

(5) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรายงานต่างๆ เช่น รายงานการตรวจสอบและประเมินรายงานประจำปี หรือรายงานความก้าวหน้าต่างๆ รายงานผลการประเมินคุณภาพที่จัดทำโดยหน่วยงานนอกโรงเรียน รายงานการประเมินระดับชาติ รวมทั้งรายงานการประชุมต่างๆ เช่น การประชุมครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียนและคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน

ระหว่างการตรวจสอบ (ประมาณ 2-4 วัน)

1. ปฏิบัติงานตามตารางการปฏิบัติงานปกติของโรงเรียนอย่างเต็มที่ เพราะคณะกรรมการตรวจสอบจะสังเกตการณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานประกอบการเขียนรายงานการตรวจสอบ โดยเฉพาะการสังเกตการสอนและกิจกรรมการเรียน/การทำงานของนักเรียน
2. บริหาร บุคลากรอื่นๆ ผู้เกี่ยวข้อง และนักเรียนทุกคนสามารถให้ข้อมูลข้อเท็จจริง หลักฐาน ร่องรอย ที่คิดว่าจะมีความสำคัญ/มีประโยชน์ในการชี้ให้เห็นความสำเร็จ จุดเด่น ข้อจำกัด/อุปสรรคต่อการพัฒนาของโรงเรียน ทั้งนี้จะทำให้คณะกรรมการตรวจสอบได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อการวินิจฉัยที่ถูกต้องเหมาะสม
3. โรงเรียนสามารถอำนวยความสะดวกในการทำงานในโรงเรียนของคณะกรรมการตรวจสอบ ตามความเหมาะสม
4. เข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังรายงานผลการตรวจสอบและทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ กับคณะกรรมการตรวจสอบเกี่ยวกับข้อค้นพบที่สำคัญและข้อเสนอแนะที่จะให้โรงเรียนดำเนินการต่อไปเพื่อให้เกิดคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้โรงเรียนสามารถเสนอข้อมูลหลักฐาน/คำอธิบายเพิ่มเติมให้คณะกรรมการตรวจสอบพิจารณาถ้าเห็นแย้งกับผลการตรวจสอบ และสามารถให้คณะกรรมการตรวจสอบบันทึกความเห็นแย้งเหล่านี้ลงในรายงานการตรวจสอบด้วย
5. จัดพิมพ์ต้นฉบับรายงานการตรวจสอบและทำสำเนารายงานดังกล่าวที่คณะกรรมการตรวจสอบจัดให้ ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการตรวจสอบปฏิบัติงานตรวจสอบอยู่ที่โรงเรียน
6. ผู้บริหารโรงเรียนลงนามยินยอม/ยอมรับผลการตรวจสอบที่ปรากฏในเอกสารรายงานการตรวจสอบ จัดเก็บเอกสารไว้ที่โรงเรียน 1 ชุด และมอบเอกสารรวมจำนวน 4 ชุด ให้ประธานคณะกรรมการตรวจสอบเพื่อต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

หลักการตรวจสอบ

ให้โรงเรียนใช้ผลการตรวจสอบให้เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างเป็นทางการต่อเนื่อง

3. การรับผลการพิจารณาให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

คณะกรรมการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชน แต่งตั้งจะเป็นผู้ศึกษาและพิจารณารายงานการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพโรงเรียนเอกชน เพื่อวินิจฉัยและเสนอแนะต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนว่าควรให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาแก่โรงเรียนในระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชาใดหรือไม่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะอนุมัติผล ดังนี้

(1) ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพแก่โรงเรียนเป็นระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชา เป็นระยะเวลา 5 ปี ถ้าเห็นด้วยกับผลการวินิจฉัยว่าระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชานั้น มีผลการดำเนินงานพัฒนาตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดอยู่ในระดับ “น่าพึงพอใจ” ทุกเกณฑ์

(2) ยังไม่ให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพสำหรับระดับการศึกษา/หลักสูตร/สาขาวิชา ที่ผลการดำเนินงานสำหรับเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งยังไม่อยู่ในระดับ “น่าพึงพอใจ” แต่โรงเรียนจะได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา หรือกำหนดระยะเวลาให้ปรับปรุงแล้วขอรับการตรวจสอบคุณภาพใหม่ในเรื่องนั้นๆ หรือให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

การแจ้งผลการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนแจ้งแก่โรงเรียน

กรุงเทพมหานคร

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแจ้งแก่โรงเรียนในส่วนภูมิภาค

สำนักงานศึกษาจังหวัดแจ้งแก่โรงเรียนในส่วนภูมิภาค

โรงเรียนที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

- จะได้รับเอกสารการรับรองไว้เป็นหลักฐาน
- จะมีสิทธิประชาสัมพันธ์ผลการรับรองตามที่ปรากฏในเอกสารการรับรอง โดยจัดทำป้ายข้อความ หรือใช้สื่ออื่นใดตามความเหมาะสม
- จะมีสิทธิประโยชน์อื่นๆ ตามที่ สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะประกาศให้ทราบในโอกาสต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนได้มีการวิจัยเกี่ยวกับจัดการนิเทศสอนซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน่าสนใจ จึงนำเสนอร่วมกันดังต่อไปนี้

เยาวลักษณ์ สมคะเน (2533) ได้ทำการศึกษาการจัดการจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดการเตรียมการนิเทศการสอนโดยการวางแผนการนิเทศเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียนบุคลากรผู้ทำหน้าที่คือหัวหน้าหมวดวิชางบประมาณที่ใช้ คือ เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียน เครื่องมือในการนิเทศเป็นแบบบันทึกการนิเทศ วิธีการประเมินให้ผู้นิเทศรายงานเมื่อสิ้นภาคเรียนแต่ละภาคการดำเนินการนิเทศการสอนเทคนิควิธีการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้ คือการเยี่ยมชั้นเรียน และเทคนิควิธีการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน คือ การปรึกษาหารือ การประเมินการนิเทศการสอนส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ประเมิน ประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติงาน ปัญหาในการจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่คือ ขาดการสำรวจความต้องการของบุคลากรบุคลากรในโรงเรียนไม่สนใจการนิเทศไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศการสอน ใต้งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการประเมินผล และรายงานผลที่ต่อเนื่อง ครูไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ

ลำดวน เรือนริน (2531) ได้ทำการศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้างานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมาก ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ส่วนใหญ่จัดการเตรียมการนิเทศการสอน โดยจัดการวางแผนนิเทศการสอนตามแผนของสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี บุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศคือ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหาร เครื่องมือการนิเทศคือ แบบบันทึกจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี การดำเนินการนิเทศการสอนเรียงจากมากไปหาน้อย คือ การเยี่ยมชั้นเรียน การจัดประชุมชี้แจง การหาทางให้ครูอ่านวารสารทางวิชาการ การสังเกตการสอน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ส่วนการนิเทศการสอนโดยโดยการสาธิตการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัด การประเมินผลส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้ประเมินปัญหาในการจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ คือ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจการนิเทศการสอน ขาดงบประมาณ และวัสดุเครื่องมือในการจัดการนิเทศการสอน ขาดการประเมินผลการนิเทศที่ต่อเนื่อง และครูไม่ได้นำข้อมูลกลับไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตน

พิมพ์ใจ นิสาวพัฒนานันท์ (2532) ได้ทำการศึกษา การจัดการนิเทศการสอนของ ผู้บริหารและครูหัวหน้าวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดลำปาง ในโรงเรียนคุณภาพดี ค่อนข้างดี และพอใช้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการนิเทศการสอนเป็น แผนปฏิบัติการ การประจำปี ผู้ทำการนิเทศการสอนคือ ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้งบประมาณ ใช้แบบบันทึกการสังเกตการสอนเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ เทคนิคและวิธีการนิเทศที่ใช้คือ การ สังเกตการสอน การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุม การหาทางให้ครูอ่านวารสารทางวิชาการ การ สนับสนุนให้มีการประชุมปฏิบัติการ ส่วนการสาธิตการสอนและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ส่วนใหญ่ ไม่ได้จัดปัญหาได้แก่ ขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และผู้นิเทศขาดเทคนิค นอกจากนี้ครู ไม่ได้นำข้อมูลป้อนกลับไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเอง

รัชนี ชาวพระไพร (2538) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ ดำเนินการนิเทศการสอนโดยการวางแผนการนิเทศเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียน บุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ งบประมาณที่ใช้ คือ เงินบำรุงการศึกษา ของโรงเรียน เครื่องมือในการนิเทศเป็นแบบบันทึกการนิเทศ วิธีการประเมินผลให้ผู้นิเทศบันทึก รายงานเมื่อสิ้นภาคเรียนแต่ละภาค การปฏิบัติการนิเทศการสอน ส่วนใหญ่มีการใช้เทคนิคการ นิเทศการสอนในห้องเรียนเทคนิคที่ใช้คือ การสังเกตการสอน และมีการใช้เทคนิคการนิเทศการ สอนนอกห้องเรียน ส่วนใหญ่ ได้แก่ การปรึกษาหารือ การติดตามและการประเมินผลการ ดำเนินการนิเทศการสอน มีการติดตามการดำเนินการด้วยวิธีประชุมปรึกษาหารือ และการ ประเมินผลการดำเนินการ เมื่อ สิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติงาน ปัญหาการดำเนินการนิเทศ การสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ บุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจระบบการนิเทศอย่างแท้จริง ขาด บุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากร ผู้นิเทศไม่มีเวลาพอที่จะนิเทศการสอน ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการนิเทศและติดตามการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ขาดความ ต่อเนื่องในการดำเนินการนิเทศ การสอน ขาดเครื่องมือในการประเมินที่เชื่อถือได้ และครูไม่ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของ ข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ

กอบแก้ว ภูมเรศ (2543) ได้ทำการศึกษาการจัดและปัญหาการจัดการนิเทศการสอนใน โรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย พบว่า การเตรียมการจัดการนิเทศ การสอนในโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่มีการวางแผน เป็นแผนปฏิบัติการประจำปี โดยบุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่าย วิชาการ เครื่องมือในการนิเทศเป็นบันทึกสังเกตการสอน วิธีที่ใช้ในการประเมินผล คือ ให้ผู้นิเทศ

รายงานหลังการสังเกตการสอนทุกครั้ง ส่วนปัญหาที่พบคือ ขาดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ บุคลากรมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลานิเทศและบุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการนิเทศการสอน เทคนิคและวิธีการนิเทศที่โรงเรียนใช้ส่วนใหญ่ คือ การสังเกตการสอน การเยี่ยมชั้นเรียน การสาธิตการสอน

จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษา จุดมุ่งหมายสำคัญคือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียนเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพทางการศึกษา และการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ควบคุมคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาที่จะส่งเสริมและสนับสนุน และนำแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา โดยบุคลากรที่มีหน้าที่นิเทศการสอนร่วมปรึกษาร่วมปรึกษากับครู ในการทำงานที่จะช่วยเหลือแนะนำในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นงานในหน้าที่โดยตรงกับครู ปรากฏว่าที่ผ่านมามีการนิเทศการสอนและการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนขาดกระบวนการนิเทศการสอนอย่างเป็นขั้นตอนดังนั้นการศึกษากระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะเป็นการช่วยให้สามารถปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมการจัดการนิเทศการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาทุกหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 30 โรงเรียน จำนวน 252 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และแบบปลายเปิด (Open ended) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการทำงาน หมวดวิชาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งของหัวหน้าหมวดวิชา จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ การเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับนิเทศการสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่ง ประกอบด้วย การประชุมก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ และการประชุมหลังการสังเกตการสอน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่อยู่ในขอบข่ายนิเทศการสอน เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อร่วมกันพิจารณาความถูกต้องครบถ้วนตามกรอบแนวคิด และตรวจแก้ไขภาษาให้ชัดเจนและเข้าใจ
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ไขอีกครั้งเพื่อความชัดเจนก่อนนำไปทดลองใช้
5. นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดลองใช้ มาปรับปรุงแก้ไขร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์
6. นำแบบสอบถามไปใช้กับประชากร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยมอบหมายให้หัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามแล้วรวบรวมส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์ แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 252 ฉบับ ได้รับคืนมา 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.6 และเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.2 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน

ผู้ให้ข้อมูล	จำนวนที่ส่ง	จำนวนที่ได้รับคืน	คิดเป็นร้อยละ	เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์	คิดเป็นร้อยละ
หัวหน้าหมวดวิชา	252	231	91.6	225	89.2

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา

2. ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของหัวหน้าหมวดวิชา วิเคราะห์ข้อมูลโดย แจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ(Percentage) ส่วนคำถามแบบเปิด วิเคราะห์เนื้อหาโดยเรียงลำดับความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา วิเคราะห์ข้อมูลโดย แจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ(Percentage) ส่วนคำถามแบบเปิด วิเคราะห์เนื้อหาโดยเรียงลำดับความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สูตรคำนวณค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}}$$

(ประคอง กรรณสูต, 2538 : 65)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่หัวหน้าหมวดวิชา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย

การประชุมก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ การประชุมหลังการสังเกตการสอน

สำหรับรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายเรียงลำดับดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละสถานภาพของหัวหน้าหมวดวิชา

สถานภาพ	จำนวน (N=225)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	55	24.4
หญิง	170	75.6
2. อายุ		
น้อยกว่า 30 ปี	19	8.4
30 – 35 ปี	21	9.3
36 – 40 ปี	60	26.7
41 – 45 ปี	64	28.4
46 – 50 ปี	34	15.1
มากกว่า 50 ปี	27	12.0
3. ประสบการณ์การสอน		
1 – 5 ปี	22	9.8
6 – 10 ปี	45	20.0
11 – 15 ปี	42	18.7
16 – 20 ปี	48	21.3
21 ปีขึ้นไป	67	29.8
4. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา		
1 – 5 ปี	152	67.6
6 – 10 ปี	35	15.6
11 – 15 ปี	17	7.6
16 – 20 ปี	5	2.2
21 ปีขึ้นไป	16	7.1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N=225)	ร้อยละ
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	12	5.3
ปริญญาตรี	203	90.2
ปริญญาโท	10	4.4
6. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ ในปีการศึกษา 2544		
น้อยกว่า 10 คาบ	9	4.0
10 – 15 คาบ	83	36.9
มากกว่า 15 คาบ	133	59.1
7. การนิเทศการสอนในหมวดวิชาเป็นหน้าที่ของ		
หัวหน้าหมวดวิชา	194	86.2
ผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชา	50	22.2
ครูที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้นิเทศ	165	73.3
ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ	19	8.4
8. นอกจากหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชาและงานสอนแล้วท่านมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ		
ไม่มีหน้าที่	78	34.7
มีหน้าที่เดียว	78	34.7
มี 2 หน้าที่	47	20.8
มีมากกว่า 2 หน้าที่	22	9.8
9. การอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอน(ในช่วงเวลา 3 ปี)		
ไม่เคย	68	30.2
เคย	157	69.8
1. จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม		
-1 ครั้ง	42	18.7
- 2 ครั้ง	40	17.8
- มากกว่า 2 ครั้ง	75	33.3

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N=225)	ร้อยละ
2. ระยะเวลาที่เข้าอบรมหรือสัมมนาในแต่ละครั้ง		
1 - 3 วัน	150	66.7
4 - 6 วัน	3	1.3
7 - 10 วัน	1	0.4
มากกว่า 10 วัน	3	1.3
3. หน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนา		
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	94	41.8
กรมสามัญศึกษา	22	9.8
กรมวิชาการ	31	13.8
กลุ่มโรงเรียน	80	35.6
โรงเรียน	9	4.0
มหาวิทยาลัย	3	1.3
4. เรื่องที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนา		
การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน	72	33.6
การนิเทศการสอนในชั้นเรียน	104	48.6
เทคนิคการนิเทศการศึกษา	34	15.9
เทคนิคและวิธีการสอน	116	54.2
การผลิตสื่อการเรียนการสอนแบบต่างๆ	95	44.4
การสร้างชุดการเรียนการสอน	36	16.8
เทคนิคการใช้สื่อ	61	28.5
การวัดและการประเมินผลการสอน	102	47.7
การพัฒนาหลักสูตร	106	49.5

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของหัวหน้าหมวดวิชา ปรากฏผลดังนี้

1. เพศ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.6 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 24.4
2. อายุ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.4 รองลงมามีอายุ 36 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.7 และมีอายุ 46 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.5
3. ประสบการณ์การสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอน 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมา 16 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.3 และ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0
4. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 67.6 รองลงมา 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.6 และ 16 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.2
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวุฒิกศษิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 90.2 รองลงมามีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 5.3 และมีวุฒิกศษิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 4.4
6. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติการสอนมากกว่า 15 คาบ คิดเป็นร้อยละ 59.1 รองลงมาปฏิบัติการสอน 10 – 15 คาบ คิดเป็นร้อยละ 36.9 และปฏิบัติการสอนน้อยกว่า 10 คาบ คิดเป็นร้อยละ 4.0
7. การนิเทศการสอนในหมวดวิชาเป็นหน้าที่ของ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชา คิดเป็นร้อยละ 86.2 รองลงมาเป็นหน้าที่ของครูที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้นิเทศ คิดเป็นร้อยละ 73.3 และเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 8.4
8. นอกจากหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชาและงานสอนแล้วต้องปฏิบัติหน้าที่ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เพิ่มหน้าที่เดียว คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาไม่มีหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 34.7 และปฏิบัติหน้าที่ 2 หน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20.8
9. การเข้าอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและนิเทศการสอน พบว่า ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับนิเทศการศึกษาและนิเทศการสอนคิดเป็นร้อยละ 69.8 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 30.2 ส่วนจำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรมนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมนามากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.7 และ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.8 ระยะเวลาที่เข้ารับการอบรมหรือสัมมนาในแต่ละครั้ง หัวหน้าหมวดวิชา

ส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเป็นเวลา 1 – 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รองลงมาในระยะเวลา 4 – 6 วัน และมากกว่า 10 วัน คิดเป็นร้อยละ 1.3 เท่ากัน และในระยะเวลา 7 – 10 วัน คิดเป็นร้อยละ 0.4 หน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนานั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ได้รับการอบรมหรือสัมมนาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาเป็นกลุ่มโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.6 และจากกรมวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 13.8 จากกรมสามัญศึกษาคิดเป็นร้อยละ 9.8 และจัดโดยโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.0 สำหรับ เรื่องที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนา หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ได้รับการอบรมหรือสัมมนาเรื่องเทคนิควิธีการสอน คิดเป็นร้อยละ 52.9 รองลงมาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และการนิเทศการสอนในชั้นเรียนคิดเป็นร้อยละ 47.1 และ 46.7 ตามลำดับ และได้รับการอบรมหรือสัมมนาเพียงส่วนน้อยเรื่องเทคนิคการนิเทศการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.1

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

การวิเคราะห์การศึกษาระบบการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ได้มาจากการตอบแบบสอบถามของหัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

สำหรับรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายเรียงลำดับดังนี้

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน
2. การสังเกตการสอน
3. การวิเคราะห์
4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ จะยึดกรอบของการวิจัยเป็นหลักในการนำเสนอข้อมูลในแต่ละข้อจากกลุ่มประชากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับกระบวนการการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนด
พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
		(N =225)	
1.	โรงเรียนของท่านให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน		
	ไม่ปฏิบัติ	3	1.3
	ปฏิบัติ โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้	222	98.7
	- ประชุมชี้แจง	172	76.4
	- ประชุมเชิงปฏิบัติการ	88	39.1
	- ประชุมสัมมนา	51	22.7
	- อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้	111	49.3
	- จัดให้มีการสาธิตการนิเทศการสอน	68	30.2
	- จัดทำและหาเอกสารความรู้มาให้ศึกษา	118	52.4
	- จัดทำคู่มือการนิเทศการสอน	67	29.8
	- จัดให้ศึกษาดูงานการนิเทศการสอนในโรงเรียนอื่น	69	30.7
2.	ในการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรงนั้นมีการกำหนดคุณสมบัติ		
	ของผู้นิเทศ		
	ไม่กำหนด	28	12.4
	กำหนด โดย	197	87.6
	- ประสพการณ์นิเทศการสอน	115	51.1
	- ความเชี่ยวชาญในเนื้อหา	108	48.0
	- ความรู้ความสามารถพิเศษ	29	12.9
	- มีมนุษยสัมพันธ์	82	36.4
	- เทคนิคนิเทศการสอน	110	48.9
	- มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์การสอน	93	41.3

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
3.	ในการประชุมก่อนการสังเกตการสอน มีการประชุมตกลงเกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอน		
	- สัปดาห์ละ 1 ครั้ง / ห้อง	34	15.1
	- เดือนละ 1 ครั้ง / ห้อง	68	30.2
	- ภาคเรียนละ 1 ครั้ง / ห้อง	107	47.6
4.	ท่านสร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ		
	ไม่ปฏิบัติ	8	3.6
	ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้	217	96.4
	- สร้างให้เกิดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นกันเอง	197	87.6
	- สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอน	158	70.2
	- เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้พูดถึงความกังวลที่กำลังเผชิญอยู่	152	67.6
5.	ท่านมีวิธีการในการปรึกษาหารือกับครูผู้สอน ดังนี้		
	- ทักทายปราศรัยก่อนด้วยความเป็นมิตร	175	77.8
	- พูดกระตุ้นส่งเสริมให้ครูพูดถึงปัญหาหรือเรื่องที่ครูสนใจต้องการคำแนะนำอย่างละเอียด	111	49.3
	- ชี้แจงอธิบายให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยหลักการและเหตุผล	125	55.6
	- ให้คำแนะนำเสนอแนะแนวทาง แล้วให้ครูพิจารณาตัดสินใจเอง	158	70.2
6.	ท่านและครูผู้สอนวางแผนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนร่วมกัน		
	ไม่ปฏิบัติ	23	10.2
	ปฏิบัติ โดยดำเนินการดังนี้	202	89.8
	- รวบรวมความต้องการหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน	129	57.3
	- จัดลำดับตามความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการ	94	41.8
	- ปรับความต้องการหรือปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	89	39.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
7.	ท่านดำเนินการในการกำหนดพฤติกรรมการสอนของครูที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้		
	- ตั้งใจฟังเรื่องที่คุณต้องการพูดด้วยสีหน้าท่าทางที่สนใจ	109	48.4
	- สร้างความตระหนักและยอมรับว่าพฤติกรรมการสอนของคุณมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและผลการเรียน	137	60.9
	- กระตุ้นให้ครูอธิบายในรายละเอียดที่ชัดเจนของพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหา	70	31.1
	- ส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตนเองให้ได้	170	75.6
	- ผู้นิเทศและครูช่วยกันระบุปัญหาในการสอนอย่างชัดเจนในรูปแบบของพฤติกรรมการสอนที่สังเกตเห็นได้	82	36.4
	- ผู้นิเทศและครูช่วยกันแปลงพฤติกรรมที่สังเกตเห็นไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้	40	17.8

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาชั้นตอนการประชุมการสังเกตการสอนเกี่ยวกับกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน ปรากฏผลดังนี้

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 98.7 สำหรับโรงเรียนที่ไม่จัดการให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 1.3 โดยโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุมชี้แจง คิดเป็นร้อยละ 76.4 รองลงมาใช้วิธีการจัดทำและหาเอกสารความรู้มาให้ศึกษา คิดเป็นร้อยละ 52.4 ใช้วิธีการจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 49.3 ใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 39.1 ใช้วิธีการจัดทำคู่มือการนิเทศการสอนและจัดให้มีการสาธิตการนิเทศการสอน มีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และ 29.8 ตามลำดับ ส่วนการประชุมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 22.7

2. ในการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง การกำหนดคุณสมบัติของผู้นิเทศ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 87.6 ส่วนโรงเรียนที่ไม่ปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 12.4 คุณสมบัติของผู้นิเทศส่วนใหญ่กำหนดว่าเป็นผู้มีประสบการณ์การนิเทศการสอน คิดเป็นร้อยละ 51.1 รองลงมาเป็นผู้มีเทคนิคนิเทศการสอน คิดเป็นร้อยละ 48.9 เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 48.0 เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์การสอน คิดเป็นร้อยละ 41.3 เป็นผู้มีความสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 36.4 และเป็นผู้มีความสามารถพิเศษ เพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 12.9

3. การประชุมตกลงเกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอน พบว่าส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาประชุมตกลงกับครูผู้สอน เกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอนเป็นภาคเรียน 1 ครั้ง/ห้อง คิดเป็นร้อยละ 47.6 รองลงมาเป็นเดือนละ 1 ครั้ง/ห้อง คิดเป็นร้อยละ 30.2 สัปดาห์ละ 1 ครั้ง/ห้อง คิดเป็นร้อยละ 15.1 และภาคเรียนละ 2 ครั้ง/ห้อง คิดเป็นร้อยละ 7.1

4. การสร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 96.4 ส่วนหัวหน้าหมวดวิชาไม่สร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 3.6 โดยมีวัตถุประสงค์การสร้างสัมพันธภาพเพื่อสร้างให้เกิดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นกันเอง คิดเป็นร้อยละ 87.6 รองลงมาเพื่อสร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 70.2 และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้พูดคุยกับความกังวลที่กำลังเผชิญอยู่ คิดเป็นร้อยละ 67.6

5. วิธีการปรึกษาหารือกับครูผู้สอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวิธีการปรึกษาหารือกับครูผู้สอนด้วยการทักทายปราศรัยก่อนด้วยความเป็นมิตร คิดเป็นร้อยละ 77.8 รองลงมา คือ ให้คำแนะนำเสนอแนะแนวทางแล้วให้ครูพิจารณาตัดสินใจเอง คิดเป็นร้อยละ 70.2 ซึ่งแจงอธิบายให้ข้อมูล เพิ่มเติมด้วยหลักการและเหตุผล คิดเป็นร้อยละ 55.6 และพูดคุยกระตุ้นส่งเสริมให้ครูพูดถึงปัญหาหรือเรื่องที่ครูสนใจต้องการคำแนะนำอย่างละเอียด คิดเป็นร้อยละ 49.3

6. การวางแผนการประชุมก่อนการสอนร่วมกัน พบว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนวางแผนการประชุมก่อนการสอนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 89.8 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่วางแผนร่วมกันครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 10.2 การวางแผนร่วมกันนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดยการรวบรวมความต้องการหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 57.3 รองลงมาดำเนินการโดยปรับวัตถุประสงค์เป็นพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจนและสังเกตเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 52.4 จัดลำดับตามความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 41.8 และปรับความต้องการหรือปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 39.6

7. การกำหนดพฤติกรรมการสอนที่ต้องเปลี่ยนแปลง พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดพฤติกรรมการสอนที่ต้องเปลี่ยนแปลงโดยส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตนเองให้ได้ คิดเป็นร้อยละ 75.6 รองลงมา ดำเนินการโดยสร้างความตระหนักและยอมรับว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและผลการเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.9 ตั้งใจฟังเรื่องที่ครูต้องการพูดด้วยสีหน้าท่าทางที่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 48.4 ผู้นิเทศและครูช่วยกันระบุปัญหาในการสอนอย่างชัดเจนในรูปแบบของพฤติกรรมการสอนที่สังเกตเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 36.4 กระตุ้นให้ครูอธิบายในรายละเอียดที่ชัดเจนของพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหา คิดเป็นร้อยละ 31.1 และผู้นิเทศและครูช่วยกันแปลงพฤติกรรมที่สังเกตเห็นไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้เพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 17.8

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนด
เกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
	(N =225)	
ท่านและครูผู้สอนร่วมกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกต โดย		
- ใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมโดยพิจารณาจากเนื้อหา วิธีการสอน และพฤติกรรมการเรียนการสอน	167	74.2
- ช่วยกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสม	97	43.1
- เกณฑ์พฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลงนั้นต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ	107	47.6

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ขั้นตอนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการ
สอน ปรากฏผลดังนี้

กำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกต พบว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอน
ร่วมกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตโดยใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรม โดยพิจารณา
จากเนื้อหาวิธีการสอนและพฤติกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมาคือ
เกณฑ์พฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลงนั้นสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ คิดเป็นร้อย
ละ 47.6 และช่วยกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 43.1

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนด
เครื่องมือสังเกตการสอน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
		(N =225)	
1.	ท่านมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน		
	ไม่ปฏิบัติ	26	11.6
	ปฏิบัติ โดยวิธีการดังนี้	199	88.4
	- อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้	90	40.0
	- จัดให้มีการสาธิตการสังเกตการสอน	72	32.0
	- จัดทำและหาเอกสารให้ศึกษา	134	59.6
	- จัดให้ศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น	60	26.7
2.	ท่านมีหลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน ดังนี้		
	- วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน	114	50.7
	- เป็นเครื่องมือพัฒนาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน	91	40.4
	- เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศ และครูผู้สอนยอมรับร่วมกัน	118	52.4
	- เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน	91	40.4
	- ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างและใช้เครื่องมือสังเกตการสอนเป็นอย่างดี	76	33.8
3.	เครื่องมือสังเกตการสอนที่ท่านใช้ มีลักษณะดังต่อไปนี้		
	- ครูผู้สอนและผู้นิเทศร่วมมือกันสร้าง	74	32.9
	- มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการเรียนการสอนของครูผู้สอน	172	76.4
	- มีความเด่นชัดเฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรมการสอนที่ครูต้องการแก้ไข	85	37.8
	- มีความสอดคล้องกับปัญหา และประเด็นที่ครูสนใจเป็นพิเศษ	46	20.4

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
		(N =225)	
4.	เครื่องมือสังเกตการสอนที่ท่านใช้ มีประเภทดังนี้		
	- มาตรฐานประเมินค่า	40	17.8
	- ตารางแจกแจงความถี่	38	16.9
	- แบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมของครูและนักเรียน	156	69.3
	- เครื่องมือเชิงอธิบายพรรณนาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏ ในชั้นเรียน	116	51.6
5.	ท่านกำหนดเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน		
	ไม่ปฏิบัติ	31	13.8
	ปฏิบัติ ดังนี้	194	86.2
	- มีความน่าเชื่อถือได้	99	44.0
	- สามารถบันทึกพฤติกรรมอย่างแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน	84	37.3
	- มีความเที่ยงตรง	59	26.2
	- มีความเป็นปรนัย	54	24.0
	- ใช้บันทึกได้ง่ายและสังเกตสะดวก	151	67.1

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ขั้นตอนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน
ปรากฏผลดังนี้

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชา
ส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 88.4 สำหรับ
หัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่จัดการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ
11.6 หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ให้ความรู้โดยวิธีการจัดทำและหาเอกสารให้ศึกษาคิดเป็นร้อยละ

59.6 รองลงมา คือ อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 40.0 จัดให้มีการสาธิต การสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และจัดให้ศึกษาดูงานโรงเรียนอื่น คิดเป็นร้อยละ 26.7

2. หลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มี หลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศ และครูผู้สอนยอมรับ ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมาเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนคิดเป็นร้อยละ 50.7 เป็นเครื่องมือพัฒนาพฤติกรรมกรรมการสอนในชั้นเรียนและเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหา พฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.4 เท่ากัน และผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในการสร้างและใช้เครื่องมือสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 33.8

3. ลักษณะเครื่องมือสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือ สังเกตการสอนที่มีลักษณะมีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการเรียนการสอนของ ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 76.4 รองลงมา มีความเด่นชัดเฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรมกรรมการสอนที่ครู ต้องการแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 37.8 ครูผู้สอนและผู้นิเทศร่วมมือกันสร้าง คิดเป็นร้อยละ 32.9 และมีความสอดคล้องกับปัญหา และประเด็นที่ครูสนใจเป็นพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 20.4

4. หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือสังเกตการสอนประเภท แบบตรวจสอบ รายการพฤติกรรมของครูและนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.3 รองลงมาเป็นประเภทเครื่องมือ เชิงอธิบายพรรณนาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 51.6 มาตรฐานประเมินค่าและตารางแจกแจงความถี่ มีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และ 16.9 ตามลำดับ

5. การกำหนดเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้า หมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 86.2 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่กำหนดเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกต การสอนคิดเป็นร้อยละ 13.8 หัวหน้าหมวดส่วนใหญ่กำหนดเกณฑ์ดังนี้ ใช้บันทึกได้ง่ายและ สังเกตสะดวก คิดเป็นร้อยละ 67.1 รองลงมา มีความน่าเชื่อถือได้ คิดเป็นร้อยละ 44.0 สามารถบันทึกพฤติกรรมอย่างแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน คิดเป็นร้อยละ 37.3 มีความเที่ยงตรง คิดเป็นร้อยละ 26.2 และมีความเป็นปรนัย คิดเป็นร้อยละ 24.0

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของการสังเกตการสอน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
1. ท่านกำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอน			
ไม่ปฏิบัติ		4	1.8
ปฏิบัติ ดังนี้		221	98.2
	- ให้ครูได้พัฒนาและสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนและ ของตนเองได้	175	77.8
	- ระบุประเด็นปัญหาและความต้องการอย่างชัดเจน	93	41.3
	- ช่วยให้นักเรียนปรับตัวได้ดีขึ้น	77	34.2
	- ศึกษาปัญหาพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สังเกตเห็นได้	144	64.0
2. ในการสังเกตการสอนท่านสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน			
ไม่ปฏิบัติ		3	1.3
ปฏิบัติ ดังนี้		222	98.7
	- แสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่ครูปฏิบัติอยู่	148	65.8
	- ให้เกียรติครูในฐานะเพื่อนร่วมงาน	199	88.4
	- มีความจริงใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของครู	165	73.3
3. ในการสังเกตการสอน ท่านตรวจแผนการสอนของครูผู้สอน			
ไม่ปฏิบัติ		2	0.9
ปฏิบัติ มีหลักเกณฑ์ดังนี้		223	99.1
	- มีความสอดคล้องกับกำหนดการสอนและหลักสูตร	189	84.0
	- การเขียนสาระสำคัญครอบคลุมจุดประสงค์และเนื้อหา	179	79.6
	- กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับ ความสนใจของนักเรียน	189	84.0
	- การกำหนดสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียน การสอน	178	79.1
	- การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนการสอน	164	72.9

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
4.	ในการสังเกตการสอนท่านและครูผู้สอนวางแผนร่วมกัน		
	ไม่ปฏิบัติ	11	4.9
	ปฏิบัติ ดังนี้	214	95.1
	- กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะสังเกตให้ชัดเจนร่วมกัน	132	58.7
	- กำหนดวัน เวลา และวิชาร่วมกัน	182	80.9
	- สร้างความมั่นใจให้แก่ครูในการสอน	150	66.7
	- ฝึกการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนให้คล่อง	56	24.9
5.	การสังเกตการสอนในชั้นเรียนแต่ละครั้งนั้นสังเกตในเรื่อง		
	- พฤติกรรมการสอนของครู	182	80.9
	- กิจกรรมการสอนของครู	208	92.4
	- พฤติกรรมของนักเรียน	187	83.1
	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน	193	85.8
	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน	161	71.6
	- บรรยากาศในห้องเรียน	198	88.0
	- ความแม่นยำในเนื้อหาและการถ่ายทอดเนื้อหา	175	77.8
	- การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน	200	88.9
	- ความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	180	80.0
	- การถามคำถามของครู	146	64.9
	- การตอบคำถามของนักเรียน	141	62.7
	- การมีส่วนร่วมในการเรียนของนักเรียน	186	82.7
6.	ขณะที่สังเกตการสอนท่านปฏิบัติตน ดังนี้		
	- นั่งในจุดที่จะมองเห็นทั้งห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน	203	90.2
	- ขณะสังเกตการสอนไม่พูดคุยกับครูหรือนักเรียน	140	62.2
	- สังเกตการสอนให้ครบตามเวลาที่ครูสอน	161	71.5
	- บันทึกข้อมูลตรงตามที่ได้เห็น ไม่ออกความคิดเห็นส่วนตัว	144	64.0

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ขั้นตอนการสังเกตการสอน ปรากฏผลดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 98.2 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอนคิดเป็นร้อยละ 1.8 หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอนเพื่อให้ครูได้พัฒนาและสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนและของตนได้ คิดเป็นร้อยละ 77.8 รองลงมา เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สังเกตเห็นได้ คิดเป็นร้อยละ 64.0 เพื่อระบุประเด็นปัญหาและความต้องการอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และ เพื่อช่วยให้นักเรียนปรับตัวได้ดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 34.2

2. การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สอนในการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 98.7 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาไม่สร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 1.3 หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนโดยการให้เกียรติครูในฐานะเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 88.4 รองลงมา มีความจริงใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของครู คิดเป็นร้อยละ 73.3 และแสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่ครูปฏิบัติอยู่ คิดเป็นร้อยละ 65.8

3. การตรวจแผนการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตรวจแผนการสอนคิดเป็นร้อยละ 99.1 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาไม่ตรวจแผนการสอน คิดเป็นร้อยละ 0.9 หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีหลักเกณฑ์ดังนี้ มีความสอดคล้องกับกำหนดการสอนและหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 84.0 เท่ากัน รองลงมาคือการเขียนสาระสำคัญครอบคลุมจุดประสงค์และเนื้อหา และการกำหนดสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 79.6 และ 79.1 ตามลำดับ และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 72.9

4. การวางแผนการสังเกตการสอนร่วมกัน พบว่า ส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนวางแผนการสังเกตการสอนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 95.1 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนไม่วางแผนการสังเกตการสอนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 4.9 หัวหน้าหมวดวิชา ส่วนใหญ่ดำเนินการดังนี้ กำหนดวัน เวลา และวิชาร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 80.9 รองลงมา สร้างความมั่นใจให้แก่ครูในการสอน คิดเป็นร้อยละ 66.7 กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะสังเกตให้ ชัดเจนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 58.7 และ ฝึกการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนให้คล่อง คิดเป็น ร้อยละ 24.9

5. เรื่องที่สังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สังเกตการสอนเรื่อง กิจกรรมการสอนของครู คิดเป็นร้อยละ 92.4 รองลงมาคือ การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน บรรยากาศในห้องเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียน การมีส่วนร่วม ในการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครู และ ความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน คิดเป็นร้อยละ 88.9 88.0 85.8 83.1 82.7 80.9 และ 80.8 ตามลำดับ ความ แม่นยำในเนื้อหาและการถ่ายทอดเนื้อหา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน การถาม คำถามของครู การตอบคำถามของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 77.8 71.6 64.9 และ 62.7 ตามลำดับ

6. การสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สังเกตการสอนโดยปฏิบัติ ดังนี้ นั่งในจุดที่จะมองเห็นทั้งห้องโดยไม่รบกวนการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 90.2 รองลงมา ได้แก่ สังเกตการสอนให้ครบตามเวลาที่ครูสอน คิดเป็นร้อยละ 71.5 บันทึกข้อมูลตรง ตามที่เห็นไม่ออกความคิดเห็นส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 64.0 ขณะสังเกตการสอนไม่พูดคุยกับครู หรือนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 62.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของการวิเคราะห์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
1.	ท่านให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน		
	ไม่ปฏิบัติ	9	4.0
	ปฏิบัติ วิเคราะห์โดย	216	96.0
	- รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึก สังเกตการสอน	160	71.1
	- นำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน	174	77.3
	- แปลผลข้อมูลให้มีความหมายที่ชัดเจน	60	26.7
	- ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้	97	43.1
	- ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง	130	57.7
2.	ท่านวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน		
	ไม่ปฏิบัติ	4	1.8
	ปฏิบัติ	211	98.2
	- รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึก สังเกตการสอน	154	68.4
	- นำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน	188	83.6
	- แปลผลข้อมูลให้มีความหมายที่ชัดเจน	76	33.8
	- ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้	102	45.3
	- ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง	133	59.1

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
(N =225)			
3.	ท่านมีการจัดระบบข้อมูลที่บ้านทึกและรวบรวมได้จากการสังเกตการสอน		
	ไม่ปฏิบัติ	12	5.3
	ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ	213	94.7
	- สะดวกในการแปลความหมาย	57	25.3
	- ให้ครูมองเห็นและเข้าใจพฤติกรรมการสอนของตนเอง อย่างละเอียด	136	60.4
	- หาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนที่ต้องประเมิน	139	61.8
	- นำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนแก่ครูผู้สอน	143	63.6

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
ขั้นตอนการวิเคราะห์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลจากสังเกตการสอน ปรากฏผลดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลจากการสอนร่วมกัน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ให้
ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต คิดเป็นร้อยละ 96.0 สำหรับหัวหน้า
หมวดวิชาที่ไม่ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต คิดเป็นร้อยละ 4.0
การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนร่วมกันนั้น ส่วนใหญ่วิเคราะห์โดย นำเสนอข้อมูลให้
ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 77.3 รองลงมาคือ รวบรวมและเรียบ
เรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 71.1 ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่
ต้องเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 57.7 ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ คิดเป็นร้อยละ
43.1 และ แปลผลข้อมูลให้ได้ความหมายที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 26.7

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 98.2 สำหรับหัวหน้าหมวดไม่วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 1.8 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ วิเคราะห์โดย นำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 83.6 รองลงมาได้แก่ รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 68.4 ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 59.1 ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้คิดเป็นร้อยละ 45.3 แปลผลข้อมูลให้มีความหมายที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 33.8

3. การจัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่จัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 94.7 สำหรับหัวหน้าหมวดวิชาที่ไม่จัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 5.3 การจัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมาได้แก่ หาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนที่ต้องประเมิน และ ให้ครูมองเห็นและเข้าใจพฤติกรรมการสอนของตนเองอย่างละเอียด มีจำนวนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 61.8 และ 60.4 ตามลำดับ และ สะดวกในการแปลความหมาย คิดเป็นร้อยละ 25.3

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง

รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
ในการวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอนท่านพิจารณาและตัดสินใจในประเด็นต่อไปนี้		
- พฤติกรรมการสอนของครูที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดจากพฤติกรรมเดิมที่ปรากฏ	106	47.1
- ถ้าพฤติกรรมการสอนมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่	147	65.3
- มีพฤติกรรมใดบ้างที่เหมาะสมและควรคงไว้	144	64.0

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาขั้นตอนการวิเคราะห์เกี่ยวกับการพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง ปรากฏดังนี้

การตัดสินใจเลือกพฤติกรรมการสอนของครู พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกพฤติกรรมการสอนของครูโดยพิจารณาว่า ถ้าพฤติกรรมการสอนมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมาคือ พฤติกรรมที่เหมาะสมและควรคงไว้ คิดเป็นร้อยละ 64.0 และ พฤติกรรมการสอนของครูที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดจากพฤติกรรมเดิมที่ปรากฏ คิดเป็นร้อยละ 47.1

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของการประชุมหลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการให้ข้อมูล
ย้อนกลับแก่ครูผู้สอน

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
1.	ท่านจัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกับครูผู้สอน		
	ไม่ปฏิบัติ	13	5.8
	ปฏิบัติ โดย	212	94.2
	- ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน	144	64.0
	- ร่วมกันพิจารณาเลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหาการเรียนการสอน	138	61.3
	- พิจารณาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน	172	76.4
2.	ท่านให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนในชั้นเรียน ดังนี้		
	- แจ้งให้ครูผู้สอนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร	111	49.3
	- พูดคุยกับครูผู้สอน	200	88.9
	- แสดงข้อมูลตามเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน	138	61.3
3.	การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนนั้น ท่านปฏิบัติดังนี้		
	- ชื่นชมพฤติกรรมการสอนที่ดีก่อน	176	78.2
	- ไม่บอกข้อบกพร่องกับครูผู้สอนทันที	68	30.2
	- ใช้วิธีสนทนาซักถามจนครูผู้สอนสามารถระบุข้อบกพร่องของตนเองได้	118	52.4
	- พยายามให้ครูแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ	130	57.7
	- กระตุ้นให้ครูสรุปผลข้อมูลด้วยตนเอง	63	28.0
	- มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศและครูและต้องมีความเข้าใจตรงกัน	152	67.5
	- ตัดสินใจเลือกวิธีการต่างๆที่เหมาะสมร่วมกัน	105	46.7

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
4.	ข้อมูลย้อนกลับที่ให้แก่ครูผู้สอนนั้นมีลักษณะดังนี้		
	- เป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน	142	63.1
	- เป็นข้อมูลที่ไม่มีความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิเทศ	127	56.4
	- เป็นข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย	156	69.3

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาของการประชุม หลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน ปรากฏผลดังนี้

1. การจัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกัน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชา ส่วนใหญ่จัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 94.2 สำหรับหัวหน้า หมวดวิชาที่ไม่จัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 5.8 การจัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกันนั้น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาแนวทางการ พัฒนาการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 76.4 รองลงมาเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน เกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 64.0 เพื่อร่วมกันพิจารณาเลือกยุทธวิธีการ แก้ปัญหาการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 61.3

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดส่วนใหญ่ ให้ ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนโดย พูดคุยกับครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 88.9 รองลงมา แสดงข้อมูลตามเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 61.3 แจ้งให้ ครูผู้สอนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร คิดเป็นร้อยละ 49.3

3. วิธีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน พบว่า หัวหน้าหมวด วิชาส่วนใหญ่ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอนโดยใช้วิธีชื่นชม พฤติกรรมการสอนที่ดีก่อน คิดเป็นร้อยละ 78.2 รองลงมาคือ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ระหว่างผู้นิเทศและครูและต้องมีความเข้าใจตรงกัน คิดเป็นร้อยละ 67.5 พยายามให้ครูแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 57.7 ใช้วิธีสนทนาซักถามจนครูผู้สอนสามารถระบุข้อบกพร่องของตนเองได้ คิดเป็นร้อยละ 52.4 ตัดสินใจเลือกวิธีการต่างๆที่เหมาะสมร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 46.7 ไม่บอกข้อบกพร่องกับครูผู้สอนทันที คิดเป็นร้อยละ 30.2 และกระตุ้นให้ครูสรุปผลข้อมูลด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 28.0

4. ลักษณะข้อมูลย้อนกลับที่ให้แก่ครูผู้สอน พบว่า หัวหน้าหมวดส่วนใหญ่ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนมีลักษณะ เป็นข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย คิดเป็นร้อยละ 69.3 รองลงมา เป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 63.1 และ เป็นข้อมูลที่ไม่มีความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิเทศ คิดเป็นร้อยละ 56.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของการประชุมหลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการพิจารณาเลือก
ยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ลำดับที่	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
		(N =225)	
1.	ในการพิจารณาตัดสินเลือกยุทธวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ท่านมีหลักปฏิบัติดังนี้		
	- พิจารณาพฤติกรรมการสอนที่ดี ควรคงไว้	168	74.7
	- พิจารณาพฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข	151	67.1
	- แสวงหาทางเลือกของยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการสอนตามที่กำหนดไว้	103	45.8
	- คำนึงถึงความรู้ความสามารถหรือกิจกรรมด้านการสอนของคุณ	121	53.8
	- คำนึงถึงความพึงพอใจ ความพร้อมในการใช้ยุทธวิธีนั้นๆ	64	28.4
2.	ในการช่วยเหลือนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ท่านปฏิบัติดังนี้		
	- กระตุ้นส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน	164	72.9
	- ให้การสนับสนุนและแนะนำ เทคนิคการสอน สื่อการสอน และเอกสารค้นคว้า	168	74.7
	- ให้อิสระแก่ครูในการแสวงหายุทธวิธีต่างๆในการปรับปรุงและ พัฒนาด้วยตนเองให้มากที่สุด	182	80.9
	- จัดทำแผนการปรับปรุงการสอน โดยเน้นให้ครูเป็นฝ่ายริเริ่มและ ผู้นิเทศเป็นผู้สนับสนุน	71	31.6

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ลำดับที่	รายการ	จำนวน (N =225)	ร้อยละ
3.	ท่านทราบว่า การสังเกตการสอนบรรลุนิติบุคคลและประสบผลสำเร็จโดย		
	- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูตามที่ระบุใน วัตถุประสงค์การสังเกตการสอน	163	72.4
	- ความคิดเห็นและความรู้สึกของครูต่อการสังเกตการสอนจาก การสอบถามจากครูผู้สอน	103	45.8
	- สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน	179	79.6
	- ผลการเรียนของนักเรียน	144	64.0
	- การร่วมกิจกรรมและการประชุมเพื่อการนิเทศ	82	36.4
	- การแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการนิเทศอย่าง กระตือรือร้น	108	48.0

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาของ
การประชุมหลังการสังเกตการสอนเกี่ยวกับการพิจารณาเลือกยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรม ปรากฏผลดังนี้

1. การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า
หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกยุทธวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนโดย
ยึดหลักปฏิบัติพิจารณาพฤติกรรมการสอนที่ดี ควรคงไว้ คิดเป็นร้อยละ 74.7 รองลงมาพิจารณา
พฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 67.1 คำนึงถึงความรู้
ความสามารถหรือกิจกรรมด้านการสอนของครู คิดเป็นร้อยละ 53.8 แสวงหาทางเลือกของ
ยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนตามที่กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ
45.8 คำนึงถึงความพึงพอใจ ความพร้อมในการใช้ยุทธวิธีนั้นๆคิดเป็นร้อยละ 28.4

2. การช่วยเหลือสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ช่วยเหลือสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้อิสระแก่ครูในการแสวงหาวิทยุวิธีต่างๆในการปรับปรุงและพัฒนาด้วยตนเองให้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.9 รองลงมาโดยให้การสนับสนุนและแนะนำ เทคนิคการสอน สื่อการสอนและเอกสารค้นคว้า คิดเป็นร้อยละ 74.7 กระตุ้นส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 72.9 จัดทำแผนการปรับปรุงการสอน โดยเน้นให้ครูเป็นฝ่ายริเริ่มและผู้นิเทศเป็นผู้สนับสนุนคิดเป็นร้อยละ 31.6

3. วิธีทราบผลสำเร็จของการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ทราบผลสำเร็จของการสังเกตการสอนโดยวิธีสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 79.6 รองลงมาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูตามที่ระบุในวัตถุประสงค์การสังเกตการสอน คิดเป็นร้อยละ 72.4 ผลการเรียนของนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 64.0 ผลการเรียนของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.0 ความคิดเห็นและความรู้สึกของครูต่อการสังเกตการสอนจากการสอบถามจากครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 45.8 การร่วมกิจกรรมและการประชุมเพื่อการนิเทศ คิดเป็นร้อยละ 36.4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ประชากรจำนวน 252 คน ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ จากแบบสอบถามที่ส่งไป 252 ฉบับ ได้รับคืนเป็นฉบับสมบูรณ์ 225 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.2 จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

หัวหน้าหมวดวิชา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 41-45 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอน 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา 1-5 ปี มีจำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ มากกว่า 15 คาบ การนิเทศการสอนในหมวดวิชาเป็นหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชา นอกจากหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชาและงานสอนแล้ว หัวหน้าหมวดวิชาต้องมีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอีกอย่างน้อยหนึ่งหน้าที่ เช่นเป็นกรรมการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียน

มอบหมายให้ นอกจากนั้นเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศ การสอนในช่วงเวลา 3 ปีโดยเข้าอบรมมากกว่า 2 ครั้ง ในแต่ละครั้งเข้าอบรมหรือสัมมนา 1-3 วัน จัด โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหรือสัมมนา ได้แก่ เทคนิคและ วิธีการสอน

ตอนที่ 2 กระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

1.1 การกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอนโดยวิธีการ ประชุมชี้แจง จัดทำและหาเอกสารความรู้มาให้ศึกษา จัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ส่วน การกำหนดคุณสมบัติผู้นิเทศนั้น ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์การนิเทศการสอนเป็นผู้มีเทคนิคนิเทศการสอน และเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา สำหรับการประชุมตกลง เกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอน นั้น เป็นภาคเรียนละ 1 ครั้ง/ห้อง การสร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ หัวหน้า หมวดวิชาส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างให้เกิดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นกันเอง เพื่อสร้าง ความเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอน และเพื่อเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้พูดถึงความ กังวลที่กำลังเผชิญอยู่ หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปรึกษาหารือกับครูผู้สอนด้วยวิธีการทักทายก่อน ด้วยความเป็นมิตร ให้คำแนะนำเสนอแนะแนวทางแล้วให้ครูพิจารณาตัดสินใจเอง มีการวางแผนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนร่วมกับครูผู้สอน ด้วยการดำเนินการโดยรวบรวมความ ต้องการหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และปรับวัตถุประสงค์เป็นพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจน และสังเกตเห็นได้ ส่วนการกำหนดพฤติกรรมการสอนที่ต้องเปลี่ยนแปลงนั้น หัวหน้าหมวดวิชา กำหนด โดยสร้างความตระหนักและยอมรับว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน และ ผลการเรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอน ด้วย ตัวครูผู้สอนเองให้ได้

1.2 การกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่และครูผู้สอนร่วมกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกต โดยใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรม โดยพิจารณาจากเนื้อหาวิธีสอน และพฤติกรรมการเรียนการสอน

1.3 การกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ ให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครู ผู้สอน โดยวิธีจัดทำและหาเอกสารให้ศึกษา สำหรับหลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอนนั้นต้องเป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศ และครูผู้สอนยอมรับร่วมกัน ส่วนลักษณะของเครื่องมือสังเกตการสอนนั้นต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการเรียนการสอนของครูผู้สอน และเครื่องมือสังเกตการสอนที่ใช้เป็นแบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมของครูและนักเรียน เครื่องมือเชิงอธิบายพรรณนา เหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียน สำหรับเกณฑ์ในการเลือกใช้ หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนนั้นหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ต้องใช้บันทึกได้ง่ายและสังเกตสะดวก มีความน่าเชื่อถือ

2. การสังเกตการสอน

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดจุดมุ่งหมาย การสังเกตการสอนเพื่อให้ครูได้พัฒนา และสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนได้ และเพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สังเกตเห็นได้ การสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอนในการสังเกตการสอนนั้น ปฏิบัติโดยให้เกียรติครู ในฐานะเพื่อนร่วมงาน มีความจริงใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของครู แสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่ครูปฏิบัติอยู่ การตรวจแผนการสอนมีหลักเกณฑ์ว่า แผนการสอนนั้นต้องมีความสอดคล้องกับ กำหนดการสอนและหลักสูตร การเขียนสาระสำคัญครอบคลุมจุดประสงค์ และเนื้อหากิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน กำหนดสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนการสอน การวางแผนการสังเกตการสอนร่วมกันระหว่างหัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวันเวลาและวิชาร่วมกัน รวมทั้งสร้างความมั่นใจให้แก่ครูในการสอน สำหรับเรื่องที่สังเกตการสอน ได้แก่ กิจกรรมการสอนของครู การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน บรรยากาศในห้องเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนของนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครู และความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติการของหัวหน้าหมวดวิชาขณะสังเกตการสอนนั้นปฏิบัติโดยนั่งในจุดที่จะมองเห็นทั่วห้อง โดยไม่ ครอบงวนการเรียนการสอน และสังเกตการสอนให้ครบตามเวลาที่ครูสอน

3. การวิเคราะห์

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองพร้อมทั้งให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนด้วย วิเคราะห์โดยรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอนพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน สำหรับการจัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนแก่ครูผู้สอนและหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนที่ต้องประเมิน

3.2 การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกพฤติกรรมของครู โดยพิจารณาว่า ถ้าพฤติกรรมการสอนมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งมีพฤติกรรมใดบ้างที่เหมาะสมและควรคงไว้

4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน

4.1 ให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกันนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ เพื่อพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนนั้นหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้วิธีพูดคุยกับครูผู้สอน โดยใช้วิธีการชื่นชมพฤติกรรม การสอนที่ดีก่อนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สังเกตและครูผู้สอนรวมทั้งต้องมีความเข้าใจตรงกัน ข้อมูลย้อนกลับควรมีลักษณะเป็นข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมทั้งเป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน

4.2 การตัดสินใจเลือกยุทธวิธี

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ ตัดสินใจเลือกยุทธวิธี ในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน โดยพิจารณาพฤติกรรมการสอนที่ดีควรคงไว้และพิจารณาจากพฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข แสวงหาหรือเลือกยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนตามที่กำหนดไว้ คำนึงถึงความรู้ความสามารถหรือกิจกรรมด้านการสอนของครู ส่วนการช่วยเหลือสนับสนุน การปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนโดยการให้อิสระแก่ครูในการแสวงหา ยุทธวิธีต่างๆในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มากที่สุด ให้การสนับสนุนและแนะนำเทคนิคการ

สอน สื่อการสอนและเอกสารค้นคว้า รวมทั้งกระตุ้นส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน สำหรับวิธีการ ทราบผลสำเร็จของการสังเกตการสอนนั้น ทราบโดยสังเกตจากพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของคุณตามที่ระบุในวัตถุประสงค์การสังเกตการสอนและผลการ เรียนของนักเรียน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีข้อควรอภิปรายและเสนอแนะ ดังนี้

1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

1.1 การกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ ครูผู้สอนโดยวิธีการประชุมชี้แจง การจัดทำและหาเอกสารความรู้ให้ศึกษา การจัดอบรมเชิงวิทยากร มาให้ความรู้ ซึ่งวิธีการประชุมชี้แจงนั้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพีใจ นิสาวพัฒนานันท์ (2532) ชูชัย ประดับสุข (2537) และกอบแก้ว ภูมเรศ (2543) พบว่า วิธีการให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ด้านนิเทศการสอนนั้น ดำเนินการโดยใช้วิธีการประชุมชี้แจง ทั้งนี้เพราะว่าการประชุมเน้นกิจกรรมที่ เสริมสร้างความรู้ให้แก่ครูผู้สอน ผู้วิจัยเห็นว่า การให้ความรู้แก่ครูผู้สอนด้วยการประชุมชี้แจงนั้น เหมาะสมในการแจ้งเรื่องราวหรือสร้างความเข้าใจ แต่ถ้ามีการให้ความรู้ที่มุ่งที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีความชำนาญนั้น การจัดอบรมและเชิงวิทยากรมาให้ความรู้ก็เป็นวิธีที่เหมาะสม ฉะนั้น การให้ความรู้ อาจจะใช้วิธีอื่นๆ ตามความเหมาะสม

ส่วนการกำหนดคุณสมบัติผู้นิเทศนั้น ส่วนใหญ่กำหนดว่าเป็นผู้มีประสบการณ์นิเทศ การสอน เป็นผู้มีความรู้เทคนิคการสอน และเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ พิมพีใจ นิสาวพัฒนานันท์ (2532) กอบแก้ว ภูมเรศ (2543) พบว่า คุณสมบัติของผู้ นิเทศการสอน พิจารณาโดยตำแหน่ง มีประสบการณ์ด้านการนิเทศและมีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นที่ ยอมรับของครูในโรงเรียนมาทำหน้าที่นิเทศการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า การเป็นผู้นิเทศการสอนที่ดี นอกจากจะเป็นผู้มีประสบการณ์การนิเทศการสอนแล้ว ผู้นิเทศต้องเป็นผู้มีความรู้เทคนิคและทักษะการ นิเทศการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ Wiles (1967, อ้างถึงในวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538) ว่าทักษะที่ผู้ นิเทศควรมี ได้แก่ ทักษะในการเป็นผู้นำ ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในเรื่องขบวนการกลุ่ม

ทักษะในเรื่องบริหารงานบุคคล ทักษะในการประเมินผล นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องที่ว่า หัวหน้าหมวดวิชามีหน้าที่นี้เทศการสอนเพราะว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสังกัดอยู่ด้วย แต่ถ้าในกรณีที่หัวหน้าหมวดวิชา ไม่มีความถนัดในบางเรื่องจากการมอบหมายให้ครูในหมวดวิชาหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยดำเนินการแทน โดยที่หัวหน้าหมวดวิชาติดตามผลการดำเนินงานว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

สำหรับการประชุมตกลงเกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอนนั้นเป็น ภาคเรียนละ 1 ครั้ง/ห้อง หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่สังเกตการสอนได้เพียงภาคเรียนละ 1 ครั้ง/ห้อง เท่านั้น ทั้งนี้เพราะหัวหน้าหมวดวิชาต้องทำงานหลายด้านในเวลาเดียวกัน นอกจากงานหมวดวิชา และงานสอนแล้ว ยังมีงานครูประจำชั้น เป็นกรรมการคณะทำงานในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังมีหน้าที่การสอนสัปดาห์ละมากกว่า 15 คาบ ผู้วิจัยเห็นว่า หัวหน้าหมวดวิชาควรจะมีการสังเกตการสอนเดือนละครั้งต่อห้อง โดยมีการวางแผนช่วงเวลาการปฏิบัติไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน เพราะการปฏิบัติงานทุกอย่างถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จ จะต้องมีการวางแผนงานที่วางไว้อย่างชัดเจน มีความเป็นไปได้ในความพร้อม และการยอมรับของครูผู้สอน

การสร้างสัมพันธภาพของหัวหน้าหมวดวิชากับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างให้เกิดความอบอุ่น และบรรยากาศที่เป็นกันเอง ดังที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นระหว่างครูและผู้นิเทศนั้น เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นงานที่จำเป็นที่ผู้นิเทศต้องนำสร้างขึ้นมา ก่อนกับครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้นิเทศไม่เคยมีความสัมพันธ์กันเคยมาก่อน ต้องสร้างขึ้นมาจากความว่างเปล่า ถ้าเป็นลักษณะนี้ผู้นิเทศต้องตั้งสติและสำนึกถึงความสำคัญของการสร้างความมีไมตรีและการสมานจิตใจกันกับครูเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้เกิดการจัดสรรความมีกำลังใจซึ่งกันและกันที่จะตามมาในภายหลัง ผู้วิจัยเห็นว่า การสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นและบรรยากาศที่เป็นกันเอง สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนนั้น มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการนิเทศการสอนทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพราะเมื่อครูผู้สอนไว้วางใจในหัวหน้าหมวดวิชาแล้ว ก็จะกล้าพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาหรือความกังวล ที่ครูกำลังเผชิญอยู่ แต่ในทางปฏิบัติที่พบนั้น สัมพันธภาพของหัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอน ไม่ถึงขนาดเกิดความอบอุ่นและบรรยากาศเป็นกันเอง ที่เป็นเช่นนั้นอาจจะเป็นเพราะบางโรงเรียนครูในหมวดวิชาไม่ได้พักในห้องพักครูเดียวกันหรืออาจเป็นเพราะหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งเพียง 1 – 5 ปีเท่านั้นประกอบกับได้รับการอบรมเรื่องนิเทศการสอนเป็นส่วนน้อยจึงทำให้สัมพันธภาพของครูผู้สอนกับหัวหน้าหมวดวิชาน้อยไม่เกิดความคุ้นเคย ความเป็นกันเอง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการนิเทศการสอน

การปรึกษาหารือกับครูผู้สอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้วิธีการทักทายปราศรัยก่อนด้วยความเป็นมิตร ให้คำแนะนำเสนอแนะแนวทางแล้วให้ครูพิจารณาตัดสินใจเอง ทั้งนี้เพราะว่าในการนิเทศการสอนนั้น ผู้นิเทศจะต้องทำงานร่วมกับครู ต้องพูดคุยปรึกษาหารือกัน การสร้างความรู้สึกที่ดีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันย่อมเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ Garrett and Sadker (1994) กล่าวว่า ความซื่อตรง ความจริงใจนั้น จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่เป็นความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่ายให้มีมากยิ่งขึ้น ส่วนวิธีการในการปรึกษาหารือกับครูผู้สอนโดยการพูดคุยกระตุ้นส่งเสริมให้ครูพูดถึงปัญหาหรือเรื่องที่ครูสนใจต้องการคำแนะนำอย่างละเอียดนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้เป็นวิธีการสุดท้าย ผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนั้น เนื่องด้วยหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ค่อนข้างมาก ไม่มีเวลาที่จะพูดคุยกับครูผู้สอนได้นานๆ และการพูดคุยจนให้เกิดความไว้วางใจนั้นค่อนข้างที่จะใช้เวลามากพอสมควร

การวางแผนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนของหัวหน้าหมวดวิชากับครูผู้สอนร่วมกันนั้น ดำเนินการโดยการรวบรวมความต้องการหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และปรับวัตถุประสงค์เป็นพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจนและสังเกตเห็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า การวางแผนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนเป็นโอกาสให้ผู้นิเทศและครูได้ชี้แจงระบุสิ่งที่ครูรู้สึกเป็นกังวลหรือหวั่นไหวอยู่ โดยผู้นิเทศและครูช่วยกันแปลความหมายของความรู้สึกกังวลนั้นออกมา เป็นรายการของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ จุดมุ่งหมายของการประชุมวางแผนร่วมกันคือ การให้โอกาสให้ครูและผู้นิเทศได้ปรึกษาต่อกันเกี่ยวกับ สภาวะและสถานการณ์ของชั้นเรียนและสรุปแผนการสอนของครู การประชุมร่วมกันนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เวลาให้ยาวนานเกินไป และอาจเกิดขึ้นในบรรยากาศที่เป็นกันเองอย่างเป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยเห็นว่าทำให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผน จะทำให้ครูผู้สอนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนเพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลง และเต็มใจปฏิบัติตามแผนนั้นๆ ดังที่ สนานจิต สุคนธ์ทรัพย์ (2524) กล่าวว่า การให้บุคคลในหน่วยงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการวางแผนนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในแผนที่ดำเนินการแล้ว ยังทำให้คนไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการค่อยๆ เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับคนอื่น

การกำหนดพฤติกรรมการสอนของครูที่ต้องเปลี่ยนแปลงนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ดำเนินการโดยสร้างความตระหนักและยอมรับว่าพฤติกรรมการสอนของครูมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและผลการเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตัวครูผู้สอนเองให้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการกำหนดพฤติกรรมการสอนที่จะใช้ในการสังเกตการสอน ของกระบวนการนิเทศการสอนของ Boyan and Copeland (1978) กล่าวว่า ครูเป็นผู้

นิเทศเป็นผู้ช่วยเหลือ ซึ่งก็คือ การส่งเสริมและสนับสนุนนั่นเอง นอกจากนี้ หัวหน้าหมวดวิชาต้องคำนึงด้วยว่าปัญหาการสอนที่ครูผู้สอนกำหนดขึ้นมานั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ เพื่อหัวหน้าหมวดวิชาสามารถสังเกตได้เมื่อลงมือปฏิบัติสังเกตการสอนในระยะต่อไป นอกจากนี้ วัชรา เล่าเรียนดี (2541) กล่าวว่า การระบุประเด็นปัญหาที่ชัดเจนนั้น เป็นขั้นตอนแรกของการบวมนการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอน ปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนนั้น จะส่งผลถึงผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งถ้ามีการระบุปัญหาไม่ชัดเจน ไม่เข้าใจตรงกันระหว่างผู้นิเทศและครูแล้วการไปนิเทศหรือช่วยเหลือครูย่อมไม่ตรงประเด็น การฟังครูพูดถึงปัญหาต่างๆ นั้นเป็นงานเป็นหน้าที่ของผู้นิเทศ จะต้องเปิดโอกาสให้ครูได้พูด ได้ระบายถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่า ในขั้นตอนการกำหนดพฤติกรรมการสอนของครูหรือระบุประเด็นปัญหานั้น จำเป็นต้องอาศัยการพูดการฟังที่มีประสิทธิภาพดังนั้น ทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งของผู้นิเทศ ก็คือ ทักษะในการสื่อสารสื่อความหมาย (Communication Skills) ดังที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2541)กล่าวว่า การสื่อสารหรือสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพนั้น คือการเข้าใจตรงกันในเรื่องที่สื่อต่อกันและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับอีกฝ่ายหนึ่ง การสื่อสารมีส่วนช่วยส่งเสริมกระตุ้น หรือเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจ การยอมรับความรู้สึกที่ดีต่อกัน ดังนั้นผู้นิเทศและครูจึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาทำความเข้าใจและฝึกทักษะการสื่อความหมาย เพื่อจะได้สามารถสร้างความหมายและแสดงความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.2 การกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนร่วมกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกตโดยใช้เกณฑ์ พื้นฐานของพฤติกรรมโดยพิจารณาจากเนื้อหาวิธีสอนและพฤติกรรม การเรียนการสอน ดังที่ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า ถ้าเป็นครั้งแรกที่หัวหน้าวิชาและครูผู้สอนเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการนิเทศการสอนนั้น การกำหนดเกณฑ์ก็ควรใช้เกณฑ์พื้นฐานตามที่ผลการวิจัยระบุออกมาแต่ถ้าหัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนได้เคยทำงานร่วมกันมาแล้วอย่างต่อเนื่อง หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนร่วมกันตั้งมาตรฐานการที่ระบุให้ชัดเจนถึงระดับของความสามารถที่ครูจะต้องกระทำให้ถึงระดับนั้นให้ได้ ผู้วิจัยเห็นว่าถึงแม้จะเป็นเกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมการสอนก็ตาม ต้องเป็นเกณฑ์ที่หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนยอมรับร่วมกันว่าจะใช้เกณฑ์ดังกล่าว

1.3 การกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ให้ความรู้เกี่ยวกับ เครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน โดยวิธีการจัดทำและหาเอกสารให้ศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การอ่านเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางและทันสมัย สำหรับผู้นิเทศและผู้ร่วมงาน กิจกรรมการอ่านควรได้รับการสนับสนุนโดยวิธีการต่างๆ เช่น ผู้นิเทศควรอ่านแล้วย่อเป็นข้อความสั้นๆ ส่งให้ครูได้ศึกษาหาความรู้หรือจัดทำเอกสารส่งหมุนเวียนในหมู่ครู และสอดคล้องกับ พิมพีใจ นิศาวัฒน์นันท์ (2532) และ กอบแก้ว ภูมเรศ (2543) ที่ว่าการอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และการจัดหาหนังสือและเอกสารให้ศึกษาล้วนมีประโยชน์ที่ครูควรศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้แต่ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากวิธีการจัดทำและหาเอกสารให้ศึกษาแล้ว การให้ความรู้ยังมีอีกหลายวิธี เช่น อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ จัดให้มีการสาธิตการสอนสังเกตการสอน หรือ จัดให้ศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น

หลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน ผลการวิจัยพบว่า ต้องเป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการกำหนดเครื่องมือของหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541) กล่าวว่า เครื่องมือสังเกตการสอนต้องเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนและเป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศและครูผู้สอนยอมรับร่วมกัน ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า วิธีการที่ดีที่สุดในการเลือกใช้เครื่องมือสังเกตการสอนก็คือ ครูและผู้นิเทศเห็นชอบและตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างและใช้เครื่องมือสังเกตการสอนเป็นอย่างดี จึงจะทำให้การสังเกตการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า วิธีการใช้เครื่องมือ เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก หากผู้ใช้เครื่องมือไม่ได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงวิธีการใช้เครื่องมือมาอย่างดีแล้ว ก็จะไม่ทราบถึงวิธีการสังเกต การบันทึก ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นและรวบรวมมาได้ ซึ่งก็จะทำให้การแปลความหมายของพฤติกรรมการสอนของครูบิดเบือนไป

ลักษณะเครื่องมือสังเกตการสอนนั้นต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการเรียนการสอนของครูผู้สอน ซึ่งตรงกับหลักการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอนของ Boyan and Copeland (1978) กล่าวว่า ผู้นิเทศและครูร่วมกันอภิปรายถึงเครื่องมือที่จะใช้ในการสังเกตการสอน หรือตกลงร่วมกันสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนขึ้นมาที่จะใช้ในการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมต่างๆ ที่กำหนดและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่เป็นปัญหาและเกิดขึ้นในห้องเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ ใช้เครื่องมือที่โรงเรียนสร้างขึ้นมาซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับของครูผู้สอน

ซึ่งจะทำให้การสังเกตการสอนไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่ ซึ่งทางแก้ไขน่าจะเป็นการให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการร่วมสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนด้วยจะเป็นการดี

หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือสังเกตการสอนเป็นแบบตรวจสอบรายการ พฤติกรรมของครูและนักเรียนและเครื่องมือเชิงอธิบายพรรณนาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียน การที่หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่เลือกเครื่องมือแบบตรวจสอบรายการนั้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ไม่ซับซ้อนง่ายต่อการใช้ในการสังเกตการสอน แต่ วัชรา เล่าเรียนดี (2541) กล่าวว่า เครื่องมือสังเกตและบันทึกแบบตรวจสอบรายการ ค่อนข้างจะเป็นการประเมินผลการปฏิบัติ แม้จะมีโครงสร้างรูปแบบที่แน่นอน ถ้าจะนำมาใช้กับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือการนิเทศเพื่อพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู แล้วจะได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียดเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม แบบตรวจสอบรายการสามารถนับจำนวนความถี่ของพฤติกรรมนั้นๆ ได้ ดังนั้น การจะใช้เครื่องมือสังเกตการสอนประเภทใดนั้น ควรคำนึงถึง จุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอน เช่น เครื่องมือสำหรับใช้สังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนที่เป็นการพูดหรือการใช้เวลา (Verbal Behaviors) ระหว่างกันเท่านั้น ควรใช้เครื่องมือเป็นแบบแจกแจงความถี่ สำหรับเครื่องมือเชิงอธิบายพรรณนาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียนนั้นเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพ ระบุสิ่งที่พบเห็นมีรายละเอียดของข้อมูล ดังที่ สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า เครื่องมือสังเกตการสอนในชั้นเรียนแต่ละชนิดหรือแต่ละประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเชื่อพื้นฐานและจุดมุ่งหมายของเครื่องมือที่ผู้สร้างกำหนดขึ้น อย่างไรก็ตามเครื่องมือสังเกตการสอนโดยทั่วไปนั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น แต่ระดับความยากของการสังเกต และวิเคราะห์ข้อมูลหรือความซับซ้อนของพฤติกรรมที่จะสังเกตซึ่งเครื่องมือแต่ละอย่างจะกำหนดไว้แตกต่างกัน เราจึงควรที่จะศึกษาและวิเคราะห์เครื่องมือต่างๆ อย่างละเอียดก่อนนำไปใช้

สำหรับเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนนั้น ส่วนใหญ่กำหนดเกณฑ์ไว้ว่าต้องใช้บันทึกได้ง่ายและสังเกตสะดวกและมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องมือสังเกตการสอน ควรออกแบบและวางกฎเกณฑ์ในการใช้การบันทึก การเก็บรวบรวมข้อมูลให้สะดวกต่อการนำไปใช้ การออกแบบการใช้งานที่ดีและมีความเหมาะสมนั้น จะสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนได้มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับ หน่วยศึกษานิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541) กล่าวว่า เกณฑ์การออกแบบการใช้งานที่สำคัญมี 5 ประการ คือ มีความน่าเชื่อถือได้ มีความแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน มีความเที่ยงตรง มีความเป็นปรนัย และใช้บันทึกได้ง่ายและสังเกตสะดวก

2. การสังเกตการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอนเพื่อให้ครูได้พัฒนาและสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนได้ และศึกษาพัฒนาพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สังเกตเห็นได้ ดังที่นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน ต้องพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครู สอดคล้องกับ วัชรานเล้าเรียนดี (2541) กล่าวว่า การสังเกตการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นิเทศ เพราะตามบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้นิเทศก็คือ การช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้ครูปรับปรุงพัฒนาการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง หรือพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง เพื่อเป้าหมายหลักที่สำคัญ คือ ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามที่ชาติต้องการ ผู้นิเทศจึงจำเป็นต้องรู้และเข้าใจปัญหาต่างๆ ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในทุกด้าน ทุกปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนและภาระหนักหรือเข้าใจปัญหา พร้อมประเด็นที่ต้องพัฒนาปรับปรุงในตัวครูหรือผู้เรียนนั้น

การสร้าง ความเชื่อมั่นให้แก่วิชาผู้สอน ในการสังเกตการสอนนั้นปฏิบัติโดยให้เกียรติครูในฐานะเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกัน Cogan (1973,อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช,2535) ความสัมพันธ์ของผู้นิเทศและครูในฐานะผู้ร่วมอาชีพจะทำให้มีความเข้าใจไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผูกพันกัน ประการสุดท้ายที่สำคัญที่สุดคือ มีความเชื่อมั่น

การตรวจแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตรวจแผนการสอน โดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องมีความสอดคล้องกับกำหนดการสอนและหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีจะช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดี ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรทราบถึงหลักเกณฑ์ของลักษณะแผนการสอนที่ดีมีดังนี้ สอดคล้องกับหลักสูตร นำไปใช้สอนได้จริงมีประสิทธิภาพ เขียนอย่างถูกต้องตามหลักวิชาเหมาะสมกับผู้เรียนและเวลาที่กำหนด มีความกระชับชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิพร คล้ายเมืองปัก (2543) กล่าวว่า แผนการสอนที่ดีจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายยืดหยุ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน จนเกิดการเรียนรู้และทักษะที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

การวางแผนการสังเกตการสอนร่วมกันของหัวหน้าหมวดวิชาและครูมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดวัน เวลา และวิชาพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า ความสำคัญอันดับแรกในการวางแผนการสังเกตการสอน คือ การเตรียมเลือกวันเวลาที่เหมาะสม

และในการเลือกบทเรียนที่จะสังเกตนั้น ควรเป็นบทเรียนที่เกี่ยวกับความกังวลห่วงใยของคุณ เพื่อผู้
นิเทศจะได้มีโอกาสสังเกตการสอน เพื่อช่วยหาวิธีการในการแก้ปัญหาให้คุณ

เรื่องที่สังเกตการสอน ผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาสังเกตการสอนทุกเรื่อง ได้แก่
กิจกรรมการสอนของคุณ การใช้สื่อการสอน บรรยากาศในห้องเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณกับ
นักเรียน พฤติกรรมการสอนของคุณ พฤติกรรมของนักเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
ความแม่นยำของเนื้อหาและการถ่ายทอดเนื้อหา ความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
การถามคำถามของคุณ การตอบคำถามของนักเรียน การมีส่วนร่วมในการเรียนของนักเรียน การที่
หัวหน้าหมวดวิชาให้ความสำคัญกับเรื่องกิจกรรมการสอนของคุณมากกว่าเรื่องอื่นๆ เนื่องจาก
กิจกรรมการสอนของคุณเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ ส่วนเรื่องอื่นๆ
ก็มีความสำคัญรองๆ ลงมา ได้แก่ การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน บรรยากาศในห้องเรียน และ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณกับนักเรียน เป็นต้น การใช้สื่ออุปกรณ์การสอนเป็นเรื่องที่รองลงมาจาก
กิจกรรมการสอนของคุณเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสื่ออุปกรณ์การสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่
สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น การสอนที่ดีจึงควรมีการใช้สื่อประกอบการสอน
เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ตลอดจนเป็นการกระตุ้นให้นักเรียน มีความกระตือรือร้นในการเรียน
ดังที่ ชัยยง พรหมวงศ์ (2525) กล่าวว่า สื่อการสอนมีบทบาทต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษา
ในด้านการกระตุ้นความสนใจต่อสิ่งที่เรียน เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือ
ปฏิบัติกิจกรรม ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์รูปธรรมเป็นตัวอย่างสำหรับการเรียนรู้หรือความคิดรวบ
ยอดที่สลับซับซ้อน

การปฏิบัติตนของหัวหน้าหมวดวิชาขณะสังเกตการสอนนั้น ส่วนใหญ่นั่งในจุดที่จะ
มองเห็นทั่วทั้งห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน สังเกตการสอนให้ครบตามเวลาที่ครูสอน
บันทึกข้อมูลตรงตามที่ได้เห็น ไม่ออกความคิดเห็นส่วนตัว และขณะสังเกตการสอนไม่พูดคุยกับครูหรือ
นักเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับ การบันทึกพฤติกรรมในชั้นเรียน ของ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า ยืนหรือนั่ง
ในที่ที่ไม่เป็นที่รำคาญของนักเรียน แต่ต้องอยู่ในที่ที่จะมองเห็นครูได้ชัด ห้ามพูดแทรกในระหว่างที่มี
การเรียนการสอน จะเข้าแทรกในการเรียนการสอนได้ก็ต่อเมื่อได้มีการตกลงกับครูล่วงหน้า บันทึกสิ่ง
ที่สังเกต โดยไม่ต้องแสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยเห็นว่าหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติตนในขณะ
สังเกตการสอนได้ถูกต้องตามการบันทึกพฤติกรรมในชั้นเรียนของ นิพนธ์ ไทยพานิช ทุกขั้นตอน

3. การวิเคราะห์

3.1 การวิเคราะห์ผลได้จากการสังเกตการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสังเกตการสอน มีผลการวิจัยสอดคล้องกับการที่หัวหน้าหมวดวิชาวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสังเกตการสอนด้วยตนเอง ซึ่งหัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่วิเคราะห์โดยรวมและเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอนและนำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Cogan (1973 อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช, 2535) กล่าวว่า การวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างครูและผู้นิเทศ เป็นการทำงานร่วมกัน โดยทั้งสองฝ่ายจะนำผลของการวิเคราะห์ที่ตนเองได้วิเคราะห์ตามลำพังมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ วัชรา เล่าเรียนดี (2541) กล่าวว่า ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอนโดยผู้นิเทศนั้น จะต้องแจ้งให้ครูได้ทราบและเข้าใจตรงกัน ข้อมูลที่บันทึกไว้ดี แต่นำมาแจ้งหรือแลกเปลี่ยนกับครูด้วยวิธีการที่ไม่ดีพอ ก็อาจจะกลายเป็นข้อมูลที่ไม่ดีได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูและครูยอมรับ ย่อมจะต้องอาศัยวิธีการให้ข้อมูลที่ดีที่เหมาะสม นอกเหนือจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันแล้ว ผู้นิเทศจะต้องช่วยครูวิเคราะห์ แปลความ และทำความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของตนเองด้วย ผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างสัมพันธภาพและความมั่นใจในการประชุมก่อนการสังเกตการสอน ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จะทำให้ครูผู้สอนเกิดความเชื่อถือในหัวหน้าหมวดวิชาและเกิดความไว้วางใจ ซึ่งจะทำให้การนำเสนอข้อมูลให้แก่ครูผู้สอนไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ได้

สำหรับการจัดระบบข้อมูลและรวบรวมข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกตการสอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนแก่ครูผู้สอน ดังที่ Cogan (1973 อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช, 2535) กล่าวว่า การจัดระบบข้อมูลเป็นการรวบรวมและแยกแยะข้อมูลเพื่อที่จะจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบ ให้มีความหมายที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับเทคนิคการใช้ข้อมูลมีระบบจากการสังเกตการสอนของ นิพนธ์ ไทยพานิช (2535) กล่าวว่า ผู้นิเทศควรพยายามที่จะจัดสรรข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน ให้มีระบบมีระเบียบจัดเป็นหมวดหมู่ที่มีความหมายและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

3.2 การพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยพบว่า ในการวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกประเด็นว่า ถ้าพฤติกรรมการสอนมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีพฤติกรรมใดบ้างที่เหมาะสมและควรคงไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Boyan and Copeland (1978) กล่าวว่า จากผลการวิเคราะห์จากการสังเกตการ

สอนนั้น ผู้นิเทศมีภาระที่จะต้องกระทำต่อไปคือ ระบุถึงพฤติกรรมการสอนที่ดีเด่นของครูที่ควรจะได้รับรักษาเอาไว้ และระบุถึงพฤติกรรมการสอนที่ปรากฏผลออกมาในทางลบที่เห็นให้หมดไป และสอดคล้องกับสังกัด อุทรานันท์ (2530) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นภารกิจหลักของการนิเทศการศึกษา การนิเทศจะถือว่าประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูผู้สอนในทางที่ดีขึ้น

4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน

4.1 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดทำให้มีประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกันนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอนและร่วมกันพิจารณาเลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหาการเรียนการสอน ดังที่ Cogan (1973 อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช, 2535) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประชุมนิเทศนั้น เพื่อให้ครูและผู้นิเทศได้ร่วมมือกัน ในการวางแผนการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนร่วมกันเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพในการสอนของครู ที่จะส่งผลให้การเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับ ขั้นตอนการประชุมหลังการสังเกตการสอนของ วัชรา เล่าเรียนดี (2541) กล่าวว่า ผู้นิเทศให้ข้อมูลที่บันทึกหลังจากการสังเกตแก่ครูแล้วร่วมกันวิเคราะห์และตีความ ผู้นิเทศช่วยเหลือครู ตัดสินใจเลือกวิธีต่างๆ ที่เหมาะสม และนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า หัวหน้าหมวดวิชาควรจะคำนึงถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอนก่อนเป็นอันดับแรก แล้วจึงร่วมกันพิจารณาเลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหาการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน

การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนในชั้นเรียนส่วนใหญ่หัวหน้าหมวดวิชาใช้วิธีการพูดคุยกับครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับ สมาน อิศวภูมิ (2526) กล่าวว่า ผู้นิเทศควรจะขอความร่วมมือจากครูในการให้ข้อมูลย้อนกลับ ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ด้วย ซึ่งอาจดำเนินการโดยการพูดคุยปรึกษาหารือ ดังที่ วนิดา เสนีเศรษฐ์ (2530) กล่าวว่า การทำงานที่ขาดการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือหรือขาดการประสานงานกัน จะทำให้ขวัญกำลังใจตกต่ำ การพูดคุยปรึกษาหารือกันเป็นประจำ จะทำให้กำลังใจดี มีประสิทธิภาพในการทำงาน และ ชารี มณีศรี (2523) กล่าวว่า ถ้าไม่มีการพูดคุยหลังการสังเกตการสอน ครูจะเกิดความไม่สบายใจ ไม่แน่ใจเอง เพราะอาจคิดว่าสอนไม่ดีพอ หรือผู้นิเทศการสอนกำลังคิดอะไรกับตัวเขา

หัวหน้าหมวดวิชาให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอน โดยเริ่มจากชื่นชมพฤติกรรม การสอนที่ดีก่อน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนรวมทั้งต้องมีความเข้าใจตรงกัน ดังที่ Bittle (1981 อ้างถึงใน นิพนธ์ ไทยพานิช 2535) ได้เสนอแนะเทคนิค การให้ข้อมูลย้อนกลับ ดังนี้ เริ่มต้นด้วย การชมเชย ยกย่อง ยอมรับงานและผลงานที่ได้ทำสำเร็จ ตามด้วยอภิปรายหรือ พูดคุยถึงพฤติกรรมการทำงานที่ไม่พึงปรารถนาที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข จบลงด้วยสรุปผลงานที่ดี ผลงานที่ไม่ดี ที่ต้องแก้ไข แนะนำแก้ไข นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่ควรบอกข้อบกพร่องของครูผู้สอนในทันที ควรใช้วิธีสนทนา ชักถามจนครูผู้สอนสามารถระบุข้อบกพร่องของตนเองได้ เนื่องจากโดยทั่วไปคนส่วนใหญ่ไม่ชอบให้คนอื่นตำหนิหรือบอกข้อบกพร่องของตนเองโดยตรง

ข้อมูลย้อนกลับมีลักษณะเป็นข้อมูลที่ชัดเจนเข้าใจง่าย และเป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน ดังที่ วัชรวิภา เลาเรียนดี (2541) กล่าวว่า เมื่อมีข้อมูลที่สำคัญพร้อมจะนำเสนอในที่ประชุมเพื่อการอภิปรายร่วมกัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับที่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งหมายความว่าข้อมูลนั้นต้องตรงไม่มีการลำเอียง ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ชัดเจน สำหรับทั้งสองฝ่ายเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้ตกลงกันไว้ก่อน ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าข้อมูลนั้นที่มีความชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ และตามสภาพความเป็นจริงที่ได้บันทึกไว้แล้วนั้น สามารถจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนหรือแก้ไขจุดบกพร่องได้

การตัดสินใจเลือกยุทธวิธีพบว่า หัวหน้าหมวดวิชาตัดสินใจเลือกยุทธวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนโดยพิจารณาพฤติกรรมการสอนที่ดีควรคงไว้และพิจารณาพฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข แสวงหาหรือเลือกยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Boyan and Copeland (1978) กล่าวว่า การพิจารณาเลือกยุทธวิธีนั้นต้องพิจารณาตัดสินใจเรื่องต่อไปนี พฤติกรรมการสอนที่ดี ซึ่งควรเก็บรักษาเอาไว้ พฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข และแสวงหาทางเลือกของยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนตามความปรารถนาที่ได้ตั้งเอาไว้

ส่วนการช่วยเหลือสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนนั้น หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ปฏิบัติโดยให้อิสระแก่ครูในการแสวงหายุทธวิธีต่างๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาด้วยตนเองให้มากที่สุด ทั้งให้การสนับสนุน และแนะนำเทคนิคการสอน สื่อการสอนและเอกสารค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรวิภา เลาเรียนดี (2541) กล่าวว่า การช่วยครูในการปรับปรุงการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่องนั้น การจะให้อิสระแก่ครูในการแสวงหาทางเลือกต่างๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด การให้อิสระแก่ครูมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูจะต้องรู้ดีว่าเขามีอิสรภาพมีความเป็น

อิสระเป็นตัวของตัวเองในการเลือกและใช้เทคนิคการสอนในการแก้ปัญหาการสอนและปัญหาการเรียนรู้นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูผู้สอนต้องมีความพร้อมมีความเต็มใจที่จะรับความช่วยเหลือจากหัวหน้าหมวดวิชา ส่วนหัวหน้าหมวดวิชาก็ต้องไม่ใช้อำนาจหรือค่านิยมของตนเองไปบังคับให้ครูผู้สอนรับการช่วยเหลือจากตนเอง หัวหน้าหมวดวิชาต้องพยายามสร้างความเข้าใจในเรื่องประโยชน์ที่ครูจะได้รับจากการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

สำหรับผลสำเร็จของการสังเกตการสอน พบว่า หัวหน้าหมวดวิชาส่วนใหญ่ทราบผลสำเร็จการสังเกตการสอน โดยวิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูตามที่ระบุในวัตถุประสงค์การสังเกตการสอนซึ่งสอดคล้องกับ เยาวลักษณ์ สมคะเน (2533) และ รัชณี ชาวพระไพโร (2538) กล่าวว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ใช้การสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ดังที่ วัชรา เล่าเรียนดี (2541) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมกรเรียนของนักเรียน มีผลต่อผลสำเร็จของการนิเทศ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในทิศทางที่ต้องการหรือพึงประสงค์นอกจากนี้อาจพิจารณาจากผลการเรียนของนักเรียน หรือการแสดงพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการนิเทศอย่างกระตือรือร้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

1. ควรจัดอบรมการดำเนินเกี่ยวกับการนิเทศการสอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนแก่โรงเรียนเอกชน เพื่อให้มีการนิเทศการสอนในห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้หัวหน้าหมวดวิชาและครูร่วมมือในการดำเนินการนิเทศการสอนครบทุกชั้นตอนตามกระบวนการนิเทศการสอนและทำอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องกระบวนการนิเทศการสอนแก่หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอน
3. ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศการสอนทุกชั้นตอน
4. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษากระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชา
3. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
4. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือสังเกตการสอนแต่ละสาระการเรียนรู้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิติมา ปรีดีดีลก. **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์อักษรพิมพ์, 2532.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**.

กรุงเทพมหานคร : พริกหวานการพิมพ์, 2542.

คณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, สำนักงาน , กรมวิชาการ. **แนวทางการนิเทศช่วยเหลือ**

โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง. กทม. ครูสภา, 2543.

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. **สถิติทางการศึกษาเอกชน ปี 2542**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว, 2542.

คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนโดยการสังเกตการสอน . กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว , 2541.

ซารี มณีศรี. **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, 2538.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. **เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับมัธยมศึกษาหน่วยที่ 1**.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กรุงเทพมหานคร: 2525.

ชูชัย ประดับสุข. **การจัดการนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ**

พัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดสุรินทร์.วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

นิพนธ์ กินาวงศ์. **หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2523.

นิพนธ์ ไทยพานิช. **การนิเทศแบบคลินิก**. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

เทคนิคการนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

นิตติปริญญาโท สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ชั้นปีที่ 2. **โครงการฝึกปฏิบัติ**

การนิเทศการสอน. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

- ประคอง กรวรรณสุต. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การนิเทศการสอน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ, 2541.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. **การปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
จงเจริญการพิมพ์, 2525.
- พนัส หันนาคินทร์. **หลักบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2524.
- พิมพ์ใจ นิสาววัฒนานันท์. **การจัดนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา** สังกัดสำนักงาน
ประถมศึกษา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2532.
- เยาวลักษณ์ สมคะเน. **การจัดนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษากรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533.
- รัชณี ชาวพระไพโร. **การศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2538.
- รุจิระ สุภรณ์ไพบูลย์. **การนิเทศการสอนชั้นสูงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533.
- ลำดวน เรือนรื่น. **การศึกษาสภาพการจัดนิเทศการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วนิดา เสนีเศรษฐ์. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2530.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. **หลักการนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : อาร์กราฟิค, 2538.
- วิจิตร วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ และ สุพิชญา ธีระกุล. **การนิเทศการศึกษา**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิทยากร, 2524.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 462414 ปัญหาการนิเทศการสอน**.
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.
- สมพงษ์ สิงหะพล. **หลักการนิเทศการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักส่งเสริมวิชาการ แผนกเอกสาร
ตำรา วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2530.

- สงัด อุทรานันท์. **การนิเทศการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม ,2530.
- สันต์ ธรรมบำรุง. **หลักการนิเทศการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ , 2526
- ลีปนันท เกตุทัต. **การปฏิรูปการศึกษา**. รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518.
- สุนทร ไคลมี. **การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สุทธิพร คล้ายเมืองปัก."ยาหม้อใหญ่ของครูไทยสมัยเก่า" **วารสารวิชาการ**.20(4) เมษายน – พฤษภาคม 2543: 38 – 39.
- อนันต์ ระงับทุกข์. **การศึกษาความจำเป็นเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของครูคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12**. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- อาคม จันทสุนทร. “ การนิเทศภายในโรงเรียน “ **เอกสารประกอบคำบรรยายการสัมมนาทางนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร**. 18 สิงหาคม 2527. ณ ห้องศูนย์ สารนิเทศ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง.**หลักการสอน**.กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์,2533.
- อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์. **หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายใน สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.2525.

ภาษาอังกฤษ

Acheson, K.A., & Gall, M.D. **Techniques in The Clinical Supervision of Teachers.** 4th ed.,
New York : Longman. 1997.

Boyan N.J. and Copeland W.D. **Instructional Supervision Training Program.** Charles
E Merrill Publishing Company, Columbus, Ohio, 1978.

Glickman, Carl D. **Supervision of Instruction.** 2nd ed., Boston : Allyn and Bacon , 1990.

Good, Carter v. **Dictionary of Education.** 3rd ed., New York : Mc Graw-Hill. Book
Company, 1973.

Harris, Ben M. **Supervisory Behavior in Education.** Englewood Cliffs, New Jersey :
Prentice-Hall, 1983.

Neagley, R.L., and Evans, N.D. **Handbook for Effective Supervision of Instruction.**
New Jersey : Prentice-Hall, 1964.

Wiles Kimball and Lovell T. **Supervision for Better School.** 5th ed., Englewood cliff, New
Jersey: Prentice-Hall, 1983.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมีอวัยวะ

1. อาจารย์ ดร. วัชรภา เล่าเรียนดี	อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. คุณสุเทพ เมฆ	หัวหน้ากลุ่มนิเทศการบริหารโรงเรียนเอกชน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
3. คุณทองดี ศรีอันธุ์	หัวหน้ากลุ่มนิเทศการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
4. คุณไพเราะ มีบางยาง	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน
5. คุณอัมพิกา ภูเดช	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาเอกชน
6. คุณมัลลิกา ยุวนะเดมีย์	ศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาเอกชน
7. อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี ศิลป์พงศ์ ศรีวุฒิ	หัวหน้าหมวดวิชาพลานามัย โรงเรียนราชบพิศ
กรุงเทพมหานคร
8. อาจารย์จรัสฤทธิ์ กลิ่นสุวรรณ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนสตรีวิทยา
กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษา
สังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

1. โรงเรียนชินวร
2. โรงเรียนช่างตาครูส์ศึกษา
3. โรงเรียนเซนต์หลุยส์ศึกษา
4. โรงเรียนปราโมชวิทยา
5. โรงเรียนไพฑูริศึกษา
6. โรงเรียนพระฤทัยคอนแวนต์
7. โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์
8. โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย
9. โรงเรียนศรีวิกรม์
10. โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน
11. โรงเรียนอำนวยการศิลป์
12. โรงเรียนสตรีบุตรบำรุง
13. โรงเรียนพระแม่มาลีสาธุประดิษฐ์
14. โรงเรียนอัสสัมชัญศึกษา
15. โรงเรียนอัสสัมชัญ
16. โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
17. โรงเรียนช่างตาครูส์คอนแวนต์
18. โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์
19. โรงเรียนทรวงวิทยศึกษา
20. โรงเรียนเปรมฤดีศึกษา
21. โรงเรียนพระฤทัยดอนเมือง
22. โรงเรียนพระมหาไถ่ศึกษา
23. โรงเรียนพระแม่มาลีสาทร
24. โรงเรียนวิริยาลัย
25. โรงเรียนสตรีจุลนาค

26. โรงเรียนเสสสะเวชวิทยา
27. โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์
28. โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี
29. โรงเรียนลาซาล
30. โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์เพชรารุทวิทยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำเนา

ที่ ทม.0302(2770.0603)021

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

7 มกราคม 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษาศาखाวิชาเนเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับหัวหน้าวิชาทุกหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สำเนา

ที่ ศธ 1207/522

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

16 มกราคม 2545

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ หรือครูใหญ่ในโรงเรียน

ด้วย นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิเทศ
การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็น
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน
มัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษา
เอกชน กรุงเทพมหานคร” มีความประสงค์จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับ
หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนของท่าน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป ขอขอบคุณมา
ณโอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นางพรรณงาม สุวัฒน์เมษินทร์)

ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สำเนา

ที่ ทม.0302(2770.0603)021

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

7 มกราคม 2545

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.วัชรา เล่าเรียนดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ นิสิตชั้นปริญญาโทบริหารการศึกษาศาสาวิชาบริหารการศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร” โดยมี รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์

ผู้วิจัย นางสาวสุดารัตน์ จิรสุขศิริ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาลักษณ์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อการศึกษากระบวนการนิเทศการสอนของหัวหน้าหมวดวิชาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์โดยภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบต่อหน้าที่การงานของท่านแต่อย่างใด และจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงขอให้ท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ที่ท่านกรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แบบสอบถามฉบับนี้มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย การประชุมก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน การประชุมหลังการสังเกตการสอน

คำนิยามศัพท์

การประชุมก่อนการสังเกตการสอน ประกอบด้วย

1. การกำหนดพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนให้เกิดความไว้วางใจและเข้าใจกัน และเป็นการปรึกษาหารือตกลงกันเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจหรือพฤติกรรมการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาแล้วแปลงพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้

2. การกำหนดเกณฑ์การสังเกตพฤติกรรม ผู้นิเทศและครูผู้สอนช่วยกันกำหนดเกณฑ์การสังเกตพฤติกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ได้ตกลงเลือกไว้แล้ว

3. การกำหนดเครื่องมือการสังเกตการสอน ผู้นิเทศและครูผู้สอนช่วยกันเลือกหรือสร้างเครื่องมือการสังเกตการสอน

การสังเกตการสอน ผู้นิเทศสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ได้ตกลงกันแล้วนั้น โดยใช้เกณฑ์และเครื่องมือการสังเกตการสอนที่ได้ตกลงกันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอน

การวิเคราะห์จากการสังเกตการสอน ผู้นิเทศรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอนเสนอให้ครูผู้สอนทราบ และร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ควรคงไว้และพฤติกรรมที่ควรเปลี่ยนแปลง

การประชุมหลังการสังเกตการสอน ผู้นิเทศให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอนและเลือกยุทธวิธีที่จะใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไข

ตอนที่ 1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย 3 ใน หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

- น้อยกว่า 30 ปี
- 30 – 35 ปี
- 36 – 40 ปี
- 41 – 45 ปี
- 46 – 50 ปี
- มากกว่า 50 ปี

3. ประสบการณ์การสอน

- 1 – 5 ปี
- 6 – 10 ปี
- 11 – 15 ปี
- 16 – 20 ปี
- 21 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชา

- 1 – 5 ปี
- 6 – 10 ปี
- 11 – 15 ปี
- 16 – 20 ปี
- 21 ปีขึ้นไป

5. วุฒิการศึกษาสูงสุด

- ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาโท
- ปริญญาตรี ปริญญาเอก

6. จำนวนคาบที่สอนต่อสัปดาห์ในปีการศึกษา 2544

- น้อยกว่า 10 คาบ
- 10 – 15 คาบ
- มากกว่า 15 คาบ

7. การนิเทศการสอนในหมวดวิชาเป็นหน้าที่ของ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- หัวหน้าหมวดวิชา
- ผู้ช่วยหัวหน้าหมวดวิชา
- ครูที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้นิเทศ
- อื่นๆ (โปรดระบุ)

8. นอกจากหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชาและงานสอนแล้วท่านต้องปฏิบัติหน้าที่ใดอีกบ้าง (โปรดระบุ)

9. ท่านเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอนหรือไม่ (ในช่วงเวลา 3 ปี)

- ไม่เคย
- เคย (โปรดให้รายละเอียดเพิ่มเติม)

1. จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม

- 1 ครั้ง
- 2 ครั้ง
- มากกว่า 2 ครั้ง

2. ระยะเวลาที่เข้าอบรมหรือสัมมนาในแต่ละครั้ง

- 1 - 3 วัน
- 4 - 6 วัน
- 7 - 10 วัน
- มากกว่า 10 วัน

3. หน่วยงานที่จัดอบรมหรือสัมมนา (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- กรมสามัญศึกษา
- กรมวิชาการ
- กลุ่มโรงเรียน
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. เรื่องที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนา (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน
- การนิเทศการสอนในชั้นเรียน
- เทคนิคการนิเทศการศึกษา
- เทคนิคและวิธีการสอน

- การผลิตสื่อการเรียนการสอนแบบต่างๆ
- การสร้างชุดการเรียนการสอน
- เทคนิคการใช้สื่อ
- การวัดและการประเมินผลการสอน
- การพัฒนาหลักสูตร
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย การดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การประชุมก่อนการสังเกตการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน การประชุมหลังการสังเกตการสอน

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย 3 ใน หน้าข้อความตามความจริงหรือที่มีการปฏิบัติจริง

การประชุมก่อนการสังเกตการสอน

1. โรงเรียนของท่านให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน

ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติ โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. ประชุมชี้แจง
- 2. ประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3. ประชุมสัมมนา
- 4. อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- 5. จัดให้มีการสาธิตการนิเทศการสอน
- 6. จัดทำและหาเอกสารความรู้มาให้ศึกษา
- 7. จัดทำคู่มือการนิเทศการสอน
- 8. จัดให้ศึกษาดูงานการนิเทศการสอนในโรงเรียนอื่น
- 9. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. ในการนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรงนั้นมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้นิเทศ

ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. ประสบการณ์นิเทศการสอน
- 2. ความเชี่ยวชาญในเนื้อหา
- 3. ความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น.....
- 4. มีมนุษยสัมพันธ์
- 5. มีเทคนิคนิเทศการสอน
- 6. มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์การสอน
- 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

3. ในการประชุมก่อนการสังเกตการสอน มีการประชุมตกลงเกี่ยวกับเวลาในการสังเกตการสอน

- 1. สัปดาห์ละ 1 ครั้ง / ห้อง
- 2. เดือนละ 1 ครั้ง / ห้อง
- 3. ภาคเรียนละ 1 ครั้ง / ห้อง

4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ท่านปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศการสอน
- ครอบคลุม 4 ขั้นตอน
- บางขั้นตอน ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน
 - 2. การสังเกตการสอน
 - 3. การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน
 - 4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน
5. โรงเรียนของท่านให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศการสอน
- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ ในเรื่องต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. การประชุมก่อนการสังเกตการสอน
 - 2. การสังเกตการสอน
 - 3. การวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอน
 - 4. การประชุมหลังการสังเกตการสอน
6. ท่านสร้างสัมพันธภาพกับครูผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ
- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. สร้างให้เกิดความอบอุ่นและบรรยากาศที่เป็นกันเอง
 - 2. สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอน
 - 3. เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้พูดถึงความกังวลที่กำลังเผชิญอยู่
 - 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. ท่านมีวิธีการในการปรึกษาหารือกับครูผู้สอน ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. ทักทายปราศรัยก่อนด้วยความเป็นมิตร
 - 2. พุดกระตุ้นส่งเสริมให้ครูพูดถึงปัญหาหรือเรื่องที่ครูสนใจต้องการคำแนะนำอย่างละเอียด
 - 3. ชี้แจงอธิบายให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยหลักการและเหตุผล
 - 4. ให้คำแนะนำเสนอแนะแนวทาง แล้วให้ครูพิจารณาตัดสินใจเอง
 - 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

8. ท่านและครูผู้สอนวางแผนการประชุมก่อนการสังเกตการสอนร่วมกัน
- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ โดยดำเนินการดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. รวบรวมความต้องการหรือปัญหาในการจัดการเรียนการสอน
 - 2. จัดลำดับตามความสำคัญของปัญหาหรือความต้องการ
 - 3. ปรับความต้องการหรือปัญหาให้เป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
 - 4. ปรับวัตถุประสงค์เป็นพฤติกรรมการสอนที่ชัดเจนและสังเกตเห็นได้
 - 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
9. ท่านดำเนินการในการกำหนดพฤติกรรมการสอนของครูที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1 ตั้งใจฟังเรื่องที่คุณต้องการพูดด้วยสีหน้าท่าทางที่สนใจ
 - 2. สร้างความตระหนักและยอมรับว่าพฤติกรรมการสอนของคุณมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนและผลการเรียน
 - 3. กระตุ้นให้ครูอธิบายในรายละเอียดที่ชัดเจนของพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหา
 - 4. ส่งเสริมสนับสนุนให้โอกาสและความเป็นอิสระในการกำหนดปัญหาการสอนด้วยตนเองให้ได้
 - 5. ผู้นิเทศและครูช่วยกันระบุปัญหาในการสอนอย่างชัดเจนในรูปของพฤติกรรมการสอนที่สังเกตเห็นได้
 - 6. ผู้นิเทศและครูช่วยกันแปลงพฤติกรรมที่สังเกตเห็นไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้
 - 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
10. ท่านและครูผู้สอนร่วมกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมที่จะสังเกต โดย (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. ใช้เกณฑ์พื้นฐานของพฤติกรรมโดยพิจารณาจากเนื้อหา วิธีการสอนและพฤติกรรมกรเรียนการสอน
 - 2. ช่วยกันกำหนดเกณฑ์พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสม
 - 3. เกณฑ์พฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลงนั้นต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ
 - 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. ท่านมีการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน

ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติ โดยวิธีการดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. อบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- 2. จัดให้มีการสาธิตการสังเกตการสอน
- 3. จัดทำและหาเอกสารให้ศึกษา
- 4. จัดให้ศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

12. ท่านมีหลักการในการกำหนดเครื่องมือสังเกตการสอน ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. วิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน
- 2. เป็นเครื่องมือพัฒนาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน
- 3. เป็นเครื่องมือที่ผู้นิเทศ และครูผู้สอนยอมรับร่วมกัน
- 4. เป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียน
- 5. ผู้นิเทศต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างและใช้เครื่องมือสังเกตการสอนเป็นอย่างดี
- 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. เครื่องมือสังเกตการสอนที่ท่านใช้ มีลักษณะดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. ครูผู้สอนและผู้นิเทศร่วมมือกันสร้าง
- 2. มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาการเรียนการสอนของครูผู้สอน
- 3. มีความเด่นชัดเฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรมการสอนที่ครูต้องการแก้ไข
- 4. มีความสอดคล้องกับปัญหา และประเด็นที่ครูสนใจเป็นพิเศษ
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

14. เครื่องมือสังเกตการสอนที่ท่านใช้ มีประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. มาตรฐานประเมินค่า
- 2. ตารางแจกแจงความถี่
- 3. แบบตรวจสอบรายการพฤติกรรมของครูและนักเรียน
- 4. เครื่องมือเชิงอธิบายพรรณนาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่ปรากฏในชั้นเรียน
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

15. ท่านกำหนดเกณฑ์ในการเลือกใช้หรือสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. มีความน่าเชื่อถือได้
 - 2. สามารถบันทึกพฤติกรรมอย่างแม่นยำละเอียดถี่ถ้วน
 - 3. มีความเที่ยงตรง
 - 4. มีความเป็นปรนัย
 - 5. ใช้บันทึกได้ง่ายและสังเกตสะดวก
 - 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

การสังเกตการสอน

16. ท่านกำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตการสอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. เพื่อให้ครูได้พัฒนาและสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนและของ ตนได้
 - 2. เพื่อระบุประเด็นปัญหาและความต้องการอย่างชัดเจน
 - 3. เพื่อช่วยให้นักเรียนปรับตัวได้ดีขึ้น
 - 4. เพื่อศึกษาปัญหาพฤติกรรมของครูและนักเรียนที่สังเกตเห็นได้
 - 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

17. ในการสังเกตการสอนท่านสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. แสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่ครูปฏิบัติอยู่
 - 2. ให้เกียรติครูในฐานะเพื่อนร่วมงาน
 - 3. มีความจริงใจที่จะช่วยแก้ปัญหาของครู
 - 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

18. ในการสังเกตการสอน ท่านตรวจแผนการสอนของครูผู้สอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ มีหลักเกณฑ์ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- 1. มีความสอดคล้องกับกำหนดการสอนและหลักสูตร
 - 2. การเขียนสาระสำคัญครอบคลุมจุดประสงค์และเนื้อหา

- 3. กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน
- 4. การกำหนดสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน
- 5. การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน
- 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

19. ในการสังเกตการสอนท่านและครูผู้สอนวางแผนร่วมกัน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - 1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่จะสังเกตให้ชัดเจนร่วมกัน
 - 2. กำหนดวัน เวลา และวิชาร่วมกัน
 - 3. สร้างความมั่นใจให้แก่ครูในการสอน
 - 4. ฝึกการใช้เครื่องมือสังเกตการสอนให้คล่อง
 - 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

20. ในการสังเกตการสอนในชั้นเรียนแต่ละครั้งนั้นสังเกตในเรื่องใดบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. พฤติกรรมการสอนของครู
- 2. กิจกรรมการสอนของครู
- 3. พฤติกรรมของนักเรียน
- 4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน
- 5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
- 6. บรรยากาศในห้องเรียน
- 7. ความแม่นยำในเนื้อหาและการถ่ายทอดเนื้อหา
- 8. การใช้สื่ออุปกรณ์การสอน
- 9. ความพร้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 10. การถามคำถามของครู
- 11. การตอบคำถามของนักเรียน
- 12. การมีส่วนร่วมในการเรียนของนักเรียน
- 13. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

21. ขณะที่สังเกตการสอนท่านปฏิบัติตน ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. นั่งในจุดที่จะมองเห็นทั้งห้อง โดยไม่รบกวนการเรียนการสอน
- 2. ขณะสังเกตการสอนไม่พูดคุยกับครูหรือนักเรียน
- 3. สังเกตการสอนให้ครบตามเวลาที่ครูสอน
- 4. บันทึกข้อมูลตรงตามที่ได้เห็น ไม่ออกความคิดเห็นส่วนตัว
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

การวิเคราะห์ผลจากสังเกตการสอน

22. ท่านให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ วิเคราะห์โดย (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - 1. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอน
 - 2. นำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน
 - 3. แปลผลข้อมูลให้ได้ความหมายที่ชัดเจน
 - 4. ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้
 - 5. ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง
 - 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

23. ท่านวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน

- ไม่ปฏิบัติ
- ปฏิบัติ วิเคราะห์โดย (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - 1. รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตการสอน
 - 2. นำเสนอข้อมูลให้ครูผู้สอนให้ทราบและเข้าใจอย่างชัดเจน
 - 3. แปลผลข้อมูลให้ได้ความหมายที่ชัดเจน
 - 4. ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้
 - 5. ร่วมกันพิจารณาพฤติกรรมที่ต้องเปลี่ยนแปลง
 - 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

24. ท่านมีการจัดระบบข้อมูลที่บ้านทึกและรวบรวมได้จากการสังเกตการสอนหรือไม่

ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. สะดวกในการแปลความหมาย
- 2. ให้ครูมองเห็นและเข้าใจพฤติกรรมการสอนของตนเองอย่างละเอียด
- 3. หาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนที่ต้องประเมิน
- 4. นำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนแก่ครูผู้สอน
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

25. ในการวิเคราะห์ผลการสังเกตการสอนท่านพิจารณาและตัดสินใจในประเด็นต่อไปนี้

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. พฤติกรรมการสอนของครูที่ต้องการเปลี่ยนแปลงนั้น จะต้องเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดจากพฤติกรรมเดิมที่ปรากฏ
- 2. ถ้าพฤติกรรมการสอนมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่
- 3. มีพฤติกรรมใดบ้างที่เหมาะสมและควรคงไว้
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

การประชุมหลังการสังเกตการสอน

26. ท่านจัดให้มีการประชุมหลังการสังเกตการสอนร่วมกับครูผู้สอน

ไม่ปฏิบัติ

ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน
- 2. เพื่อร่วมกันพิจารณาเลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
- 3. เพื่อพิจารณาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

27. ท่านให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนในชั้นเรียนตรงกับข้อใดบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. แจ้งให้ครูผู้สอนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร
- 2. พูดคุยกับครูผู้สอน
- 3. แสดงข้อมูลตามเครื่องมือสังเกตการสอนแก่ครูผู้สอน

4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

28. การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนนั้น ท่านปฏิบัติอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. ชื่นชมพฤติกรรมการสอนที่ดีก่อน
- 2. ไม่บอกข้อบกพร่องกับครูผู้สอนทันที
- 3. ใช้วิธีสนทนาซักถามจนครูผู้สอนสามารถระบุข้อบกพร่องของตนเองได้
- 4. พยายามให้ครูแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกต่างๆ
- 5. กระตุ้นให้ครูสรุปผลข้อมูลด้วยตนเอง
- 6. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นิเทศและครูและต้องมีความเข้าใจ

ตรงกัน

- 7. ตัดสินใจเลือกวิธีการต่างๆที่เหมาะสมร่วมกัน
- 8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

29. ข้อมูลย้อนกลับที่ให้แก่ครูผู้สอนนั้นมีลักษณะดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. เป็นข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน
- 2. เป็นข้อมูลที่ไม่มีความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นิเทศ
- 3. เป็นข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย
- 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

30. ในการพิจารณาตัดสินเลือกยุทธวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน

ท่านมีหลักปฏิบัติดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. พิจารณาพฤติกรรมการสอนที่ดี ควรคงไว้
- 2. พิจารณาพฤติกรรมการสอนที่เห็นสมควรปรับปรุงแก้ไข
- 3. แสวงหาทางเลือกของยุทธวิธีในการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมการสอนตามที่กำหนดไว้

- 4. คำนึงถึงความรู้ความสามารถหรือกิจกรรมด้านการสอนของครู
- 5. คำนึงถึงความพึงพอใจ ความพร้อมในการใช้ยุทธวิธีนั้นๆ
- 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

31. ในการช่วยเหลือสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ท่านปฏิบัติอย่างไร

(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- 1. กระตุ้นส่งเสริมให้กำลังใจแก่ครูผู้สอน
- 2. ให้การสนับสนุนและแนะนำ เทคนิคการสอน สื่อการสอน

และเอกสารค้นคว้า

- 3. ให้อิสระแก่ครูในการแสวงหายุทธวิธีต่างๆในการปรับปรุงและพัฒนาด้วยตนเองให้มากที่สุด
- 4. จัดทำแผนการปรับปรุงการสอน โดยเน้นให้ครูเป็นฝ่ายริเริ่มและผู้นิเทศ เป็นผู้สนับสนุน
- 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

32. ท่านทราบได้อย่างไรว่าการสังเกตการสอนบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จ

(ตอบได้มากกว่า 1 คำ ตอบ)

- 1. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูตามที่ระบุในวัตถุประสงค์ การสังเกตการสอน
- 2. ความคิดเห็นและความรู้สึกของครูต่อการสังเกตการสอนจากการสอบถาม จากครูผู้สอน
- 3. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน
- 4. ผลการเรียนของนักเรียน
- 5. การร่วมกิจกรรมและการประชุมเพื่อการนิเทศ
- 6. การแสดงพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการนิเทศอย่างกระตือรือร้น
- 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุदारัตน์ จิรสุขศิริ เกิดเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 ที่จังหวัดสมุทรสาคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา วิชาเอก คณิตศาสตร์และเคมี จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2526 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิตศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2543 ปัจจุบันเป็นครูโรงเรียนราชินี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย